

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA FINANČNÉHO PRÁVA A FINANCIÍ

RIGORÓZNA PRÁCA

Téma: PRÁVNÁ PROBLEMATIKA VZŤAHU ČESKEJ NÁRODNEJ BANKY
K OBCHODNÝM BANKÁM

Vedúci rigoróznej práce: Prof. JUDr. Milan Bakeš DrSc.

Mgr. Tabačák Anton
V Oravskom Bielom Potoku 05.04.2009

Prehlásenie

Prehlasujem, že táto predkladaná rigorózna práca, bola spracovaná samostatne a bola použitá literatúra, ktorá je uvedená na záver (v zozname použitej literatúry a právnych predpisov) tejto práce, a to spôsobom, ktorý je pri spracovávaní vedeckej práce obvyklý.

Zároveň by som sa chcel poďakovať za odbornú pomoc a všetky pripomienky, návrhy a rady, ktoré mi pomohli pri vypracovaní tejto rigorózneho práce pánu Prof. JUDr. M. Bakešovi DrSc.

Úvod	3
1. Vznik a vývoj centrálného bankovníctva	
1.1. Centrálna banka- pojem, vznik centrálných bánk.	4
1.2. Vznik a vývoj centrálného bankovníctva na dnešnom území Českej republiky ...	7
1.3. Ústavné a zákonné zakotvenie Českej národnej banky	8
2. Organizácia, poslanie, funkcie a zásady činnosti Českej národnej banky	
2.1. Banková rada ČNB	10
2.2. Organizačná štruktúra ČNB	11
2.3. Poslanie a funkcie ČNB	12
2.4. Zásady činnosti ČNB	16
3. Komerčné (obchodné) bankovníctvo	
3.1. Pojem <i>jednostupňový bankový systém</i>	17
3.2. Pojem <i>dvojstupňový bankový systém</i>	19
3.3. Postup prestavby bankového systému z jedno na dvojstupňový v ČSR.	20
3.4. Transformácia českej ekonomiky a vybudovanie dvojstupňového bankového.	21
systému v ČSR a následne po 1.1.1993 v Českej republike	
3.5. Pojem komerčná (obchodná) banka, jej činnosť, druhy a typy komerčných bánk ...	26
3.6. Bankové produkty komerčných bánk.	29
4. Česká národní banka vo funkcii regulátora bankovej sústavy	
4.1. Nevyhnutnosť regulácie bankovej sústavy	31
4.2. Regulácia bankovej sústavy a jej prvky	33
4.2.1. Regulácia vstupu do bankovej sféry	34
4.2.2. Vymedzenie základných pravidiel činnosti komerčných bánk	38
4.2.3. Povinné poistenie vkladov	49
4.3. Rozsah a miera bankovej regulácie	50

5. Menová politika českej národnej banky	
5.1. Úloha menovej politiky ČNB.	51
5.2. Cielenie inflácie v Českej republike	53
5.3. Nástroje menovej politiky	55
5.3.1. Operácie na voľnom trhu	56
5.3.2. Automatické facility	58
5.3.3. Povinné minimálne rezervy	59
5.3.4. Rozhodovanie bankovej rady v oblasti menovej politiky	60
6. Dohľad nad bankovým trhom- bankový dohľad	
6.1. Právny a koncepčný základ na zjednotenie dohľadu nad finančným trhom.	61
6.2. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na diaľku	63
6.3. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na mieste	65
6.3.1. Jednotlivé oblasti zamerania bankového dohľadu ČNB realizovanom na mieste ..	66
7. Centrálné bankovníctvo a globálna finančná kríza	
7.1. Globálna finančná kríza a jej vplyv na ekonomiku Českej republiky	70
7.2. Opatrenia ČNB na zmiernenie dopadov finančnej krízi.	77
Záver	83
Resumé or Summary.	87
Vysvetlivky a odkazy	89
Zoznam použitej literatúry a právnych predpisov.	93
Prílohy	95

Úvod

Cieľom mojej rigoróznejšej práce, s úmyslom nadviazať na moju diplomovú prácu, ktorú som úspešne obhájlil v roku 2008, a ktorý zaiste vyplýva aj z jej názvu, je podať hlbší prehľad platnej právnej úpravy ohľadne vzťahu Českej národnej banky k bankám obchodným.

Tento právny vzťah je vzťahom živým, neustále sa meniacim a vyvíjajúcim v čase, čoho sme svedkami aj v dnešných časoch celosvetovej finančnej krízy, ktorá ho do určitejšej miery modifikuje, preto aj ja sa budem snažiť nielen podať pohľad na právnu úpravu *de lege lata*, ktorá samozrejme bude nosným pilierom mojej práce, ale zároveň aj súčasnú právnu úpravu objektívne zhodnotiť, a prípadne poskytnúť, tam kde je to vhodné, moje subjektívne riešenie v zmysle *de lege ferenda*. Pretože, práve finančná kríza mnohé vlády rôznych štátov a krajín sveta prinútila zamyslieť sa, zefektívniť všetky vnútro štátne mechanizmy, pričom je už dnes jasné a zrejmé, že aj vzťah centrálnych bánk k bankám komerčným nezostane bez zmeny. Chcel by som vo svojej práci chcel poukázať na určité kroky v oblasti bankovníctva, ktoré by vo svojom dôsledku mohli priniesť nielen zmiernenie dopadov finančnej krízy, ale aj jej postupné odstránenie.

V prvej časti mojej práce by som chcel priblížiť právny vývoj a vznik centrálného bankovníctva nielen ako celku, ale aj jeho vznik a vývoj na dnešnom území Českej republiky, pretože stále platí nemenné „*historiae magistra vitae*“.

V ďalších častiach by som sa chcel venovať právnemu postaveniu a vymedzeniu Českej národnej banky, samotných komerčných bánk a právnemu definovaniu bankového systému na území Českej republiky a právnym vzťahom, ktoré najvýstižnejšie po obsahovej stránke vytvárajú pojem vzťah ČNB ku obchodným bankám.

V poslednej časti mojej rigoróznejšej práce by som sa zaoberal vplyvom súčasnej globálnej finančnej krízy na našu ekonomiku, ktorá ovplyvnila aj oblasť centrálného bankovníctva ČR a následne určitými nástrojmi v oblasti centrálného či komerčného bankovníctva, ktoré by mohli podporiť národné hospodárstvo, s cieľom zmierniť či s konečnou platnosťou odstrániť následky už spomínanej krízy.

Dúfam, že cieľ, ktorý som si tu stanovil, svojou prácou aj naplním.

1.Vznik a vývoj centrálného bankovníctva

1.1. Centrálna banka- pojem, vznik centrálných bánk

1.2. Vznik a vývoj centrálného bankovníctva na dnešnom území Českej republiky

1.3. Ústavné a zákonné zakotvenie Českej národnej banky

Centrálné bankovníctvo prešlo od doby svojho vzniku, pred niekoľkými storočiami, významným vývojom, ktorý mu v celom jeho rozsahu výrazne zmenil podobu. Funkcie a rozsah činnosti centrálnych bánk sa v priebehu času menili, tak ako si to vyžadovala zmena a vývoj spoločnosti, od samotného vzniku bankovníctva až do dnešných čias. A tak podľa môjho názoru, k tomu, aby sme správne pochopili dnešnú úlohu, ktorú centrálna banka zohráva v bankovom systéme vzhľadom k bankám obchodným, do veľkej miery prispeje znalosť hlavných historických etáp jej vývoja. Zaiste mi dáte za pravdu, že aj súčasná finančná kríza, ktorú teraz prežívame do istej miery tento vzťah ovplyvňuje a do istej miery aj modifikuje, avšak o tomto faktore sa bližšie zmienim v inej kapitole tejto rigorózneho práce.

1.1 Centrálna banka- pojem, vznik centrálnych bánk

Už sám názov „**centrálna**“ alebo ak chceme ústredná banka naznačuje, že ide o banku, ktorej postavenie medzi ostatnými bankami je v niečom ojedinelé, jedinečné, špecifické. Špecifické znaky banky, ktorá je označovaná za centrálnu spočívajú v tom, že táto banka, okrem funkcie finančného sprostredkovateľa prevádza aj iné špecifické činnosti, napr. emisnú činnosť či bankový dohľad. Výkonom týchto špecifických funkcií sa centrálna banka dostáva vo vzťahu k ostatným obchodným bankám do pozície *bank of banks* (**A**) , pretože výkon jej zverených činností nemôže byť delegovaný na žiadnu inú z bánk. Tým, kto poveruje centrálnu banku výkonom špecifických činností je štát a vo väčšine prípadov sa tak deje na základe zákona. **Centrálnu banku** je možné definovať na základe troch základných znakov *ad.1 má emisný monopol, ad.2 prevádza menovú politiku, ad. 3 reguluje bankovú sústavu.* (**1**)

V modernej ekonomike je centrálna banka vo vlastníctve štátu, čo samozrejme vyplýva i z kľúčového postavenia tejto banky vo finančnom sektore, avšak ako nám je z histórie známe nie vždy tomu tak bolo. Sú známe prípady, že niektoré centrálny banky vznikli

aj zo súkromných bánk, a to či už zlúčením niekoľkých súkromných bánk, ktorým bolo umožnené emitovať bankovky, alebo znárodnením súkromnej banky.

Prvé centrálné banky vznikli v 17.storočí. V danom období mali jedinú pôvodnú funkciu, a to *zabezpečovanie úverov pre štátnu pokladnicu*, až postupne od druhej polovice 19.storočia začali pribúdať ďalšie funkcie a centrálné banky začali fungovať v podobe ako ich poznáme dnes.

Zmeny vo funkciách centrálnych bánk súviseli predovšetkým s postupnou premenou peňažného systému, ktorý funguje na základe existencie *plnohodnotných hotových peňazí*, na systém, ktorý poznáme a používame dnes v civilizovanom svete a ktorý je založený na existencii *neplnohodnotných bezhotovostných peňazí*. Niektorí autori hovoria aj o tzv. „*fiat peniazoch*“ **(B)**.

Je samozrejmé, že existujú aj niektoré štáty sveta fungujúce na vyššie uvedenom systéme plnohodnotných hotových peňazí, a ani v blízkej budúcnosti by to nechceli meniť. **(2)**

V systéme tohto druhého typu musí nevyhnutne existovať istá autorita, ktorá dbá o riadne fungovanie peňažného systému a je vybavená dostatočnou právomocou, aby bola schopná čeliť jeho rôznym poruchám. Apopro aj dnes v čase finančnej krízy je namieste zaoberať sa otázkou či sú dnešné centrálné banky dostatočne silné a či majú dostatočné právomoci, a či netreba ich postavenie nejakým spôsobom posilniť, avšak o tom nižšie.

Týmito autoritami sa postupne, s ohľadom na geopolitcké postavenie tej či onej krajiny stávali centrálné banky.

Centrálné banky v období svojho vzniku mali len niekoľko základných funkcií, bola to funkcia *úverovania panovníka*, ktorý v tom období častokrát predstavoval štát, a funkcia *vedenia účtu pre štátnu pokladnicu*. Až neskôr k nim pribudla funkcia *emisná*, čím banka, ktorá získala toto privilégium od panovníka, získala aj privilegované postavenie k iným bankám, ktoré toto právo nemali, stala sa tak ústrednou, či inak povedané centrálnou bankou. Centrálné banky tak pôvodne vznikali z existujúcich súkromných bánk, ktoré začali plniť funkcie banky štátu, avšak bez toho aby sa stali jeho vlastníctvom, čím je jasne nastavený dnešný trend *nezávislosti centrálnej banky*, ktorý je chápaný ako jeden z jej základných stavebných prvkov.

Ak by sme nahliadli do histórie, zistíme ako ťažko vznikali poznatky o zákonitostiach peňazí, o ich obehu, koľko pokusov typu *skúška-omyl* stálo za tým, aby sa vytvorili aké také, ale už fungujúce mechanizmy centrálného bankovníctva. Dokonca

by sme mohli byť našim predkom vďační, že nás svojím konaním uchránili od mnohých štátnych bankrotov, ktoré boli istotne spojené s veľkými stratami, obeťami, živorením, utrpením ľudí, že my môžeme tieto ich draho vykúpené pokusy pretaviť do dnešných zásad obozretného podnikania v bankovníctve či v princípy bankovej regulácie a dohľadu.

Väčšina centrálnych bánk, tak jako ich poznáme dnes, však vznikli až oveľa neskôr, až v druhej polovici 20.storočia, pretože ich vznik je úzko spojený s dekolonizáciou, ktorá prebehla v 60-tych rokoch minulého storočia, s koncom studenej vojny, s rozpadom socialistického systému, kedy vzniklo mnoho samostatných štátov. Vo svete dnes existuje okolo 200 centrálnych bánk.

Zákonnite nás v tejto chvíli napadne položiť si otázku, že čo to vlastne tá centrálna banka vôbec je? Spomedzi viacerých vedeckých či odborných názorov mnohých odborníkov, ktorí sa snažili nájsť odpoveď na túto otázku, zaujal prístup a zdôvodnenie prof. Jozefa Jílka, s ktorým sa v plnom rozsahu aj ja stotožňujem. Ten vo svojom diele „*Peníze a měnová politika*“, hovorí, že centrálna banka je jednou zo štátnych agentúr, na ktorú ministerstvo financií deleguje niektoré zo svojich právomocí. Podľa profesora Jílka sa centrálna banka líši od iných štátnych agentúr v tom, že *dve zo svojich úloh (vykonávanie menovej politiky a poskytovanie úverov od štátu) plní nezávisle od vlády, v ostatných úlohách je na vláde závislá. (3)*

Uvedomujem si, že by som týmto zjednodušeným prístupom k poslaniu centrálnej banky zaiste nevelmi potešil zástancov dôležitosti postavenia centrálnej banky, ktorí by určite mali hneď poruke dostatočné množstvo argumentov, ktorými by sa mi snažili toto moje tvrdenie vyvrátiť. Napriek tejto skutočnosti je však namieste pripomenúť fakt, že na rozdiel od iných štátnych orgánov, nevystupuje zisk, či eventuálna strata centrálnej banky, ako zložka príjmov či výdavkov štátu, z tohto uhlu pohľadu sa centrálna banka javí ako niečo mimo štát, a že s ním nemá nič spoločné a že stojí celkom pomimo štátnych inštitúcií.

Na druhej strane sú pravdivé aj argumenty, že „*kapitál centrálnej banky nemá žiadny význam.*“ (3A), keďže centrálna banka môže fungovať rovnako, ako ktorákoľvek štátna agentúra s akýmkoľvek a teda aj so záporným výsledkom hospodárenia, čo však nemá žiadny dopad na jej fungovanie. Pretože prípadná strata centrálnej banky sa stáva súčasťou štátneho dlhu.

Platí, ak by som to chcel zovšeobecniť, že dnešné centrálny banky majú právomoc vykonávať niektoré z týchto úloh: výkon menovej politiky, zabezpečenie

centrálneho platobného systému, vedenie bežných účtov komerčných bánk, uskutočňovanie bankového dohľadu, emisia obehiva, správa cudzomenových rezerv, vedenie bežného účtu štátu a poskytovanie úverov štátu, tvorba finančnej štatistiky pre štatistické účely, obsluha štátneho rozpočtu, udeľovanie devízových a bankových licencií, a pod. Niektoré vybrané úlohy Českej národnej banky, ako predstaviteľky centrálnej banky na území Českej republiky, bližšie rozoberiem v príslušnej kapitole tejto rigorózneho práce nižšie.

Je však pravda, že ktorúkoľvek z týchto vyššie uvedených úloh centrálnej banky, by celkom zaiste mohla vykonávať iná štátna inštitúcia ako centrálna banka. Spoločnými znakmi centrálnych bánk súčasnosti sú to, že vo väčšine štátov sú práve centrálna banka výhradnými emitentmi bankoviek a ten orgán, ktorý vytvára menovú politiku. Ostatné úlohy ako centrálny platobný styk, výkon bankového dohľadu, organizovanie primárneho predaja štátnych dlhopisov, vykonáva v niektorých štátoch priamo ministerstvo financií, alebo iná štátna inštitúcia. Toto nastavenie je však vždy vnútornou záležitosťou toho ktorého konkrétneho štátu.

1.2. Vznik a vývoj centrálneho bankovníctva na dnešnom území Českej republiky

Na českom území, ktoré bolo až do konca roka 1918 integrálnou súčasťou Rakúsko-Uhorska, vznikla ako súkromná akciová spoločnosť v r. 1816 *Privilegovaná rakúska národná banka*, ktorá neskôr získala emisný monopol na území Rakúska.

A aj keď v roku 1841 bola prevedená pod priamu kontrolu vlády, čím stratila na svojej nezávislosti, zostala naďalej vo vlastníctve jednotlivých akcionárov a môžeme ju právom považovať za prvú centrálnu banku na území dnešnej Českej republiky.

V súvislosti s tzv. rakúsko-uhorským vyrovnaním, ktoré prebehlo roku 1861 bola založená ako jeden z dôsledkov nová *Rakúsko-Uhorská banka*, a to s emisným monopolom pre celú monarchiu. (4)

Po vzniku prvej Československej republiky, ktorý je datovaný na 28. október 1918, sa samozrejme riešil aj osud centrálnej banky pre novovzniknutý samostatný štát. Obdobie transformácie bankovníctva, kedy ťaživá povojnová situácia nastoľovala iné nájostlivejšie problémy, ktoré bolo treba nevyhnutne riešiť viedlo v oblasti centrálneho bankovníctva k tomu, že funkciu centrálnej banky v rokoch 1919-1926 zastával *Bankovní úrad ministerstva financií*. Je teda zrejmé, že aj na našom území sa postupne s ohľadom na dobu, v ktorej sa naša krajina nachádzala vystriedali, rôzne formy

centrálneho bankovníctva, keď úlohy centrálnej banky vykonávali aj iné štátne inštitúcie ako samotná centrálna banka. O tomto možnom usporiadaní som hovoril, už aj vyššie.

Prvá centrálna banka bola založená roku 1926 ako súkromná akciová spoločnosť *Národná banka československá (NBČ)*, s tým, že si štát zachoval svoj majetkový podiel vo výške jednej tretiny akcií. Svoj vplyv si štát zachoval aj v tom, že guvernér banky bol do svojej funkcie menovaný prezidentom republiky na návrh vlády. Okrem iného mohla činnosť banky vláda kontrolovať aj pomocou nového inštitútu *vládneho komisára*.

V rokoch 1939-1945 sa vývoj v oblasti centrálneho bankovníctva musel prispôbiť novým politicko-ekonomicko-právnym udalostiam, (C) kedy na území dnešnej ČR vznikla Národná banka pre Čechy a Moravu, ktorú riadil ríšsky zmocnenec.

Činnosť NBČ, ktorá bola obnovená v r. 1945, však nemala dlhé trvanie a už roku 1950 bola nahradená novo založenou **Štátnou bankou československou (ďalej len ŠBČS)**.

ŠBČS vykonávala funkciu centrálnej banky až do revolučného roku 1989, kedy pod tlakom prechodu a transformácie celej spoločnosti, si aj činnosť centrálnej banky vyžiadala patričné zmeny, čo sa premietlo v reorganizácii SBČS v rokoch 1990-1992, kedy bola rozdelená na tri samostatné subjekty, 2 národné banky a SBČS, ktorá zastrešovala ich činnosť a vykonávala funkcie centrálnej banky.

Od dňa 1.1.1993 došlo v dôsledku rozdelenie Československa a zániku federácie k vzniku **Českej národnej banky(ďalej len ČNB)**, ktorá sa stala nástupníkom ŠBČS na území novovzniknutej samostatnej Českej republiky.

1.3. Ústavné a zákonné zakotvenie Českej národnej banky

Ústavný zákon č.542/1992 Sb., o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (D), ustanovil ako deň zániku federácie, a samozrejme tým pádom aj všetkých jej inštitúcií 1. január 1993. K tomuto dátumu zanikla aj Štátna banka československá a ústrednou bankou Českej Republiky, sa stala Česká národná banka.

Ústava nového štátu- **Českej republiky**- ktorá bola prijatá 16.12.1992 s účinnosťou od 1.1.1993 zdôraznila osobitné postavenie ústrednej banky štátu a to tým, že jej venovala samostatnú Hlavu 6 a to v znení:

- (1) Česká národní banka je ústřednou bankou státu. Hlavným cieľom jej činnosti je starostlivosť o stabilitu meny; do jej činnosti je možné zasahovať iba na základe zákona.
- (2) Postavenie, pôsobnosť a ďalšie podrobnosti ustanoví zákon.

Týmto sa Česká národná banka ako centrálna banka státu, a s ňou aj samotná Česká republika stali určitou **európskou raritou**. Takéto zakotvenie ČNB v samotnej ústave státu, a vymedzenie jej poslania v samotnej ústave státu je z hľadiska iných štátov jedinečné.

Samotná Ústava Českej republiky je založená na tripartite štátnej moci, ktorú rozdeľuje na moc zákonodarnú, moc výkonnú a moc súdnu. Tieto moci sú reprezentované jednotlivými ústavnými orgánmi (parlament, prezident, vláda, súdy). A napriek tomuto český zákonodarca zakotvil do Ústavy nový orgán *sui generis* – Českú národnú banku, pričom jej venoval samostatnú hlavu, a čím sa ČNB stala právoplatným rovnocenným partnerom ostatným ústavným orgánom. Chcel tým azda český zákonodarca naznačiť, že tu sa otvára priestor aj pre inú, ako sú tradičné štátne moci predstavujúce tripartitu, a to „*moc bankovnú*“? Nevedno.

Príslušný osobitný, ktorého prijatie už Ústava predpokladala, čiže **zákon o Českej národnej banke č. 6/1993 Sb.**, bol prijatý Českou národnou radou hneď na druhý deň.

Zákon nadväzoval na koncepciu predchádzajúceho zákona o Štátnej banke československej a zákonodarca sa snažil hľadať inšpiráciu v obdobných právnych úpravách iných zemí. Dňom 1.1.1993 vstúpila ČNB plynule do práv a záväzkov SBČS. V súvislosti so zánikom federácie, bola taktiež racionalizovaná jej organizačná štruktúra, t.z. došlo k zrušeniu bývalých Hlavných ústavou pre ČR a SR a to vrátane ich kompetencií.

Prvým guvernérom bol menovaný predchádzajúci predseda SBČS Jozef Tošovský. (5)

2. Organizácia, poslanie, funkcie a zásady činnosti Českej národnej banky

2.1. Banková rada ČNB

2.2. Organizačná štruktúra ČNB

2.3. Poslanie a funkcie ČNB

2.4. Zásady činnosti ČNB

2.1. Banková rada ČNB

Banková rada ČNB (Banková rada) je najvyšším orgánom Českej národnej banky. Banková rada určuje menovú politiku a nástroje pre jej uskutočňovanie, a rozhoduje o zásadných menovo politických opatreniach Českej národnej banky.

K tomu, aby som jasne a v plnej miere nastienil celkový rozsah hlavných funkcií a činností, ktoré Banková rada vykonáva dovoľte, aby som citoval ustanovenie § 5 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o českej národnej banke. Tam sa doslova uvádza:

„ Banková rada ďalej menovite

- a) stanoví zásady činnosti a obchodov Českej národnej banky,
- b) schvaľuje rozpočet Českej národnej banky,
- c) stanoví organizačné usporiadanie a pôsobnosť organizačných jednotiek Českej národnej banky,
- d) stanoví druhy fondov Českej národnej banky, ich výšku a použitie,
- e) vykonáva práva a povinnosti vyplývajúce z pracovneprávných vzťahov voči zamestnacom Českej národnej banky. Týmto úkonmi môže poveriť i iné osoby z radov zamestnancov,
- f) udeľuje súhlas k podnikateľskej činnosti zamestnancov Českej národnej banky,
- g) stanoví mzdové a ďalšie pôžitky guvernéra ČNB; mzdové a ďalšie pôžitky viceguvernérov a ďalších členov bankovej rady stanoví guvernér.“

Banková rada je *sedemčlenná*, jej členmi sú guvernér, dvaja viceguvernéri, a ďalší štyria členovia Bankovej rady Českej národnej banky. Guvernéra, viceguvernérov, aj

ostatných členov menuje do funkcie prezident republiky, tým sa ale vôbec nestráca nezávislosť vedenia ČNB, podľa niektorých autorov sa tým prejavuje jedna z vlastností centrálnej banky, **ako banky štátu**. Žiadny z členov nesmie zastávať funkciu viac ako *dva krát po sebe nasledujúce obdobia*, kedy zároveň platí, že členovia bankovej rady sú menovaní na obdobie šiestich rokov. Zákon ďalej ustanovuje taxatívne vymedzenie jednotlivých funkcií, činností a povolaní, ktoré nie sú zlučiteľné s výkonom funkcie člena bankovej rady. Členom bankovej rady môže byť len občan Českej republiky, ktorý musí kumulatívne splňovať zákonom stanovené podmienky:

- a) je plne spôsobilý k právnym úkonom
- b) má ukončené vysokoškolské vzdelanie
- c) je bezúhonný
- d) je v menových a bankových záležitostiach uznávanou a skúsenou osobnosťou.

Za bezúhonného sa pre účely tohto zákona považuje fyzická osoba, ktorá nebola právoplatne odsúdená za trestný čin. Zákon ďalej upravuje prípady a situácie ukončenia pôsobenia člena bankovej rady, či už z jeho vôle, alebo v prípade ak nastanú zákonom predvídané skutočnosti.

Jednanie bankovej rady vedie guvernér, v jeho neprítomnosti ho zastupuje viceguvernér, jednotlivé rozhodnutia bankovej rady sa prijímajú prostou väčšinou. Banková rada je uznesenia schopná, ak je prítomný guvernér, alebo ním poverený predsedajúci viceguvernér a aspoň ďalší traja jej členovia. V prípade rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Samotný jednací poriadok bankovej rady si schvaľuje banková rada sama. V mene Českej národnej banky jedná navonok guvernér, v dobe jeho neprítomnosti ho zastupuje ním poverený viceguvernér.

2.2. Organizačná štruktúra Českej národnej banky

Banková rada ČNB od 1.1.2002 riadi organizačné ústredie Českej národnej banky a jej pobočky ako *kolektívny orgán*. Riaditelia jednotlivých sekcií a samostatných odborov v rámci svojich posilnených právomocí zodpovedajú bankovej rade za riadenie po horizontálnej ose, a za zaistenie im zverených agend, tak aby boli v súlade so

danými *strednodobými koncepciami*, ktoré boli prijaté bankovou radou pre jednotlivé oblasti činnosti centrálny banky.

Tento spôsob riadenia umožňuje členom bankovej rady ČNB venovať väčší priestor rozhodovaniu v oblasti menovej politiky, a tým čo najadekvátnejšie naplňovať zákonom ustanovený cieľ ČNB, a venovať sa ďalším otázkam koncepčného a strategického charakteru.

Aj napriek tomu, ČNB je chápaná ako centrálna banka, čiže mnohí si pod týmto pojmom predstavia jedinú inštitúciu, nejakú centrálu, opak je pravdou a významnú úlohu pri činnosti centrálny banky zohrávajú jej *pobočky*.

Pobočka ČNB v regióne svojej pôsobnosti zastupuje Českú národnú banku, a je kontaktným miestom pre styk ČNB so zástupcami iných bánk, s orgánmi štátnej správy, Českým štatistickým úradom, finančnými orgánmi, inštitúciami a vybranou klientelou. Jednotlivé pobočky zodpovedajú menovite za správu zásob peňazí, vedenie účtu štátneho rozpočtu a ostatných klientov pobočky, za prevádzanie platobného styku, za výkon devízovej kontroly a zber údajov za zmenárenské operácie, vo vymedzenom rozsahu za správne konanie, za zaobstaranie, kontrolu a spracovanie potrebných dát pre konjunkturálne šetrenie a za účtovníctvo pobočky.

Česká národná banka má svoje pobočky v Prahe, Plzni, Hradci Králové, Brne, Ostrave, Českých Budejoviciach a v Ústí na Labem.

2.3. Poslanie a funkcie Českej národnej banky

V súlade s Ústavou, zákon č. 6/1993 Sb., o českej národnej banke, zopakoval, že hlavným cieľom ČNB je zabezpečiť stabilitu **českej meny**, a k tomu bola ČNB poverená tým, že

- určuje menovú politiku
- vydáva bankovky a mince
- riadi peňažný obeh, platobný styk a zúčtovanie bánk, a stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť
- vykonáva dohľad nad prevádzaním bankovných činností a stará sa o bezpečné fungovanie a účelný rozvoj bankovného systému v ČR
- prevádza ďalšiu činnosť na základe iných osobitných zákonov (devízový zákon a pod.)

Zákon v § 9 stanovil, že pri zabezpečovaní svojho hlavného cieľa je **ČNB nezávislá na pokynoch vlády**.

Vyššie uvedené princípy a znenie zákona zostali po mnoho ďalších rokov existencie ČNB viac menej celkovo zachované, čo kontrastovalo s častými zmenami zákonov v iných oblastiach národného hospodárstva.

Tým som chcel poukázať na určitú právnu vyspelosť danej právnej normy, ktorá v mnohom predbehla dobu v ktorej vznikla. K zmene došlo až v roku 2001-2002, a to v súvislosti s dokončovaním harmonizácie českého právneho poriadku s európskym, a hlavne ústavnou novelizáciou ústavným zákonom č. 448/2001 Sb., kedy podľa nového znenia Ústavy ČR je hlavným cieľom ČNB „starostlivosť o cenovú stabilitu“, a ak tým nie je dotknutý tento hlavný cieľ, ČNB má za úlohu taktiež podporovať „obecnú politiku vlády vedúcu k udržateľnému hospodárskemu rastu“.

Dosiahnutie a udržanie cenovej stability, t.z. vytváranie **nízko inflačného prostredia** v ekonomike, je trvalým príspevkom centrálnej banky pre vytváranie podmienok pre trvale udržateľný rast celej ekonomiky. Týmto zadaním sa rozumie úloha pre ČNB voliť takú úroveň jej hlavného nástroja, *tým mám na mysli* úroveň úrokových sadzieb, ktorá bude držať infláciu na nízkej a stabilnej úrovni, a to tak, aby sa tým tempo rastu ekonomiky zbytočne nespomaľovalo, alebo naopak nezrýchľovalo, pretože obidva tieto scenáre znamenajú pre celú ekonomiku negatívny dopad. Dôležitosť a právny význam týchto nástrojov je priamo úmerný právnej skutočnosti, v ktorej fáze ekonomického cyklu sa národné hospodárstvo nachádza, preto rozsah uplatňovania týchto nástrojov hlboko ovplyvňuje fakt, či je ekonomika štátu v expanzii a či v recesii.

Ako som už spomínal, predpokladom účinnosti jednotlivých menových nástrojov je nezávislosť ČNB od iných ústredných orgánov štátnej moci, a ktorá je dokonca garantovaná aj zákonom. Sami sme boli svedkami, že nie vždy sa dalo povedať, že Česká národná banka je nezávislá, pričom sama ČNB čelila kritike a rôznym výhradám zo strany rôznych kritikov, avšak je pravda, že žiadne prepojenie a robenie úkonov v ekonomike na objednávku či už straníckych či vládnych špičiek sa nepreukázalo.

Nezávislosť centrálnej banky je kľúčovou podmienkou úspešnej realizácie menovej politiky a teda udržateľného neinflačného rastu ekonomiky. ČNB disponuje vysokou mierou nezávislosti na politických štruktúrach pri plnení svojich zákonom stanovených funkcií už od

počiatku svojej existencie (január 1993). Nezavislosť ČNB je právne zakotvená, tak ako som už spomínal vyššie v Zákone o ČNB č. 6/1993 Sb.

Prečo je nezavislosť centrálnej banky dôležitá? Nezavislosť centrálnej banky je dôležitá pre plnenie jej hlavného menového cieľa, ktorým je v úplnej väčšine prípadov cenová stabilita. Význam cenovej stability vyplýva z empirických skúseností z vývoja svetovej ekonomiky, ktoré potvrdzujú, že vysoká a nestabilná inflácia má pre vývoj ekonomiky negatívne dôsledky. Tie sa prejavujú pomocou niekoľkých kanálov. Vyššia inflácia je spravidla volatilnejšia, čo zvyšuje orientáciu investorov na krátkodobé finančné investície a na zaistenie sa proti inflácii na úkor dlhodobějších, produktívnych investícií. Vyššia inflácia je spojená s vyššími nominálnymi úrokovými sadzbami, ktoré stimulujú príliv krátkodobého, rizikového kapitálu. Dlhodobější vyššia inflácia má za následok zafixovanie inflačných a depreciačných očakávaní pri rozhodovaní ekonomických subjektov. Nepredvídaná vysoká inflácia spôsobuje i ďalšie ekonomické distorzie, napr. redistribúciu dôchodkov od veriteľov k dlžníkom, znehodnotenie úspor či deformáciu daňového systému, ktoré znižujú rastový potenciál ekonomiky. Význam cenovej stability je pre Českú Republiku daný i normatívne a exogénne - vo forme podmienky pre prijatie do eurozóny. Význam nezavislosti centrálnej banky vystupuje v tejto súvislosti do popredia predovšetkým preto, že politická moc sa môže snažiť nútiť centrálnu banku k opatreniam, ktoré síce môžu krátkodobo viesť k podpore ekonomického rastu, ale v dlhšom období sa prejavia v nežiaducom raste inflácie, zatiaľ čo rast ekonomickej aktivity sa vráti na pôvodnú úroveň alebo (v dôsledku zvýšenej inflácie) dokonca i na úroveň nižšiu. Dostatočná miera nezavislosti na politické moci umožňuje centrálnej banke týmto tlakom odolávať.

V čom konkrétne spočíva nezavislosť ČNB? *Personálna nezavislosť* spočíva v obmedzení politických tlakov pri menovaní a odvolávaní členov bankovej rady. Sedemčlennú bankovú radu ČNB menuje a odvoláva prezident republiky bez asistencie vlády. Zákon rovnako exaktne vymedzuje dôvody pre prípadné odvolanie členov BR (neplnenie zákonom stanovených podmienok pre výkon funkcie, nevykonávanie svojej funkcie po dobu dlhšiu než 6 mesiacov či vážne pochybenie). *Inštitucionálna nezavislosť* spočíva v tom, že banková rada ČNB pri plnení svojich zákonom stanovených cieľov a výkonu svojich ďalších činností nesmie prijímať ani vyžadovať pokyny od prezidenta, parlamentu, vlády či akýchkoľvek iných subjektov. *Funkčná nezavislosť* spočíva v autonómii ČNB pri formulovaní inflačných cieľov a nástrojov k ich dosiahnutiu. Kurzový režim je síce ČNB povinná stanovovať po

jednaní s vládou, ale nesmie tým byť ohrozený jej hlavný menový cieľ. O zásadách a opatreniach menovej a fiškálnej politiky sa ČNB a vláda vzájomne informujú. *Finančná nezávislosť* spočíva v zákaze priameho financovania verejného sektoru a ním riadených subjektov. ČNB hospodári podľa rozpočtu schváleného bankovou radou, ktorý je členený tak, aby boli zrejmé výdaje na zaobstaranie majetku a výdaje na prevádzku. ČNB je povinná po skončení hospodárskeho roku spracovať účtovnú uzávierku a nechať ju overiť externým audítorom. Z tej potom vychádza ročná správa o výsledku hospodárenia, ktorá je predkladaná parlamentu. ČNB je rovnako povinná pravidelne zverejňovať dekádne výkazy o svojej finančnej pozícii.

Nezávislosť a transparentnosť

Vysoká miera nezávislosti ČNB je sprevádzaná vysokou transparentnosťou jej menovej politiky. Široká verejnosť je priebežne zoznamovaná s hlavným cieľom menovej politiky ČNB i s podstatou režimu cieľovania inflácie, ktorého prostredníctvom je tento cieľ naplňovaný. ČNB priebežne informuje verejnosť o výške inflačného cieľa, o prognózach inflácie a jej rizikách i o menovo politických opatreniach a dôvodoch, ktoré ČNB k ich realizácii viedli. Využíva k tomu nielen pravidelné quartálne správy o inflácii, ktoré sú predkladané poslaneckej snemovni a vyvesované na internetovej stránke ČNB, ale i prezentácie v laickej a odbornej tlači, prednášky, vystúpenia členov BR apod. **Prechodné obmedzenie nezávislosti ČNB** Pôvodným cieľom novely Zákona o ČNB z roku 2000 (č.442/2000) bola harmonizácia Zákona o ČNB s legislatívnou úpravou postavení Európskej centrálnej banky. Pri prejednávaní tejto novely v parlamente však do nej boli, nad rámec harmonizačných zmien, implantované rovnako niektoré dodatočné úpravy, ktoré od januára 2001 výrazne obmedzovali nezávislosť ČNB. Jednalo sa predovšetkým o to, že:

- záležitosti týkajúce sa inflačného cieľa a kurzového režimu mali byť konzultované s vládou a ich ustanovenie malo byť viazané na dosiahnutie dohody s vládou
- banková rada mala schvaľovať iba rozpočet pre činnosti spojené so zabezpečením hlavného menového cieľa, zatiaľ čo jej prevádzkový a investičný rozpočet mala schvaľovať poslanecká snemovňa parlamentu ČR

Súčasťou novely bol i návrh na zmenu mechanizmu vymenovávania členov bankovej rady. Tie mal podľa novely vymenovávať prezident republiky na základe návrhu vlády.

Tieto úpravy neboli kladne prijaté veľkou časťou odbornej verejnosti, ani mnohými významnými medzinárodnými inštitúciami, napr. Medzinárodným menovým fondom, Európskou komisiou či Európskou centrálnou bankou. Ústavným súdom boli tieto úpravy vzhladnuté ako neústavné a preto boli s účinnosťou od 3. augusta 2001 zrušené. Od mája 2002 potom vošla v platnosť ďalšia novela Zákona o ČNB (č.127/2002), ktorá navrátila zákonnú úpravu nezávislosti ČNB do stavu pred novelou z roku 2000. ČNB zostáva nezávislá na politických štruktúrach a odhodlaná napomáhať svojou menovou politikou k zaisteniu udržateľného nízko inflačného vývoja ekonomiky.

2.4. Zásady činnosti Českej národnej banky

V dnešnej praxi je tendenciou, aby centrálna banka daného konkrétneho štátu dodržiavala pri svojej činnosti určité **zásady**.

Jedná sa však o *zásady nepísané, čiže non scripta, nikde neupravené a vo väčšine prípadov ničím nevykonalné*, avšak podľa môjho názoru je dobré, ak ich centrálna banka dodržiava, pretože to zabezpečí lepšiu predvídateľnosť jej krokov v bankovej sústave a tým sa nastolí väčšia právna istota, čo nikdy nie je na škodu.

Konkrétne zásady sa v podstate vykryštalizovali v medzivojnovom období na základe skúseností Bank of England (6), a viac menej ich dodržiavajú všetky centrálny banky v ekonomicky rozvinutých štátoch sveta a to vrátane ČNB.

Centrálna banka :

- a) by nemala konkurovať iným bankám v obchodnej a investičnej činnosti,
- b) mala by byť nezávislou inštitúciou, ale mala by prevádzať i operácie pre vládu,
- c) mala by byť bankou pre ostatné domáce banky, mala by im pomáhať rozvíjať činnosť ustanovením vhodných podmienok a pravidiel,
- d) mala by pôsobiť ako zúčtovacie centrum pre ostatné banky,
- e) mala by zbierať potrebné informácie o ostatných bankách v domácej bankovej sústave, a monitorovať jej vývoj ako celku,
- f) mala by mať právo rozhodovať o úverovej pomoci bankám,
- g) mala by sledovať cieľ zdravej meny,
- h) mala by podporovať zdravie, bezpečnosť, spoľahlivosť a efektívnosť bankového systému v zemi,

- i) mala by podporovať efektívnosť, inovatívnosť, a dôveryhodnosť finančných trhov.

O niektorých z vyššie uvedených zásad sa v odborných kruhoch vedú diskusie. Rád by som sa trochu bližšie pozrel na jednotlivé body vytvorené Bank of England.

Tak za prvé určite existuje množstvo právnych názorov na skutočnosť či by centrálna banka mala či nemala konkurovať komerčným bankám v ich investičnej či obchodnej činnosti. Je jasné že sú na všetky tieto zásady názory pre aj proti a vedú sa o nich búrlivé diskusie. Predmetom daných diskusií býva hlavne miera možného uplatnenia niektorých zásad, kameňom sporu je napr. miera nezávislosti a samostatnosti rozhodovania centrálnej banky, vzťahu centrálnej banky ku vláde apod. Avšak ich existencia a vhodnosť používania *ako celku nie je spochybňovaná*.

Čo sa týka činnosti Českej národnej banky, tak z toho, čo som už uviedol vyššie, a o čom ešte len pojednám vyplýva, že ČNB sa pri svojej činnosti správa tak, že reálne dodržiava všetky tieto zásady, čo je samozrejme len a len dobre, pretože to pomáha budovať zdravý a efektívny bankový systém, ktorý svojou predvídateľnosťou a prehľadnosťou zvyšuje právnu istotu u všetkých jeho subjektov, ktoré sa podieľajú na jeho fungovaní.

3. Komerčné (obchodné) bankovníctvo

3.1. Pojem *jednostupňový bankový systém*

3.2. Pojem *dvojstupňový bankový systém*

3.3. Postup prestavby bankového systému z jedno na dvojstupňový v ČSR

3.4. Transformácia českej ekonomiky a vybudovanie dvojstupňového bankového systému v ČSR a následne po 1.1.1993 v Českej republike

3.5. Pojem komerčná (obchodná) banka, jej činnosť, druhy a typy komerčných bánk

3.6. Bankové produkty komerčných bánk

3.1. Pojem *jednostupňový bankový systém*

Jednostupňová banková sústava je systém, ktorý pôsobí centralisticky a vytlačuje a potlačuje konkurenciu a podnikanie. Nepotrebuje žiadnu širokú bankovú sústavu, ale jednotlivé banky, ktoré by dôsledne a bez akýchkoľvek výhrad vždy plnili politickú

vôľu vládnucej garnitúry, tak ako sme toho boli svedkami v našej vlasti, zo strany komunistickej vládnej moci. Banková sústava v období socialistickej direktívnej ekonomiky bola veľmi redukovaná, existovala vtedy len určitá mono banka, či central banka, ktorá zabezpečovala všetky makro aj mikroekonomické funkcie banky. Tieto jej funkcie doplňovalo len niekoľko málo špecializovaných štátnych bánk, ktoré boli špecializované na niektoré úseky bankových činností alebo na jednotlivé útvary. Takto usporiadaná banková sústava je nazývaná jednostupňovým bankovým systémom, ktorý sa vyznačuje tým, že **centrálne banka nie je inštitucionálne oddelená od ostatných bánk**. Centrálne banka v socialistických krajinách se od centrálnych bánk trhovej ekonomike odlišuje v dvoch základných skutočnostiach:

- a) vykonáva niektoré funkcie, ktoré „skutočnej“ centrálnej banke vôbec neprináležia:- je tým poskytovanie úverov podnikovému sektoru, a tým zastupuje funkcie obchodných bánk,
 - priamo riadi ostatné banky, ktoré sú fakticky, čiže de facto jej špecializovanými organizačnými jednotkami s minimom možností samostatného rozhodovania;
 - vyhlasuje základné podmienky depozitnej, úverovej a kurzovej politiky – úrokové sadzby, podmienky poskytovaných úverov, menové kurzy apod. V týchto oblastiach supluje neexistujúci peňažný trh.

- b) niektoré funkcie centrálnej banky vykonáva obmedzene či deformovane, alebo ich nevykonáva vôbec:
 - menovú politiku prevádza podľa rozhodnutí iných orgánov, na základe rozpisu viac či menej záväzného menového, resp. úverového plánu vychádzajúceho z vecného plánu rozvoja ekonomiky, nie je teda vrcholným subjektom menovej politiky;
 - vystupuje v zásade ako jediný možný domáci veriteľ štátneho rozpočtu, navyše v podriadenom postavení (deformácia funkcie banky štátu);
 - funkcia banky bánk je obmedzená na zabezpečenie platobného styku medzi bankami, zatiaľčo o regulácii či dohľadu bánk môžeme maximálne snívať, avšak v žiadnom prípade nie hovoriť,
 - rovnako podobne je obmedzená správa devízových rezerv

– vzhľadom k neexistencii vymeniteľnosti domácej meny banka neprovádza nákupy a predaje zahraničných mien s cieľom ovplyvniť pohyby kurzu domácej meny. Centrálna banka bola podriadená rozhodnutiam vlády, čož mimo iné znamenalo, že nemohla odmietnuť poskytnutie úveru veľkému množstvu podnikov. To isté platilo i pre ďalšie banky. Vznikly tak zdanlivo kuriózne situácie, kedy podniky pri žiadostiach o úver nemuseli presvedčovať banky o tom, že úvery budú môcť splatiť. Na úvery „mali jednoducho nárok“.

Banky samotné sa nemuseli obávať nedostatku zdrojov alebo toho, že im úvery nebudú splatené. Možnosť úpadku ktorejkoľvek banky bola v plnom orszahu vylúčená.

Pri akomkoľvek ohrození ich likvidity nahradila chýbajúce prostriedky centrálna banka. To z iného pohľadu znamenalo emisiu ďalších peňazí do obehu.

Peniaze nehrali v bankovom sektore prijednostupňovom bankovom systéme, príliš veľkú roľu. Rozhodovanie centrálnej banky, ako i ostatné činnosti všetkých peňažných inštitúcií v štáte, vychádzalo z centrálneho plánu. Ten tu nadobúdala podoby **menového plánu**. Menový plán predstavoval syntetický súbor zostáv úverového, pokladného a devízového plánu. Komplexne zhrňoval všetky operácie prevádzané celou sústavou peňažných ústavov. Jeho hlavným cieľom bolo zachytiť stav a štruktúru peňažných prostriedkov a ich použitie.

3.2. Pojem dvojstupňový bankový systém

Dnešný bankový systém (E), ktorý je vytvorený na území Českej republiky ma podobu tzv. *dvojstupňového bankového systému*. Čo prakticky, de facto, ale aj de iure znamená, že komerčné banky sú inštitucionálne a právne oddelené od banky centrálnej. Dvojstupňový bankový systém je charakteristický pre hospodárstvo vyspelej ekonomiky, je založený na separácii makroekonomických funkcií, ktoré vykonáva centrálna banka a funkcií, ktoré sú vymedzené pre činnosť komerčných bánk, jeho vznik samozrejme obecné podniky aj vstup súkromného majetku vo forme kapitálu do bankovníctva.

No a to je samozrejme úplný opak k stavu bankového systému, ktorý existoval na našom území v období tzv. „plánovaného“ riadenia ekonomiky, kedy sme mali vytvorený bankový systém jednostupňový, alebo ak použijem inú rétoriku, tak

centralizovanú bankovú sústavu, kedy pôsobili v zemi aj napr. Investičná alebo Živnostenská banka, ale systém bol vytvorený tak, že Štátna banka československá neprevádzala len špecificky vyhradené úseky činností (tak ako je tomu dnes), ale fakticky aj personálne riadila činnosť týchto bánk.

3.3. Postup prestavby bankového systému z jedno na dvojstupňový v ČSR

V priebehu 80. rokov dochádza v prevažnej väčšine vtedajších socialistických krajín k premenám bankového sektoru. Boli pripravované a realizované príslušné reformy, viacmenej stále v podmienkach netrhových ekonomík.

V roku 1988 zaviedlo Maďarsko dvojstupňový bankový systém, v januári 1989 potom Poľsko, Bulharsko a Rumunsko pristúpilo k reformám omnoho neskôr. V Československu bola reforma pripravovaná ako v posledná z východoeurópskych socialistických krajín od druhej polovice 80. let. Jej načasovanie k 1. januáru 1990 paradoxne viedlo k jej uskutočňovaniu už v nových spoločenských, politických a ekonomických podmienkach. Zásadným spôsobom prispelo k odvážnejším úvahám o reforme i politické uvoľnenie, ku ktorému došlo v druhej polovici 80. rokov vo väčšine zemí vtedajšieho socialistického tábora v dôsledku Gorbačovovej perestrojky. Tá otvorila priestor pro zásadné zmeny v systéme ekonomického riadenia, vrátane reforiem v oblasti bankovníctva.

V Československu bol prijatý dokument *„Zásady prebudovania hospodárskeho mechanizmu“*. Boli v ňom vyjadrené hlavné princípy zmeny systému riadenia ekonomiky. I keď dokument obsahoval na svoju dobu pokrokové myšlienky, neriešila prestavba základné príčiny neefektívnosti vtedajšieho ekonomického systému, pretože vychádzala z ďalšieho prehĺbenia centrálného plánovania a marxisticko-leninského pojatia všel'udového vlastníctva.

Na základe tohoto dokumentu banky už nemali iba pasívne financovať úlohy národohospodárskeho plánu. Mali pri poskytovaní úverov klásť dôraz na návratnosť poskytnutých prostriedkov a v súvislosti s tým zreteľne oddeliť do tej doby sa značne **prelínajúce návratné (úverové) a nenávratné (rozpočtové) financovanie**. Malo sa zmeniť i postavení podnikov. Pod heslom zavedenia „úplného chozraščotu“ mala byť zvýšená jej samostatnosť, zodpovednosť a hmotná zainteresovanosť. Viacmenej i naďalej bol pro ne určujúci *štátny plán*.

Zmeny, ktoré mali prebehnúť v bankovníctve v rámci prestavby hospodárskeho mechanizmu, boli asi najdôležitejšie za celú éru socialistického bankovníctva.

V tejto fázi sa ešte predpokladalo zachovanie jednotnej Štátnej banky československej. V úverovej politike sa malo upustiť od úrokovej diferenciácie a zamerať sa iba na rozhodnutí o poskytnutí či neposkytnutí úveru. Základným kritériom malo byť zhodnotenie, či je subjekt schopný úver splatiť alebo nie je. Bola vypracovaná *Smernica k zabezpečeniu prestavby hospodárskeho mechanizmu*, podľa ktorej mala byť prestavba realizovaná. Pre oblasť bankovníctva boli princípy konkretizované v **uznesení vlády ČSSR č. 196/1988** o opatreniach k oddeleniu emisnej a úverovej obchodnej funkcie bankovej sústavy a o pravidlách úverovej emisie, ktoré prijala vláda na svojom zasadaní 14. 7. 1988.

Z tohoto uznesenia potom mali vychádzať tri nové bankové zákony: *zákon o Štátnej banke československej, zákon o bankovníctve a zákon o devízovom hospodárstve*, ktoré mali vojsť v platnosť 1. januára 1990. Tu sa už predpokladalo rozdelenie jednotnej Štátnej banky československej s cieľom vytvorenia dvojstupňovej bankovej sústavy. Konkurencia medzi jednotlivými bankami mala byť podporená možnosťou slobodnej voľby banky. Vo vtedajšej dobe roľa centrálneho plánu však zostávala zachovaná. Banky sa mali stáť akousi „**predĺženou rukou centra**“. Pripravované zmeny sa snažili princípy bankových systémov z trhovej ekonomiky implementovať na podmienky centrálne plánovanej ekonomiky. Vďaka tomuto zámeru bolo možné necelý mesiac po novembrovej revolúcii v roku 1989 prijať zákon o bankách a sporiteľniach, ktorý umožňoval spolu s už v novembri prijatým zákonom o Štátnej banke československej formovanie a fungovanie bankového systému v podmienkach začínajúcej transformácie československej ekonomiky.

3.4. Transformácia českej ekonomiky a vybudovanie dvojstupňového bankového systému v ČSR a následne po 1.1.1993 v Českej republike

Vývoj bankového sektoru nie je možné, ale *podľa môjho názoru ani žiaduce, ba dovoľím si tvrdiť, že aj kontraproduktívne*, izolovať od hodnotenia ekonomických reforiem, ktoré u nás prebehli v deväťdesiatych rokoch. Prechod k trhovej ekonomike zásadne zmenil úlohu peňazí a tým aj samotné postavenie bánk. Banky už nehrajú kontrolnú a evidenčnú roľu ako v centrálne plánovanej ekonomike, ale sú nútené sa prispôbovať novým podmienkám trhovej ekonomiky. V čase pred druhou svetovou vojnou patrilo Československo medzi desať najpriemyslovejších krajín sveta. Avšak štyridsaťročná vláda komunistické strany, ktorá sa formovala aj ako ústavná moc, spomeniem tu pamätný článok IV. Ústavy a pripojenie k sovietskemu bloku malo za následok spomalenie rastu produktivity a životnej úrovne, ako i pokles medzinárodnej konkurencieschopnosti československého priemyslu. V osemdesiatych

rokoch dochádza k výraznému zhoršeniu československej ekonomiky. Priemerné ročné tempo rastu reálneho domáceho produktu (HDP) se snížilo zo 4,8 % na 1,5 %. Podobné spomalenie rastu sa prejavilo i v ďalších makroekonomických ukazateľoch, okrem iného aj v priemernej mzde, v produktivite práce a v produktivite fixného kapitálu. (Švejnar a kol. 1997: 102)

Musíme však uznať, že komunistická vláda bola obozretná a udržovala na nízkej úrovni zahraničný dlh a taktiež nízku mieru inflácie. Ani nedostatok tovaru a prebytok peňazí za komunistickej vlády neboli tak výrazné ako v niektorých iných krajinách sovietského bloku. Zmena režimu v roku 1989 dovolila odštartovať proces transformácie našej ekonomiky **smerom k trhovému systému**. Na rozdiel od iných transformujúcich sa ekonomík malo Československo množstvo priaznivých východných podmienok, ku ktorým patrila už zmieňovaná nižšia zahraničná zadlženosť, nízka miera inflácie, ale taktiež makroekonomická stabilita, vyššia ekonomická úroveň spotreby pri vyrovnanom spotrebiteľskom trhu a relatívne vysoká vybavenosť domácností. K negatívnym východným podmienkam patrila väčšia hĺbka štrukturálnych deformácií a taktiež absencia súkromého sektoru. Vo vtedajšom Československu neexistovalo na prahu transformácie nič podobné, ako napr. *legálny súkromný sektor alebo čiastočné trhové inštitúty* fungujúce v Poľsku a Maďarsku. Veľký vplyv na ekonomiku Československa mal rozpad sovietského trhu a zrušenie *Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP)*.

Veľmi závažným problémom bola i deformácia odvetvovej štruktúry československej ekonomiky, spôsobená systémom centrálného plánovania a zaradením do RVHP. Prednostne bol rozvíjaný ťažký priemysel (ťažba nerastných surovín, hutníctvo, strojárstvo a výroba dopravných prostriedkov). Pre uskutočnenie transformácie bol taktiež veľmi dôležitý pozitívny prístup občanov a ich odhodlanie naviazať na tradície a znovu získať postavenie vyspelej ekonomiky. To umožnilo politickým činiteľom presadiť radikálne reformy, ktoré boli sprevádzané už známimi neľahkými sprievodnými javmi.

Pozitívny fakt, že transformácia mohla začať okamžite po prevrate v roku 1989, je nutné pripočítať tomu, že tu bola pripravená skupina ekonómov, ktorých jadro sa formovalo už v polovicike 60. rokov. Títo ľudia boli priateľmi a viac než dve desaťročia spolupracovali a sústavne sa pripravovali na den, kedy bude možné začať s budovaním slobodnej spoločnosti, založenej na obnove súkromého vlastníctva. Ekonomická reforma po revolúcii v roku 1989 určitým spôsobom súvisí s obdobím prvého uvoľnenia v 60. rokoch (pražská jar). Práve v 60. rokoch sa začala v kritickom postoji voči vtedajším vplyvným ekonómom, ktorí boli sústredení v *Šikovom ekonomickom tíme*, postupne utvárať skupina mladých ekonómov a filozofov, ktorá sa stala základom personálneho tímu československých ekonómov

v 90. rokoch . Jadro skupiny sa začalo etablovať v Ekonomickom ústave ČSAV a patrili k nemu Václav Klaus, Tomáš Ježek, Vladimír Dlouhý, Josef Tošovský a ďalší.

Vývoj bankového sektoru v prvých rokoch transformácie a vznik dvojstupňovej bankovej sústavy úzko súvisel s právnou skutočnosťou, že po roku 1989 sa zmenil politický systém v našej republike. Československo sa *zo socialistickej krajiny transformovalo na demokratický štát*. V súvislosti so zmenou politického systému došlo i ku zmene ekonomického systému.

Ekonomická transformácia zásadným spôsobom zasiahla do štruktúry, postavenia a úlohy bankového sektoru v celom národnom hospodárstve. Bankový sektor sa v trhových podmienkach začal intenzívne rozvíjať v roku 1990, kedy vstúpil v platnosť zákon č. 158/1989 Sb. o bankách a sporiteľniach, ktorý spolu se zákonom č. 130/1989 Sb. o Štátnej banke československej vytváral podmienky pre existenciu dvojstupňového bankového systému. Obidva zákony boli síce pripravované v dobe existencie monobankového systému, ale už sa v nich odrážala koncepcia zamýšľanej bankovej reformy, ktorá predpokladala vytvorenie dvojstupňového bankového systému. Na základe vyššie uvedených zákonov bola oddelená emisná funkcia **Štátnej banky československej** od ostatných funkcií komerčných bánk. SBČS tak získala štandardné právomoci centrálnej banky v trhovej ekonomike a jej hlavným cieľom sa stalo zabezpečovanie stability československej meny. Centrálna banka se pri realizácii menovej politiky stala nezávislá na vláde a politických stranách. Stala sa tak **centrálnou bankou v pravom slova zmysle**, tzn., že si ponechala iba funkcie, ktoré takej inštitúcii prináležia.

Delimitáciou Štátnej banky československej k 1. januáru 1990 došlo k založeniu dvoch nových obchodných bánk – *Komerčnej banky Praha s. p. ú. a Všeobecnej úverovej banky Bratislava s. p. ú.* . Na tieto dve banky a ďalej aj čiastočne i na Investičnú banku prešli z SBČS aktíva a pasíva, ktoré svojou povahou mali skôr obchodno bankový charakter. Vo svojej činnosti pokračovali *Česká státní spořitelna s. p. ú, Slovenská štátna sporiteľňa s. p. ú, Československá obchodní banka s. p. ú, Živnostenská banka s. p. ú, Investiční banka s. p. ú.* Československá obchodná banka a. s. si ponechala svoju doterajšiu formu akciovéj spoločnosti, ostatné banky se na základe zákona o bankách stali štátnymi peňažnými ústavmi. Všetky banky v novom systéme mali napriek svojej východzej špecializácii univerzálny charakter, t.z. mohli okrem základných bankových služieb – poskytovanie úverov a prijímanie vkladov – prevádzkovať i ostatné služby v súlade so zákonom o bankách. Pozitívny vývoj v oblasti bankovníctva nespočíval len vo vytvorení sústavy obchodných bánk a ich zapojenia do klasických bankových činností, ale došlo i k rozšíreniu okruhu poskytovaných služieb.

Rozvíjal sa platobný a zúčtovací styk, zmenárenská činnosť, poskytovanie záruk, obstarávanie inkasa, otváraní akreditívu, obchodovanie s devízovými hodnotami apod. Východzie podmienky však neboli pre všetky banky rovnaké. Existovali rozdiely medzi novo vznikajúcimi bankami a bankami vyčlenenými z SBČS alebo naväzujúcimi na predchádzajúcu tradíciu .

Komerčná banka a Všeobecná úverová banka, ktoré boli v roku 1989 vyčlenené z SBČS, zdedili sústavu pobočiek SBČS, všetkých klientov, platobný styk a systém ABO (*automatizáciu platobných operácií*). Investičná banka, ktorá vznikla rovnakým spôsobom, už na tom bola podstatne horšie. Na počiatku roku 1989 nemala prakticky žiadne pobočky ani bežné účty priemyslových klientov a bola odkázaná na spracovanie informácií u KB a VÚB. Nezačínala síce na „ zelenej lúke“ , ale prevzala podstatnú časť dlhodobých úverových zmlúv od SBČS. Česká sporiteľňa sa stala bankou až podľa zákona o bankách z roku 1992 premenou na akciovú spoločnosť. Stala sa najlepšie kapitálovo vybavenou bankou.

V roku 1991 mala Česká sporiteľňa dominantné postavenie v oblasti vkladov (42 %) a Komerčná banka v oblasti úverov (32 %). Česká sporiteľňa spolu s Komerčnou bankou tak ovládali český bankový trh depozít a úverov. Vedľa nich stáli Investičná banka, Živnostenská banka a Československá obchodná banka, ktoré mali veľmi obmedzenú sieť pobočiek. S týmito bankami súperili novo vznikajúce peňažné ústavy a banky s prevládajúcou zahraničnou účasťou. Nové banky mali výhodu v tom, že nezdedili žiadne zlé úvery z minulosti. Ich sťažené konkurenčné postavenie ich však nútilo riskovať a poskytovať úvery klientom, ktorí boli inde odmietnutí. V rokoch 1990–1992 došlo k dynamickému rozvoju otvorenej sústavy obchodných peňažných ústavov s účasťou národného i zahraničného kapitálu. K prvému januáru 1990 existovalo na území Českej republiky päť komerčných bánk, do začiatku roku 1991 ich bolo deväť, ku koncu roku 1992 tu bolo 42 bánk a 6 pobočiek zahraničných bánk. Viac ako polovica bánk v rokoch 1990–1992 v Českej republike tvorili banky s výhradne tuzemským kapitálom. V roku 1992 boli Federálnemu zhromaždeniu predložené úplné novely bankových zákonov.

Dôvodom pre tento krok bola skutočnosť, že obidva platné zákony už nezodpovedali celospoločenskému politickému a ekonomickému vývoju. V platnosť tak vstúpili *zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 22/1992 Sb., o Štátnej banke československej*, ktoré reflektovali politické a ekonomické zmeny a zároveň zahrnovali zásady právnej úpravy v oblasti bankovníctva, ktoré vychádzali z legislatívy Európskeho spoločenstva. Návrhy obidvoch zákonov boli pripravované v spolupráci s expertami Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky a s ďalšími odborníkmi z oblasti bankovníctva. *Ako som už spomínal*

bankový systém bol v období centrálne plánovanej ekonomiky iba jednostupňový. V ňom existovala jediná monobanka, ktorá zaisťovala makro a mikroekonomické funkcie. Okrem nej existovalo len niekoľko málo špecializovaných bánk, ktoré boli funkčne technickými pobočkami centrálnej banky a rozsah ich bankových činností bol presne definovaný. V druhej polovici osmdesiatych rokov sa začala pripravovať banková reforma, ktorá predpokladala vytvorenie dvojstupňového bankového systému socialistického typu.

Inšpiráciu pre prácu na reforme bol vývoj a organizácia bankového systému v hospodársky vyspelých krajinách Evrópy.

Udalosti z novembra roku 1989 zastihli bankovú sféru relatívne pripravenú na novú situáciu a bolo tak možné necelý mesiac po novembrovej revolúcii prijať zákon o bankách a sporiteľniach a zákon o Štátnej banke československej, ktoré vytvorili legislatívny rámec skutočnej realizácie skôr len proklamovaných cieľov. 1. 1. 1990 sa vtedy v našej ekonomike začal postupne vytvárať dvojstupňový bankový systém, v ktorom sa banky rozdeľujú na centrálnu banku a obchodné banky. Centrálna banka sa svojimi makroekonomickými funkciami je inštitucionálne oddelená od obchodných bánk, ktoré prevádzajú obchodno-podnikateľskú činnosť na základe ziskového princípu. Centrálna banka zaujíma v dvojstupňovom bankovom systéme významné miesto. Jej postavenie, funkcie a ciele sú odlišné od obchodných bánk. Hlavným cieľom centrálnej banky je zabezpečenia stabilného menového vývoja, ďalej aj zaistenie bezpečnosti, efektívnosti, spoľahlivosti a dôveryhodnosti bankovního systému v zemi.

Úlohu centrálnej banky v našej zemi do roku 1993 plnila *Štátnej banka československá* (ďalej len SBČS). SBČS bola v súvislosti s rozpadom Českej a Slovenskej federatívnej republiky na dva samostatné štáty rozdelená na dve samostatné centrálné banky (Česká národní banka a Národní banka Slovenska). Od 1. 1. 1993 se centrálnou bankou Českej republiky sa stala *Česká národní banka* (ČNB). Postavenie ČNB ako centrálnej banky je upravené Ústavou Českej republiky a ďalej zákonom o Českej národnej banke (č. 6/1993 Sb.), ktorý nahradil do tej doby účinný zákon o Štátnej banke československej (130/1989 Sb). ČNB je v súčasnosti bankou, ktorá má funkcie obecné charakteristické pre centrálné banky v trhovách ekonomikách. Funkcie centrálnej banky môžeme rozdeliť do dvoch skupín – makroekonomické a mikroekonomické. Pod makroekonomickou funkciou sa rozumie predovšetkým prevádzaní menovej politiky a ďalej emisie hotovostných peňazí a operácie so zahraničnými menami. Mikroekonomickou funkciou sa rozumie regulácia dohľadu bankového systému, funkcie banky bánk, niekedy i postavenie centrálnej banky ako reprezentanta štátu v menovej oblasti.

3.5. Pojem komerčná (obchodná) banka, jej činnosť, druhy a typy obchodných bánk

Komerčné banky sú historicky *staršou kategóriou ako centrálna banka* a vyvinuli sa z jednoduchých peňažných miest, typicky v blízkosti chrámov a trhovísk, kde sa sústreďovalo najviac ľudí, a uskutočňovali sa tu primitívne peňažné operácie ako napr. požičiavanie peňazí. Ono už viacerí odborníci viedli rôzne dišputy a spory ohľadne toho či ešte pred existenciou samotných peňazí, tak ako sme ich poznali v histórii sa náhodou už nevytvárali samotné bankové princípy už pri primitívnych barterových výmenách tovaru za tovar. Lebo už vtedy sa formovalo určité „úverové myslenie“ vtedajších ľudí, ktorí už ak niekomu niečo požičali, tak sa snažili aby im dotyčný dlžník vrátil ak už nie vec lepšej kvality, tak aspoň tej istej kvality ale vo vyššom množstve. Tak aj na tomto prípade vidíme, že samotné princípy bankovníctva sa formovali ďaleko skôr ako vôbec vznikali banky, či bankový systém v ktorejkoľvek podobe.

Dnešné obchodné banky, ktoré sa vyvinuli do svojej podoby samozrejme postupom času, a pod rôznymi vplyvmi, sú vlastne podniky s určitými špecifickými rysmi, ktoré si vynucujú aj odchýlky z pravidiel bežného podnikania.

Základný cieľ v činnosti bánk je ale úplne rovnaký ako u ostatných druhov podnikania, a tým je **tvorba zisku**. Ved' o tom aj celková naša trhová ekonomika je a tom je aj podnikanie. **(F)** Komerčné bankovníctvo je vlastne *finančné sprostredkovávanie sui generis* medzi jednotlivými ekonomickými subjektami, jeho základnou činnosťou je to, že banka prijíma vklady a z nich na vlastný účet poskytuje úvery.

Po právnej stránke upravuje problematiku komerčných bánk zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platnom znení, ktorý určuje, že pre komerčné banky v Českej republike signifikantné:

- a) ide o právnické osoby so sídlom v Českej republike, a s charakterom buď právnických osôb, alebo štátnych peňažných ústavov,
- b) sú oprávnené ponúkať verejnosti, či iným ekonomickým subjektom, prijímanie vkladov,
- c) poskytujú úvery,

- d) k výkonu bankových činností mají povolenie pôsobiť ako banka (získali potrebnú licenciu od Českej národnej banky).

Činnosť bánk v trhovej ekonomike je veľmi rôznorodá a v mnohých ohľadoch nezastupiteľná, jedná sa v nej hlavne:

- a) **o finančné sprostredkovanie**, ktoré sa banky snažia samozrejme prevádzať na ziskovom princípe, t. z. že umiestňujú získaný kapitál tam, kde prináša pri čo najmenšom investičnom riziku najvyššie zhodnotenie. Tento princíp vytvára podmienky na prelievanie peňažných prostriedkov do tých oblastí, oborov či podnikov, kde je zhodnotenie najefektívnejšie.
- b) **emisía bezhotovostných peňazí** v podobe zápisov na bankových účtoch,
- c) **prevádzanie bezhotovostného platobného styku**, banky tým, že vedú účty pre veľký počet klientov, k prevodu platby postačí bežný účtovný prevod bez potreby hotových peňazí.

Obchodné banky v priebehu doby pod tlakom rôznych činiteľov sa vykryštalizovali do niekoľkých vyhranených *typov (7)*:

1. **univerzálne bankovníctvo** - to je charakterizované tým, že banky môžu poskytovať celú paletu bankovních produktov, *t.z. ako klasické produkty komerčného bankovníctva* (prijímanie vkladov, úverovanie, platobný styk), tak i produkty investičného bankovníctva (emisné obchody, obchody s cennými papierami, fúzie, majetkovú správu, akvizície a pod.). Univerzálne bankovníctvo nevyklučuje špecializáciu niektorých bánk či už na niektoré bankové produkty, alebo teritoriálnu špecializáciu, alebo na určitú cieľovú klientelu.

Tento typ bank je prevažujúci v európskych štátoch vrátane Českej republiky.

2. **oddelené bankovníctvo** - založené na striktnom oddelení univerzálneho a investičného bankovníctva, ktorého typickým predstaviteľom sú až dodnes Spojené štáty americké.
3. **zmiešaný model** - ten je založený na oddelení univerzálneho a investičného bankovníctva, avšak toto oddelenie nie je až také striktné ako u oddeleného

bankovníctva a nie je prevedené do všetkých dôsledkov napr. dcérske spoločnosti bánk prevádzajú investičné obchody.

To, že *Česká republika je predstaviteľka univerzálneho typu bankovníctva* má isto nielen historické, geografické či ekonomické opodstatnenie. *Avšak podľa môjho názoru*, ktorý samozrejme môže byť aj menšinový, mi príde efektívnejší model oddeleného bankovníctva, podľa vzoru USA. Niežeby som tým chcel nejako glorifikovať americký systém, ale príde mi efektívnejšie ak sa celková banková agenda rozdelí na **dve časti**, pretože pri dnešnom stave, kedy na jednotlivých pracovníkov a aj na celkový aparát komerčnej banky sa kladú stále vyššie a vyššie nároky po právnej, ekonomickej, rizikovej stránke, tak dané rozdelenie by prinieslo sprehľadnenie a zjednodušenie bankovníctva.

A v neposlednom rade, užšia špecializácia bankovních domov či už na univerzálne alebo investičné bankovníctvo umožní pre jednotlivé banky hlbšiu analýzu daných oblastí čo povedie k väčšej efektivite pri poskytovaní služieb, predchádzaní a odstraňovaní z nich vyplývajúcich problémov a rizík a k celkovej stabilite systému.

Čo sa týka druhov komerčných bánk, tak spravidla rozoznávame:

- a) *sporiteľne*, ako inštitúcie, ktoré sa zameriavajú na zber vkladov od sporiteľov, a niektoré ďalšie služby vedenie účtov, platobný styk pre drobnú klientelu. Aktíva sú umiestňované u iných bánk, či iných inštitúcií činných na peňažnom trhu. V ČR nejde o zvláštne inštitúcie so špecifickou právnou úpravou, jedná sa skôr o historickú reminiscenciu, ale napr. Česká sporiteľna má licenciu univerzálnej banky.
- b) *stavebné sporiteľne*, je to špeciálny druh sporiteľní, ktoré sa môžu zaoberať len stavebným sporením – tým mám na mysli, prijímanie účelových vkladov, samozrejme aj štátneho príspevku a poskytovanie úverov z týchto zdrojov,
- c) *sporiteľné a úverové družstvá*, to sú vo väčšine prípadov malé banky privátneho charakteru, založené na družstevných princípoch, ich činnosť má špeciálnu právnú úpravu (v ČR je to od 1.1.1996 zákon č. 87/1995 Sb., o sporiteľniach a úverových družstvách v platnom znení.), ich aktivita je deklarovaná ako poskytovanie bankových služieb svojím členom
- d) *komunálne banky*, zamerané, resp. ich hlavnou činnosťou je poskytovanie služieb obciam a financovanie komunálnych projektov,

- e) *hypotekárne banky*, tie sa špecializujú na získavanie zdrojov emisiou vlastných hypotekárnych zástavných listov a na druhej strane poskytovaním vlastných hypotekárnych úverov, to sú úvery, ktoré sú zaistené stanoveným zákonným spôsobom vo forme zástavného práva na nehnuteľnosť.

Zoznam komerčných bánk aktuálne pôsobiacich na území ČR je v **Prílohe č.6**.

3.6. Bankové produkty komerčných bánk

Činnosti, ponúkané bankami v rámci ich oprávnenia pôsobiť ako banka, sa vo všeobecnosti označujú ako **bankové produkty**. Tie sa tradične vzhľadom k ich odraze v bilancii banky členia na:

1. *aktívne bankové obchody* - to sú tie, ktoré sa odrážajú v aktívach banky, banka pri nich vystupuje v postavení veriteľa, vznikajú jej pohľadávky alebo vlastnícke práva,
2. *pasívne bankové obchody* - tieto nachádzajú odraz v pasívach banky, ide tu hlavne o obchody, pri ktorých banka získava úverom cudzie zdroje, či už sa jedná o príjem vkladov, emisia vlastných dlhopisov a pod. Banke pri týchto obchodoch vznikajú záväzky,
3. *neutrálne bankové obchody* - pri nich sa banka nestáva ani dlžníkom ani veriteľom, a preto sa tieto obchody nezobrazujú v bilancii. Obchody, ktoré pre banku predstavujú možný budúci záväzok, ako je napr. vystavenie akreditívu, poskytnutie bankovej záruky, musia banky vykázať pod bilanciou.

Novší spôsob triedenia bankových produktov, ktorý je orientovaný väčšinou na zákazníka, rozoznáva produkty podľa účelu, ktorý plní produkt pre klienta:

1. *finančne úverové produkty* - ktoré umožňujú klientom získať prostriedky od banky,
2. *depozitné(vkladové) produkty* - tieto predstavujú pre klienta možnosť finančného investovania,
3. *platobne zúčtovacie bankové produkty* , tie umožňujú klientovi prevádzať platobný a zúčtovací styk prostredníctvom banky.

Z bankových produktov, ktoré sú v súčasnosti na trhu v Českej republike jednoznačne dominujú a rozhodujúcu úlohu v ekonomike hrajú **úverové produkty (8)**. Úvery sú pre klientov poskytované prevažne ako úvery peňažité, či už vo forme hotovosti alebo bezhotovostných peňazí.

Úver môže mať aj iné alternatívne formy, kedy získavanie financovania pre klienta je viazané na špecifické podmienky, z tohto pohľadu sa často spomína **kontokorentný úver**, kedy je úver poskytovaný na bežnom účte klienta, tak že účet môže prejsť do debetu, jeho prípustná výška je určená tzv. úverovým rámcom.

Ďalej je to **eskontný úver**, ten je poskytovaný prostredníctvom odkúpenia zmenky, **hypotekárny úver**, úver zaistený zástavným právom na nehnuteľnosť, či **spotrebný úver**, ten sa poskytuje súkromným osobám a domácnostiam na krytie ich spotrebných výdajov.

Riziko spojené s poskytovaním úverov sa znižuje pomocou právneho inštitútu záložného práva, ktorý umožňuje banke uspokojiť svoje pohľadávky realizáciou, hlavne speňažením zálohu. Banka sa nestáva vznikom záložného práva majiteľom zálohu. Vo všeobecnosti, zálohom môže byť nehnuteľnosť, tu je podmienka zápis do katastra nehnuteľností, hnutelná vec, tá sa odovzdá pri vzniku záložného práva veriteľovi, zálohou môže byť cenný papier či pohľadávka.

Ďalšou veľmi bežnou skupinou produktov sú **depozitné(vkladové) produkty**, ktoré sa delia na:

a) prijímanie vkladov, môžu mať povahu vkladov „*na viděnou*“, čo znamená že k výplate na požiadanie klienta môže dôjsť kedykoľvek bez výpovednej lehoty, vzhľadom k svojej povahe však majú veľmi nízke úročenie, alebo vkladov *termínovaných*, prijaté na pevnú dobu, s tým, že pred vypršaním tejto doby je hocijaká manipulácia a nakladanie s vkladom obmedzená, lehota môže byť rôzne dlhá, môže byť rádovo počítaná na dni, týždne, ale aj niekoľko rokov, avšak úrokové sadzby sú tu vyššie a líšia sa v závislosti od hodnoty vkladu a doby splatnosti, momentálne najväčšiu obľubu majú *vklady vo forme vkladnej knižky*,

b) emisia bankových dlhopisov, vo všeobecnosti môže ísť o rôzne formy dlhopisov, ktoré sa líšia dobou splatnosti, svojou prevoditeľnosťou, obchodovateľnosťou, formou a spôsobom zúročenia

c) **špeciálne depozitné produkty**, stavebné sporenie, hypotekárne zástavné listy apod.

Z **platobno zúčtovacích bankových produktov**, ma najväčší význam platobný styk prevádzaný prostredníctvom hotových peňazí alebo bezhotovostných prevodov. Platobný styk je organizovaný prostredníctvom účtov u jednotlivých bánk, a banky navzájom pre svojich klientov prevádzajú zúčtovanie cez účet u tzv. **clearingovej banky, ktorou je v ČR Česká národná banka**. K samotnému prevádzaniu platieb používajú banky rôzne nástroje, ako sú napr. príkazy k úhrade a k inkasu, šeky, platobné karty, dokumentárne akreditívy a inkasá.

4. Česká národná banka vo funkcii regulátora bankovej sústavy

- 4.1. Nevyhnutnosť regulácie bankovej sústavy
- 4.2. Regulácia bankovej sústavy a jej prvky
 - 4.2.1. Regulácia vstupu do bankovej sféry
 - 4.2.2. Vymedzenie základných pravidiel činnosti komerčných bánk
 - 4.2.3. Povinné poistenie vkladov
- 4.3. Rozsah a miera bankovej regulácie

4.1 Nevyhnutnosť regulácie bankovej sústavy

Regulácia bankovej sústavy patrí medzi základné činnosti ČNB, je to tá funkcia, na základe ktorej môžeme o ČNB hovoriť ako banke bánk. Táto jedna z najdôležitejších funkcií centrálnej banky sa rozvíjala postupne, a jej presadením v bankovej sústave bol *dovršený vývoj dvojstupňovej bankovej sústavy*, kedy na vrchole tejto sústavy stojí ČNB ako regulátor regulujúci činnosť všetkých ostatných bánk.

Nevyhnutnosť regulácie bankovej sústavy je možné oprieť o niekoľko závažných argumentov. Samozrejme, som si vedomý toho, že existujú názory, ktoré naopak presadzujú dereguláciu bankovej sústavy, kedy by sa presadili zákonitosti voľnej ruky trhu (G), alebo by na reguláciu postačilo vytvorenie a následné dodržiavanie len málo základných zásad.

Avšak ja chcem poukázať práve na oprávnenosť niektorých závažných argumentov, ktoré mi dávajú za pravdu, že dobre prevádzaná regulácia bankovej

sústavy, v spojení so správnymi a vhodnými nástrojmi sú *celej ekonomike skôr na osoh ako na škodu*. V tejto súvislosti však chcem zdôrazniť, že prevádzaná regulácia musí byť **primeraná**, viem, že rozhodnúť sa, ktoré rozhodnutie je v danom mieste a danom čase primerané je veľmi citlivá záležitosť. Na toto rozhodnutie je nutné ovládať všetky potrebné zákonitosti a navyše vedieť správne a včas zareagovať na vývoj na bankových trhoch. Ako sme svedkami aj dnešných dní stále sa tomuto remeslu učíme, a stále ho neovládame.

Za prvé, je nutné zabezpečiť podmienky pre hladké a efektívne fungovanie bánk a bankovej sústavy ako celku. Je evidentné, že banková sústava hrá mimoriadnu úlohu pre riadne fungovanie každej ekonomiky sveta, nielen tej u nás. S rozvojom bankovej sústavy neustále rastie zložitosť vzťahov nielen vo vnútri bankovej sústavy ale aj navonok, finančné inštrumenty sa menia, vyvíjajú, modernizuje sa technická infraštruktúra, zavádzajú sa nové modely a postupy.

Rozvoj bankovej sústavy je dnes veľmi vysoký, pritom jej rastúca zložitosť je stále viac a viac spojená s jej citlivosťou. Niektorí autori hovoria o ekonomike štátu a o bankovej sústave ako o dvoch prepojených nádobách, kde akákoľvek porucha, napr. pri platobnom styku sa veľmi rýchlo šíri nielen v tuzemsku ale ovplyvňuje aj zahraničie. A samozrejme majú pravdu. Veď akákoľvek porucha na bankových trhoch sa bezprostredne prenáša do reálnej ekonomiky, akýkoľvek kolaps reálnej ekonomiky sa prejavuje aj vo finančných tokoch na bankových trhoch a taktiež ich ohrazuje, preto je nutné tak ako som už spomínal vyššie citlivo a hlavne primerane a vhodnými nástrojmi regulovať.

Za druhé, len pomocou bankovej regulácie sa včas odstraňujú alebo aspoň minimalizujú existujúce riziká v oblasti bankového podnikania. O tom, že jednotlivé riziká v danej oblasti existujú, o tom dúfam, že nie sú žiadne pochybnosti, ba navyše v danej oblasti nečíhajú len bežné riziká, ktoré sú obyčajne spojené s podnikaním, ale aj špecifické riziká typické len pre finančnú oblasť.

Veď sú to práve komerčné banky, ktoré sú často terčom útokov zo strany rôznych delikventov a hrozí im nebezpečenstvo rôznych podvodov, krádeží, odcudzovania hodnôt v rôznych formách, falšovania a pozmeňovania finančných inštrumentov. Ani najväčší zástancovia liberalizmu nemajú takmer žiadne námietky proti nevyhnutnosti ochrany bankovej sústavy pred týmito nežiadúcimi útokmi, ktoré sa nedejú len zvonka, ale ako sme v poslednom období svedkami, aj zvnútra banky.

Musí byť nastolený stav, že samotné banky budú pod hrozbou nejakej sankcie riadne dbať na výkon ich funkcií, budú si riadne plniť svoje povinnosti. K nastoleniu tohto stavu však je nutné aby tu aj nejaká taká hrozba aj existovala. Aby tu bola riadna a fungujúca inštitúcia ktorá je schopná vyvodzovať z tejto veci určité konzekvencie, je nutné aby tu bola zdravo fungujúca centrálna banka.

Za tretie, že celkové fungovanie bankovej sústavy musí byť *ekonomicky efektívne* por. s (9), čo je opäť najvhodnejšie dosiahnuté len pomocou účinnej bankovej regulácie. Bankové podnikanie musí byť založené na racionálnych zásadách a celý tento systém musí fungovať racionálnym spôsobom, pretože neefektívne fungovanie nadmerne zvyšuje náklady všetkých účastníkov- podnikov, úradov i obyčajných sporiteľov. Rastúce rozmery bankového podnikania prináša nebezpečenstvo tvorby bankových monopolov, čo samozrejme prináša pokles kvality služieb, alebo nadmerné zvyšovanie poplatkov, čo sú vždy negatívne javy monopolizácie bankovej sústavy. A pred týmito negatívami sa mi javí ako jeden z najefektívnejších nástrojov nutnosť existencie bankovej regulácie.

4.2. Regulácia bankovej sústavy a jej prvky

Reguláciou bankovej sústavy je označovaná činnosť spočívajúca v tvorbe a presadzovaní zásad, princípov a pravidiel, ktorými by sa mali riadiť subjekty bankovej sústavy.

Je jasné, že ČNB sama o sebe nemá zákonodárnu pravomoc, aby mohla vydať zákon a tým upraviť nejakú oblasť finančného trhu, táto činnosť prináleží parlamentu, avšak centrálna banka sa môže podieľať, a reálne to aj využíva na tvorbe príslušnej legislatívy vo forme návrhov zákonov, návrhov potrebných novelizácii, či ako účastník pripomienkového konania. Naopak má plnú právomoc na vydávanie a vynuovenie právnych predpisov nižšej právnej sily - vyhlášky, opatrenia, smernice, metodické postupy, pokyny a pod., a dokonca má právomoc aj na výklad týchto predpisov.

Pri regulácii zákonite vzniká medzi ČNB, ktorá tu vystupuje ako regulátor a konkrétnou regulovanou bankou **vzťah**, ktorý je účelný a efektívny až vtedy ak existuje účinná spätná väzba, ktorá garantuje žiaduci priebeh a výsledky regulačnej činnosti. Tá je mimoiné zabezpečená tým, že ohľadom regulačných predpisov alebo iných reálnych

opatrení sa poskytne regulovanému subjektu objektívna možnosť o nich s regulátorom o nich jednať.

Systém bankovej regulácie je tvorený týmito **prvkami** :

1. regulácia vstupu do bankovej sféry,
2. vymedzenie základných pravidiel činnosti komerčných bánk,
3. povinné poistenie vkladov,

4.2.1 Regulácia vstupu do bankovej sféry

Regulácia vstupu do bankovej sféry je jedným zo základných prvkov bankovej regulácie, bez ktorého sa v dnešnej modernej ekonomike nie je možné zaobísť. Pri povoľovaní vstupu do odvetvia bankovníctva vzhľadom k mimoriadnej významnosti tohto odvetvia pre národné hospodárstvo, je potrebné určiť základné a jasné požiadavky ktoré musí príslušný žiadateľ splniť, aby mu bola udelená *banková licencia*. **(H)**

Samotná banková licencia je nevyhnutným požiadavkom k vzniku novej banky, alebo k zriadeniu pobočky zahraničnej banky, ktorá by chcela poskytovať svoje služby na území Českej republiky. O bankovej licenci rozhoduje a vydáva ju na *základe žiadosti* ČNB, ktorá je povinná pred rozhodnutím vyžiadať si stanovisko Ministerstva financií ČR, licencia sa vydáva na dobu *neurčitú* a nie je možné ju previesť na inú osobu. Tým sa vlastne banke umožňuje aby naplňovala resp. realizovala dve základné bankové činnosti a to *prijímanie vkladov* od verejnosti a následné *poskytovanie úverov*, výkon týchto činností je nielen právom, ale tak ako to plynie z dikcie zákona, aj povinnosťou banky, pretože ak nezačnú činnosť do 12 mesiacov od udelenia licencie, alebo kedykoľvek po dobu 6 mesiacov neprijíma vklady od verejnosti, tak jej môže byť licencia odňatá.

Banková licencia zároveň oprávňuje banku k výkonu vedľajších bankových činností, a to tých ktoré sú v bankovej licenci výslovne uvedené. Môže obsahovať vymedzenie rozsahu povolenej činnosti, tým samozrejme nie v zmysle obmedzenia počtu jednotlivých obchodných prípadov, a ďalej môže obsahovať ustanovenie podmienok, ktoré musí banka splniť pred zahájením ktorejkoľvek povolenej činnosti, v tej situácii hovoríme o tzv. *podmienenej bankovej licenci*.

Z hľadiska obmedzenia vedľajších bankových činností je možné rozlišovať medzi **plnou bankovou licenciou a čiastočnou bankovou licenciou**, kým čiastočná banková

licencia banke neumožňuje prevádzkať niektoré bankové činnosti vôbec, alebo len v obmedzenom rozsahu (napr. v oblasti obchodovania s devízovými hodnotami, alebo pri prevádzaní platobného styku a zúčtovania s cudzinou, ktoré sú banke povolené až potom ak preukáže dostatočnú technickú a personálnu vybavenosť k ich realizácii), tak potom ak banka disponuje s plnou bankovou licenciou, tak de iure, aj de facto nemá významnejšie bariéry pri prevádzkovaní širokého portfólia jej bankových služieb.

Musím pripomenúť, že niektoré z vedľajších bankových činností môžu vyžadovať k svojmu výkonu aj *dalšie povolenie mimo bankovú licenciou*, do nedávna tak musela banka, ak chcela poskytovať investičné služby mať príslušný zápis o týchto službách v bankovej licencií, a *naviac získať povolenie od obchodníka s cennými papiermi*. Tým bola do nedávnej minulosti Komisia pre cenné papiere a to podľa zákona o cenných papieroch. Týmto dvojstupňovým mechanizmom získavania príslušných povolení sa zabezpečovala personálna aj inštitucionálna oddelenosť, čím sa zvyšovala nezávislosť a celková transparentnosť povoľovacieho postupu. Avšak nastala nám tu celkom kuriózna situácia, keďže dňom 1.4.2006 došlo k integrácii dohľadu nad finančným trhom do Českej národnej banky, ktorá okrem iného od daného dňa prevzala celú agendu Komisie pre cenné papiere, čím o ďalšom povolení mimo bankovú licenciou rozhoduje už len jeden subjekt, a to ČNB, vlastne jej osobitná sekcia, ktorá to má v náplni práce. Čiže de iure, aj de facto došlo k zmene, ktorú niektorí, hlavne zástancovia čo najširšej právnej regulácie zo strany iných tretích subjektov na povoľovací režim neprijali moc s nadšením. Svoju mienku sa snažia postaviť na celkom logických argumentoch, že týmto krokom sa oslabuje hlavne transparentnosť povoľovacieho režimu, a tým aj jeho celková právna čistota.

Podľa môjho názoru to však bol krok správnym smerom, nemyslím teraz len na to, že vo všetkých rozvinutých demokraciách je pravidlom a určitým štandardom, že v danej oblasti pôsobí len jeden orgán, ale hlavne na to, že sa týmto krokom odbúra zbytočná a dvojfázová administrácia, znížia sa náklady všetkých zúčastnených subjektov, a tak či tak to hlavne prispeje k právnej prehľadnosti a transparentnosti povoľovacieho postupu. O podrobnostiach tejto „transformácie“ sa zmienim podrobnejšie nižšie v príslušnej kapitole.

Na vydanie bankovej licencie nie je **právny nárok**, to v praxi znamená, že ČNB posudzuje rôzne hľadiská, čo musí daný žiadateľ splňovať. V rámci posudzovania

žiadosti o bankovú licenciu sa okrem iného prihliada k *pôvodu, dostatočnosti a skladbe základného kapitálu*, odbornej spôsobilosti a skúsenosti osôb, ktoré majú v banke zastávať najdôležitejšie výkonné riadiace funkcie, taktiež k technickým a organizačným predpokladom pre výkon činnosti banky, k realnosti ekonomických kalkulácií navrhovaného obchodného plánu banky, a v neposlednom rade k spôsobilosti samých

zakladateľov, či akcionárov banky, ktorí *disponujú aspoň s desaťpercentým podielom* na hlasovacích právach banky k výkonu akcionárskych práv pri podnikaní banky.

Banková licencia **zaniká** dňom, ku ktorému sa banka zrušila s likvidáciou, alebo od ktorého na základe rozhodnutia valnej hromady banka už naďalej nebude vykonávať bankovú činnosť, inak dňom kedy dochádza k výmazu banky z obchodného registra, to za predpokladu ak nedochádza k likvidácii banky. Čo sa týka pobočiek zahraničných bánk, tak dňom kedy je ukončená činnosť pobočky zahraničnej banky na území ČR, alebo dňom kedy zahraničná banka stratila vo svojom domovskom štáte oprávnenie pôsobiť ako banka. Zákon pozná taktiež právny inštitút *odňatia bankovej licencie zo strany ČNB*, ktorá tak môže použiť daný nástroj ako určitý sankčný mechanizmus, keď napr. banka výrazne neplní ukazovateľ kapitálovej primeranosti, ale o tom sa zmienim v príslušnej kapitole.

Domnievam sa, že by v oblasti bankovej regulácie malo de lege ferenda dôjsť k určitým zásadným zmenám. Ako som už spomínal, v zmysle ustanovenia § 4 odst.1 zákona č.21/1992 Sb. o bankách, v platnom znení, minimálna výška základného kapitálu činí 500 000 000 Kč, ktorú ja vzhľadom k vývoju celého národného hospodárstva, či celej ekonomiky ČR považujem za nedostatočnú. Pretože, ak pominiem nutnosť zabezpečiť ostatné zákonné podmienky na to, aby žiadateľ získal bankovú licenciu a zameriam sa iba **na kapitálovú otázku danej veci**, tak s kapitálom v hodnote 500 mil Kč dnes už nedisponujú len niektoré vybrané právnické osoby, to je jedno v akej oblasti hospodárstva pôsobia, ale aj mnohé fyzické osoby.

Sami sme boli svedkami nie tak dávnej minulosti, keď pár jedincov, v úmysle sa protiprávne, nelegálne obohatiť na úkor iných, neváhalo vytvoriť zdanlivo lákajúce produkty v bankovej oblasti, *a pod rúškom serióznosti*, ktorú dodnes široká verejnosť venuje pojmu banka, sľubujúc vysoké úročenie vkladov, sa aj reálne obohatili.

Na mnohých z nich boli krátke aj orgány činné v trestnom konaní, a zodpovednosť za ich **pseudo podnikanie** musel prevziať štát, a tak obeť týchto bankových podvodov nevídaných rozsahov sme museli odškodniť my všetci, v pozícii daňových poplatníkov. Práve tento fakt, ktorý svedčí o „**ľahkej**“ kapitálovej dostupnosti na to, aby žiadateľ získal bankovú licenciu, ma vedie k názoru o potrebnosti navýšenia minimálnej výšky základného kapitálu banky.

Určite by som našiel mnoho odporcov môjho názoru, hlavne z radov zástancov voľného trhu, ktorí by naopak argumentovali, že by sa jednalo o ďalšie „**hádzanie brvien**“ pod nohy rozvoju bankovníctva, avšak myslím si, že vzhľadom na dnešnú situáciu, kedy dochádza na bankovom trhu k významným nadnárodným akvizíciam, a na trh vstupujú veľmi silní hráči, by hranica minimálnej výšky základného kapitálu banky sa mohla pohybovať až na hranici 1 mld. Kč. Určite by sa tým viac znemožnil prístup do bankovníctva rôznym špekulantským jedincom, či skupinám a viedlo by to nielen k zvýšeniu právnej istoty v celom systéme, ale hlavne u jednotlivých sporiteľov, ktorí sú jeho *základným kameňom*.

Naviac určité nové svetlo do oblasti vydávania bankových licencií priniesli aj nové *Bazilejské pravidlá*, je síce rozhodujúcim faktorom zvýšenie kvality kontroly rizík, avšak v neposlednom rade sa dotknú aj tzv. jednotnej bankovej licencie. Proces prispôsobovania nielen legislatívy, ale aj samého výkonu bankového dohľadu je však nepretržitým procesom. Preto úsek bankového dohľadu urobil analýzu existujúcej regulácie bánk a načrtol si plán činnosti na najbližšie dva roky so zámerom stanoviť zákonný rámec pre obozretné podnikanie bánk na rizikovo orientovanom princípe. Cieľovým stavom sú tri základné skupiny noriem: normy upravujúce proces riadenia jednotlivých druhov rizík, normy upravujúce spôsob merania a kontroly jednotlivých rizík a tiež normy zamerané na zber dát a zverejňovanie informácií. Dohľad má zaručiť bezpečné fungovanie bankového systému a bezpečný výkon činností.

Nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa je stanovenie princípov a minimálnych štandardov pre všetky fázy procesu riadenia rizík, ktoré sú spojené s fungovaním bankového systému. Druhým výrazným faktorom, ktorý ovplyvnil činnosť bankového sektora ešte v roku 2002, bola účasť 17 bánk na takzvanej dopadovej štúdii QIS 3, ktorú celosvetovo organizoval Bazilejský výbor pre bankový dohľad.

Aktívne zapojenie slovenského bankového sektora prinieslo nielen pomerne jasnú predstavu o dosahu pripravovaných zásadných zmien v bankovej regulácii na sektor, ale tiež umožnilo bankám analyzovať potrebné kroky, ktoré táto zmena vyvolá v ich činnosti.

Nezanedbateľným efektom bolo aj poskytnutie argumentov pre zodpovedajúcu kalibráciu pripravovanej tzv. Novej bazilejskej dohody o kapitáli a na ňu nadväzujúcu direktívu. Na uľahčenie prípravy jednotlivých bánk sa uskutočnila séria pracovných stretnutí, ktorých účastníci podrobne prebrali jednotlivé aspekty pripravovanej dohody. Výsledkom bolo okrem iného číselné vyjadrenie dosahu zmeny prístupu k regulácii. Napriek tomu, že spektrum posudzovaných rizík bolo rozšírené o operačné riziko, teda riziko straty vyplývajúce zo zlyhania procesov, ľudí, systémov alebo z nepredvídaných udalostí. Zároveň sa ukázalo, že rozhodujúcim faktorom bude zvýšenie kvality procesu riadenia rizík v jednotlivých bankách.

Príprava na nový regulačný rámec a na vstup do Európskej únie je veľkou výzvou aj pre bankový dohľad. Ide nielen o jeho dobudovanie *kvalifikovanými pracovníkmi, ale aj o rozpracovanie pripravovaného všeobecného regulačného rámca* až na úroveň procedúr výkonu dohľadu. Povinnosť aplikovať tzv. jednotnú bankovú licenciu v krajinách EÚ bude vyžadovať úzku spoluprácu medzi jednotlivými orgánmi dohľadu v rámci Európskej únie. Na dohľady v členských krajinách to kladie požiadavku dosiahnuť vysokú úroveň, aby neboli slabým článkom v reťazi zabezpečovania stability finančných systémov.

4.2.2. Vymedzenie základných pravidiel činnosti komerčných bánk

Samostatné vymedzenie základných pravidiel činnosti komerčných bánk môžeme označiť, a tak sa to aj v bankovom systéme označuje, ako **bankovú reguláciu**, a dozor nad ich dodržiavaním, a následným vyvodzovaním následkov za ich porušenie označujeme ako **bankový dohľad**, tomu **však budem venovať samostatnú kapitolu**.

K vypracovaniu, a následnej kontrole základných pravidiel činnosti bánk vedú rôzne právne relevantné dôvody. Nejedná sa len o ten hlavný dôvod, a to, že sa jedná *o špecifickú oblasť národného hospodárstva*, ktorá si vyžaduje tradične vyššiu úroveň kontroly zo strany štátu, ale aj dôvody iného charakteru, a tak by som mohol uviesť nasledovné **(10)**:

-banka je vždy spojená s určitým počtom ekonomických subjektov, ktoré sú na jej zdravom fungovaní často existenčne závislé. Banky z rozhodujúcej časti obchodujú s peniazmi vlastných vkladateľov, čiže subjektov na nej závislých, ktorých treba chrániť. Vkladatelia a ďalší bankovní klienti nemajú dostatok informácií, a často ani schopnosť posúdiť zdravie danej konkrétnej banky, vtedy hovoríme o tzv. *informačnej asymetrii*,

- trhovú ekonomiku je založená na obehu peňazí, a akékoľvek poruchy v ich kolobehu, hlavne čo sa týka sprostredkovania platobného styku, ktorý práve z väčšej časti sprostredkovávajú banky, by mohol ochromiť celú ekonomiku štátu,

- systém bankovej regulácie a dohľadu dáva centrálnej banke lepšie možnosti pri prevádzaní menovej politiky. Tu sa hlavne jedná o povinnosť predávania informácií, ktoré musia komerčné banky poskytnúť centrálnej banke, taktiež o jednoduchšie presadzovanie zámerov centrálnej banky, ale hlavne to, že centrálna banka nepúšťa do bankového odvetvia toho, kto by bol potenciálne rizikový.

Banková regulácia dnes v Českej republike spočíva, mimo *kritérii autorizácie*, čím mám na mysli posudzovanie žiadosti, predpokladov a podmienok žiadateľov o bankovú licenciu, tak ako som o tom pojednal už vyššie, v predpisoch, ktoré upravujú **nasledujúce oblasti**:

- 1.- správa a riadenie bánk,
- 2.- kapitálová primeranosť
- 3.- úverová angažovanosť
- 4.- pravidlá likvidity
- 5.- pravidlá obozretného bankového podnikania
- 6.- povinné zdieľovanie informácií

1.-Správa a riadenie bánk

V danej oblasti množstvo povinností ustanovuje samotný zákon o bankách, ktorý predpisuje, že banka musí mať najmenej *trojčlenný štatutárny orgán (I)*, ktorý je zložený výlučne z vedúcich zamestnancov banky, pravomoc a zodpovednosť štatutárneho orgánu musia byť uvedené v stanovách banky, pričom je neprípustné prenášať pravomoci, ktoré obchodný zákoník zveruje predstavenstvu akciovej spoločnosti na dozornú radu banky.

Samozrejme, príslušný zákon rieši aj možný konflikt záujmov, kde je jasne ustanovené, že člen štatutárneho orgánu banky nesmie byť súčasne štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu či dozornej rady inej právnickej osoby, ktorá je podnikateľom. (J). Obdobne to platí aj pre zamestnanca banky. Samozrejme zákon pozná aj výnimky pre určité výnimočné situácie.

Čo sa týka ďalších pravidiel, tak platí, že banka nesmie vykonávať kontrolu, to znamená nesmie ovládať v zmysle obchodného práva, nad inou právnickou osobou, ktorá nie je buď *bankou*, alebo *zahraničnou bankou*, alebo *finančnou inštitúciou*, alebo *podnikom pomocných služieb*, alebo *spoločnosťou*, ktorá sa zaoberá obchodom s *nehnutelnosťami*, nad ktorou banka vykonáva kontrolu pomocou špeciálneho fondu s nehnuteľnosťami, alebo špeciálneho fondu kvalifikovaných investorov.

S výnimkou vyššie uvedených subjektov, nesmie kvalifikovaná účasť banky v inej právnickej osobe prekročiť hranicu 15% kapitálu banky, a v súhrne voči všetkým osobám, kde má banka svoju kapitálovú účasť 60% kapitálu banky.

Vo verejných obchodných spoločnostiach (v.o.s.) a v komanditných spoločnostiach (k.s.) nesmie byť banka spoločníkom vôbec.

Banka smie vydávať akcie, s ktorými je spojené hlasovacie právo, iba ako akcie zaknihované, tým je vlastne zaručený lepší **prehľad o identite akcionárov banky**. Ak banka vydáva prioritné akcie, nesmie byť s nimi spojené hlasovacie právo a to ani v prípadoch, kedy obchodný zákonník ustanovuje inak.

Za účelom preskúmania oprávnenosti akcionárskych práv akcionárov banky, je banka povinná predložiť českej národnej banke *výpis z registra emitenta zaknihovaných akcií*, ktorý banka zaobstarala o 7 dní skôr ako je ustanovený deň konania valnej hromady. Česká národná banka schváli tento zoznam akcionárov, alebo v ňom označí tých akcionárov, ktorým bol pozastavený výkon ich akcionárskych práv, a vráti výpis banke najneskôr jeden deň pred konaním valnej hromady. Platí, že bez potrebného výpisu Českej národnej banky sa valná hromada konkrétnej banky *nesmie konať*.

Asi ešte jedno z dôležitých pravidiel, ktoré by určitým spôsobom charakterizovalo oblasť správy a riadenia bánk je to, že ČNB môže pozastaviť účinnosť *ovládacej zmluvy*, ktorá činí z banky osobu ovládanú. S tým, že uzatváranie ovládacích zmlúv bankou ako osobou ovládajúcou Česká národná banka s odkazom na zákonom ustanovené pravidlá obozretného bankového podnikania *vôbec nepripúšťa*.

Ako som už vyššie spomínal celkovú danú problematiku upravuje zákon o bankách, a to dosť podrobne, čiže mnou ponúkaný exkurz, ktorým som priblížil prvú

z oblastí bankovej regulácie považujem síce za demonštratívny, avšak na znázornenie činností ČNB ku komerčným bankám v danej oblasti za dostatočný.

2.- Kapitálová primeranosť

Ďalšou oblasťou bankovej regulácie je kapitálová primeranosť, ktorou sa myslí *kvantitatívne vymedzenie minimálneho kapitálu banky* v pomere ku jej aktívam, čím sa vlastne sleduje cieľ, ako obmedziť dopad rizík z bankových obchodov na záväzky banky voči jej vkladateľom.

Prostredníctvom kapitálovej primeranosti sú banky nútené vytvoriť si určitý „zachranný pás“, ktorý je tvorený jej vlastným kapitálom a to pre prípad, aby prípadná strata aktív z jej bankových operácií bola vykrytá kapitálom banky, a banka by bola schopná dostať svojim záväzkom voči svojim vkladateľom. Je to vlastne nástroj na *zaistenie solventnosti* banky, za každých okolností, kde podrobné pravidlá a požiadavky opäť určuje ČNB, a to na základe zmocnenia obsiahnutého v zákone o bankách.

V súlade so všeobecným pojatím kapitálovej primeranosti ako pomeru kapitálu banky k jej rizikovo viazaným aktívam je predpísaná úroveň kapitálovej primeranosti ustanovená predpismi ČNB **ako zlomok**, kde v čitateli je kapitál banky a v menovateli súčet *kapitálových požiadavkov*, čiže peňažných hodnôt vyjadrujúcich potrebu príslušného kapitálového krytia pre obchodné riziká, ktoré banky podstupuje. Kapitálové požiadavky sú ustanovené podľa druhov podstupovaných rizík a zahrňujú kapitálový požiadavok k úverovému riziku bankového portfólia (*kapitálový požiadavok A*) a súčet kapitálových požiadavkov k úverovému riziku obchodného portfólia, k trhovému riziku, ktorým mám na mysli všeobecné úverové riziko, všeobecné akciové riziko, menové riziko, komoditné riziko a kapitálového požiadavku k opciám (*v súhrne kapitálový požiadavok B*).

Kapitálová primeranosť vyjadrená v súlade s vyššie uvedeným pojednaním je predpísaná ako pre banky, vtedy hovoríme o kapitálovej primeranosti na individuálnom základe, tak aj pre konsolidované celky, ak ich súčasťou je banka, a vtedy hovoríme o kapitálovej primeranosti na konsolidovanom základe v rovnakej výške a **to 8 percent**.

Pod toto ustanovené percento nesmie kapitálová primeranosť banky ani konsolidovaného celku poklesnúť, ak by sa však stalo, že za určitých mimoriadnych okolností predsa len kapitálová primeranosť banky poklesla na menej než dve tretiny

predpísanej hodnoty, t.j. 5,33%, tak ČNB uloží dotknutej banke jedno, alebo viaceré nápravné opatrenie, ktoré výrazne zasiahne do chodu banky, navyiac môže voči danej banke vyvodiť sankcie, a čo je posledný krok zaviesť nutenú správu. V prípade, ak by kapitálová primeranosť na individuálnom základe poklesla na menej než jednu tretinu predpísanej výšky, t.j. 2.67 %, musí byť dotknutej banke zo zákona odobratá banková licencia a to sa deje bez možnosti pre Českú národnú banku uplatniť akúkoľvek diskreciu.

3.- Úverová angažovanosť

Pod týmto pojmom môžeme rozumieť relatívny rozsah aktív banky, či už sú zo pohľadávky z úverov, cenných papierov, derivátov a iných podrozvahových aktív, a to vo vzťahu k určitému klientovi, ktorý sa počíta v pomere ku kapitálu banky.

Hlavným cieľom daného nástroja, ktorý Česká národná banka od roku 2002 používa ako na konsolidovanom, tak i individuálnom základe, je *zaistiť dostatočnú diverzifikáciu bankových obchodov medzi rôznych klientov*, obmedziť prípadné straty vyplývajúce z platobnej neschopnosti daného konkrétneho klienta a v neposlednom rade tak minimalizovať možný dopad na vkladateľa banky. Všeobecný limit čistej angažovanosti bankového portfólia je 25 % kapitálu banky, ktorý je znížený o využitý tier 3 (K) pre čistú úverovú angažovanosť voči jednej osobe, alebo voči jednej ekonomicky spjatej osobe, inak 20% limit čistej angažovanosti bankového portfólia, ktorý je počítaný opäť z kapitálu banky, ktorý je znížený o využitý tier 3 sa uplatňuje voči osobe, ktorá má s bankou zvláštny vzťah, to isté platí i k ekonomicky spjatej skupine osôb, z ktorých aspoň jedna je osobou so zvláštnym vzťahom k banke, k ekonomicky spjatej skupine osôb, pričom platí, že aspoň na jednej z nich má kvalifikovanú účasť osoba so zvláštnym vzťahom k banke, k právnickej osobe, v ktorej má banka kvalifikovanú účasť, alebo k ekonomicky spjatej osobe, v ktorej aspoň jedna osoba je osobou v ktorej má banka kvalifikovanú účasť.

Úhrn čistých angažovaností bankového portfólia voči osobám alebo ekonomicky spjatým skupinám osôb, voči ktorým čistá angažovanosť dosahuje 10% a viac kapitálu zníženého o využitý tier 3, *nesmie presiahnuť 8% kapitálu banky zníženého o využitý tier 3. (11)*

Ako som už vyššie uviedol, tieto limity sa uplatňujú ako pre banky samostatne, hovoríme o úverovej angažovanosti na individuálnom základe, a tak isto aj na

konsolidované celky, čo sa označuje ako úverová *angažovanosť na konsolidovanom základe*.

4.- Pravidlá likvidity

Otázka dodržiavania dopredu pevne ustanovených pravidiel likvidity, je jeden z najdôležitejších nástrojov, ktoré centrálna banka môže voči komerčným bankám uplatňovať, a to nielen preto, že to je nevyhnutná súčasť normy obozretného bankového podnikania, ale hlavne preto, že je to jeden zo základných predpokladov *zdravia banky*. Sami sme boli svedkami krachu, bankrotu väčších i menších bankových domov, čo samozrejme prinieslo mnoho negatívnych skúseností hlavne pre jednotlivých vkladateľov, ktorým sa z večera na ráno zosypala ich finančná stránka života, ale viedlo to aj ku krachu mnohých právnických osôb, ktoré boli kapitálovo naviazané na daný konkrétny finančný dom, *čím sa spustil proces naviazaných súvislostí* vo forme straty zamestnania pre ich zamestnancov, platobná insolvenca právnických osôb, ktorá sa prejavila na kúpyschosti obyvateľov konkrétnej časti štátu, a tým k celkovému úpadku ekonomiky republiky.

Avšak chcem zdôrazniť, že okrem veľmi krutých negatívnych skúseností, sa potvrdila aj stará známa pravda, že *všetko zlé je na niečo dobré*, a mohli sme dospieť ku skúsenostiam, ktoré nás naučili ako takým nepríjemným situáciám predchádzať a čo najviac ich minimalizovať.

V prvom rade je to fakt, že nielen dlhodobá stratovosť banky pri jej jednotlivých obchodoch a bankových operáciách, tak za jej krachom či úpadkom môže stáť aj krátkodobá strata likvidity danej banky. Ak sa k tomu pridá aj nám známy „**run na banku**“ (L), môžeme očakávať najhorší koniec, tu samozrejme schválne opomínam, že v danej situácii by určite došlo k vonkajšej intervencii zo strany štátu, či centrálnej banky.

Už z toho čo som tu naznačil, je jasné, že pevne, v primeranej výške a dopredu stanovené *pravidlá likvidity sú pre bankovníctvo bytostne dôležité*, a ich potrebnosť sa v plnej miere ukazuje, ak dôjde k určitej nestabilite, či k výkyvu v podobe aj takej banálnosti, akou je rozšírenie, či už pravdivej alebo nepravdivej informácie o tom, že banka nemá dostatok likvidity, pretože zákony **davovej psychózy** a paniky stopercentne zafungujú.

Sama komerčná banka si musí stanoviť svoju obchodnú stratégiu, hlavne čo sa týka potreby nájsť primeranú rovnováhu medzi potrebou likvidity a tlakom na dosiahnutie čo naj vyššieho zisku, a verím tomu, že nie vždy je to ľahké, tlak zo strany jednotlivých vlastníkov, alebo akcionárov banky môže spôsobiť, že banka sa veľmi ľahko začne pohybovať na tenkom ľade. A pritom základné pravidlo v danej oblasti je pre ňu stanovené jasne už v zákone o bankách, ktorý ukladá všetkým bankám povinnosť **udržovať trvale** svoju platobnú schopnosť v českej mene i v cudzích menách a to ako na individuálnom, tak aj na konsolidovanom základe. V súlade s týmito predpismi si už banka sama v rámci jej samoregulácie stanoví jednotlivé metódy, postupy, a limity, ktoré slúžia k meraniu, sledovaniu, a obmedzovaniu rizika likvidity a to s ohľadom na svoju veľkosť, povahu a zložitosť vykonávaných operácií.

Platí samozrejme **aj pravidlo o informovaní ohľadne likvidity banky**, a banka sa musí snažiť o stabilizáciu a diverzifikáciu svojích finančných zdrojov, a to v oblasti ako správy zdrojov, ktorými disponuje, tak v snahe o nachádzanie zdrojov iných. Banka musí mať pripravený scenár postupu ako riešiť prípadnú *likviditnú krízu*, za tým účelom musí mať pripravený *pohotovostný plán*, ktorý obsahuje postupy riešenia a prístup k záložným finančným zdrojom, pričom sa však nesmie ani podceňovať ako som už vyššie spomínal psychologické pôsobenie na verejnosť, ako nástroj na predchádzanie tlakov na likviditu banky.

Banky sú povinné mesačne *in eventum* aj častejšie ak si to vyžiada centrálna banka s ohľadom na vývoj likvidity príslušnej banky, či vývoj likvidity v celom bankovom sektore, predkladať Českej národnej banke hlásenie o likvidite a to v rozsahu a štruktúre, ktorá je ustanovená ČNB, ktorú ešte kontroluje vnútorný auditor banky, či sú splnené všetky požadované náležitosti. V niektorých zvláštnych prípadoch je ČNB oprávnená sama ustanoviť banke likviditné ciele, ich štruktúru a požadovať po nej ich dodržiavanie, je to v jej plnej kompetencii.

Rád by som sa vrátil ešte raz k termínu, ktorý som už spomenul vyššie a to k tzv. **run na banku**. Pár týždňov dozadu som opäť počul vetu, že žiadna banka v Českej republike nemôže prežiť „run“ na banku – situáciu, kedy si chcú klienti vybrať väčšinu vložených peňazí. Ani neviem, prečo sa to volá „beh“ na banku, keďže väčšinou uvidíte počas tejto udalosti postávať ľudí pekne v rade, a v pekne dlhom, pred bankou. Síce hromžia, nadávajú, spomínajú súčasnú a bývalú vládu, ale nemyslím si, že niekto do tej banky beží. Nanajvýš nejde spať a postaví sa do rady o polnoci, alebo ešte deň predtým, aj keď si uvedomujem, že

je veľmi ťažké určiť ten konkrétny správny deň, kedy to treba ešte tie peniaze vybrať, aby som o ne ako klient neprišiel. *Ale poďme k veci. Môže či nemôže ho prežiť?*

Skúsime si takýto príklad namodelovať v českom bankovom prostredí. České banky s univerzálnou licenciou majú vo svojej náplni najmä 2 hlavné činnosti – prijímanie vkladov a poskytovanie úverov. Presne zadefinované - banky si požičiavajú peniaze od klientov a ďalej tieto prepožičiavajú a investujú.

Keď sa pozrieme na vklady od klientov, tak zistíme, že väčšina vkladov je splatná niekde medzi okamžite až maximálne do dvoch rokov a priemerná dĺžka úložiek je odhadom niekde na úrovni jedného roka (potvrdzujú to peňažné agregáty M1 a M2). Iné zdroje - vklady nad 2 roky a dlhodobé zdroje (emisie dlhopisov a vlastný kapitál) využívajú banky stále poskromne.

Kam banky obvykle investujú peniaze? Podľa mojich skromných vedomostí obvykle do cenných papierov a na úvery klientom. Cenné papiere sú väčšinou štátne alebo bonitné dlhopisy či pokladničné poukážky . Tie sú ako tak rýchlo speňažiteľné, pokiaľ nenastane banková panika („run“ na všetky banky alebo kríza na trhoch). Banky však poskytujú i hypotekárne, spotrebiteľské a podnikateľské úvery. Nemám presné údaje, ale splatnosť väčšiny úverov je nastavená niekde v rozmedzí od 1 do 30 rokov, čo pri miernej dávke optimizmu znamená priemernú splatnosť týchto úverov minimálne 2-3 roky.

Starí Židia by nám určite povedali, že keď niekomu požičiate peniaze alebo ich do niečoho zainvestujete na 5 rokov, tak si musíte byť istý, že zdroje, z ktorých túto pôžičku uskutočnite, budete mať k dispozícii 5 rokov. Ďalej si musíte byť istý, že úrok na vašich zdrojoch je nižší ako úrok na požičaných peniazoch, alebo výnos z vašich zdrojov je pre vás dostačujúci. *Túto dokonalú rovnicu však bolo potrebné trochu pozmeniť. Nieкто chytrý, alebo nieкто kto má posunutý prah zdravého primeraného podnikateľského rizika totiž zistil, že zdroje na poskytovanie úverov nemusia mať banky len vlastné. Môžu byť od klientov a banky môžu kalkulovať s tým, že si ich klienti neprídu vybrať po skončení splatnosti (banky majú spočítané, koľko ľudí s príde vklady vybrať – bohužiaľ to funguje len v pokojných obdobiach). A niektoré banky zistili, že ich nemusia mať vôbec a požičiavajú si ich neustále na medzibankovom trhu od iných finančných subjektov. Banky si teda začali požičiavať *krátkodobé peniaze za nízke úroky a tieto požičiavali dlhodobo za väčšie úroky. Kedy však vzniká „run“ na banku? Z nejakého dôvodu, sa však jedného pekného dňa klienti banky rozhodnú a prídu si tieto svoje vklady vybrať, lebo si myslia, že banka by sa mohla stať**

insolventná. Ak si to povie povedzme 5% klientov, banka sa hlasno smeje. Má totiž dostatočnú likviditu (peniaze v pokladniach + nakúpené „likvidné“ cenné papiere, cez ktoré sa dostane k úveru od ČNB alebo od iných bánk) . Ak však príde 30-50% klientov banky a pýtajú si všetky svoje peniaze, nastáva problém, inak nazvaný „run na banku“ .

Banky v tej istej chvíli, nemôžu vrátiť všetky vklady, lebo ich majú uviazané v dlhodobějších úveroch a cenných papieroch, než sú viazanosti vkladov klientov. Banky zdôvodňujú krátkodobosť vkladov neochotou klientov si ukladať peniaze na dlhšie. Pravda je však taká, že nechcú platiť prémii za dlhodobé zdroje a spoliehajú sa na štatistiku, ktorá im hovorí, že ľudia si predsa nemôžu prísť vybrať všetky peniaze v priebehu pár dní. A to je aj jednou z príčin súčasnej krízy na trhoch. Našťastie tu máme ešte vlády, ktorým trh ako tak verí, že splatia svoje dlhy a tieto to teraz lepia garanciami a vlastnými úvermi. **Ako sa zastavuje „run“ na banku v troch krokoch?**

- Banka uskutoční tlačovku a vyhlási, že ľudia panikária – to väčšinou nezaberá.
- O niekoľko dní zasiahne centrálna banka, požičia banke miliardy a ubezpečuje verejnosť, že všetko je v absolútnom poriadku – to zaberá v 90% prípadov.
- Ak nezaberie druhý krok, sme vo fáze bankovej paniky. Prichádza vláda, ktorá zagarantuje na 100% všetky vklady vo všetkých bankách, centrálna banka napumpuje do systému trilióny likvidity a to už zaberá kumulatívne na 99%. Situácia sa väčšinou ukludní, časť peňazí klienti presunú do druhej banky a ľudia sa poberú domov.

Je legitímne, že banka sa bráni odchodu klientov. Veľa investovala do ich ziskania. Možno však raz príde deň, keď budete počuť informáciu o „rune“ na banku a postihnutá banka vyzve klientov, že nebude problém, ak si vyberú všetky svoje peniaze. Vtedy podľa skutočností vieme, že si ich tam môžeme pokojne nechať, lebo sme našli perfektne manažovanú banku.

5.- Pravidlá obozretného bankového podnikania (F)

Základným prameňom, ktorý upravuje túto oblasť bankovej regulácie je opäť zákon o bankách v platnom znení, kde zákonodarca sa skôr uchýľuje k vysloveniu

základných princípov, ktoré by mali banky dodržiavať, a to najskôr vo *všeobecnej rovine* a následne vo vyslovení *konkrétnejších požiadavkov*.

Vo všeobecnej rovine platí, že bankám je uložené, aby pri svojej činnosti postupovali obozretne, a aby hlavne prevádzali svoje obchody spôsobom, ktorý nepoškodzuje záujmy vkladateľov, z hľadiska návratnosti ich vkladov a ktorý neohrozuje bezpečnosť a stabilitu banky. Banky nesmú uzatvárať obchody za nápadne nevýhodných podmienok, zmluvy uzatvorené v rozpore s týmito pravidlami *sú neplatné*.

Čo sa týka konkrétnej roviny, tak tam je bankám zákonom ustanovená povinnosť, aby s osobami, ktoré majú k banke zvláštny vzťah, neboli prevádzané obchody, ktoré by akýmkoľvek spôsobom zvyhodňovali dané osoby oproti iným klientom banky.

Taktiež je zákonom ustanovené pravidlo, že ak banka obchoduje na vlastný účet, alebo z vlastného majetku s cennými papierami, či s právami, ktoré sú odvodené od cenných papierov, tak dané obchody musí prevádzať len za najvýhodnejších podmienok, čo v prípade pochybností musí byť schopná dokázať.

Ako som už vyššie spomínal na rozdiel od iných krajín sveta môžu banky v Českej republike pôsobiť zároveň v oblasti komerčného aj investičného bankovníctva, avšak len za predpokladu, že zaistia dôkladné oddelenie úverových a investičných obchodov a to ako po stránke organizačnej, riadiacej aj kontrolnej.

V Českej republike platí systém „**čínskych múrov**“.

Okrem iných opatrení, ktoré Česká národná banka v danej oblasti má, určite za zmienku stojí jej právo *stanoviť zásady klasifikácie pohľadávok z úverov* a tvorby opravných položiek k týmto pohľadávkam.

Klasifikácia pohľadávok sa uskutočňuje raz za kalendárny štvrťrok, a vyjadruje výšku predpokladaných rizík a prípadných strát, a podľa danej klasifikácie poznáme: *štandardné pohľadávky, sledované, neštandardné, pochybné a stratové pohľadávky*. Kde hlavným činiteľom rozdelenia je **dobytnosť pohľadávky**, a to ako do času tak do možnosti reálneho návratu investície.

Česká národná banka ďalej predpisuje bankám a pobočkám zahraničných bánk požiadavky na riadenie ich úverového rizika a trhových rizík, (o tom sa podrobnejšie zmienim v rámci kapitoly o bankovom dohľade) s cieľom obmedziť straty pri týchto rizikách.

Tu centrálna banka nevolí prístup autoritatívne stanoviť rigidne pravidlá, ktoré by museli komerčné banky dodržiavať, ide skôr cestou, aby si jednotlivé banky samy vytvorili vlastné stratégie riadenia uvedených rizík, aby ich premietli do vlastnej

internej bankovej štruktúry, kde by dbali na ich dodržiavanie a kontrolu. A z dôvodu obmedzenia menového rizika Česká národní banka predpisuje, ale len bankám, mimo pobočiek zahraničných bánk tzv. *limity pre menové pozície*. (M)

6.- Povinné zdieľovanie informácií

K tomu, aby celá oblasť bankovej regulácie mohla fungovať čo najefektívnejšie a čo najviac sa zaručila právna istota a predvídateľnosť, je nutné zabezpečiť komplexnú mieru informovanosti všetkých účastníkov daných právnych vzťahov. Ved' čo iné, ak nie práve *transparentnosť a otvorenosť* na všetkých stranách by malo právnu istotu nastoliť.

Po právnej stránke povinnosť jednotlivých bánk poskytovať informácie by sme mohli rozdeliť podľa jednotlivých adresátov. Už na prvý pohľad je evidentné, že zákon o bankách sa primárne venuje výmene informácii medzi ČNB a bankou ako takou, kde hlavne za účelom prevádzania bankového dohľadu zo strany centrálnej banky musia komerčné banky predkladať množstvo účtovných, štatistických a ďalších výkazov s presne vymedzenou periodicitou cez ročné, kvartálne až mesačné, s tým, že ČNB si môže vyžiadať jednotlivé správy i častejšie a aj nepravidelne.

Banky sú ďalej povinné viesť agendu o každom svojom klientovi a to tak, aby boli schopné na požiadanie zo strany ČNB, bez meškania predložiť príslušné dokumenty v overenom preklade do českého jazyka, to sa týka hlavne pobočiek zahraničných bánk.

Informovanosť sa týka však aj samotných vkladateľov, ktorí majú často len obmedzené možnosti dozvedieť sa o obchodných aktivitách svojej vlastnej banky, o tom ako na tom ich banka po finančnej stránke vlastne je, tu sa zákonodarca snažil aspoň korigovať daný právny stav a ustanovil povinnosť každej komerčnej banky aspoň v *minimálnej miere* informovať svojho klienta. Týka sa to hlavne oblasti informácií ohľadne podmienok na prijímanie jednotlivých vkladov, o poskytovaní úverov, a ďalších bankových obchodov a služieb, a o svojej účasti v platobných systémoch. Čo sa týka informácii o službách na základe ktorých banka preberá finálnu čiastku od klienta, tak tam musí byť výslovne uvedený vzťah tejto služby k poisteniu o vkladoch vrátane limitov na vyplatenie danej oprávnenej osobe.

K informovanosti o činnosti bánk ďalej slúžia, napríklad pravidelná **štvrt'ročná správa**, v ktorej komerčná banka informuje o sebe, o svojich činnostiach, o svojej

štruktúre, o svojich finančných ukazovateľoch, o svojich akcionároch a o celkovom svojom konsolidovanom celku. Jednotlivé správy sú potom základom každoročnej **výročnej správy**. Zákon o bankách ustanovuje obsah a spôsob zverejnenia.

4.2.3. Povinné poistenie vkladov

Podstatou právneho inštitútu poistenia vkladov, bez ktorého sa nezaobíde žiadny bankový systém ani jedného z rozvinutých štátov sveta, je *záruka* pre konkrétnu osobu, štátny orgán, združenie a či fond, že bankovému vkladateľovi bude poskytnutá určitá náhrada v prípade neschopnosti banky vyplácať vklady, ktoré sú u banky umiestnené. Tento právny inštitút bol do českého bankovníctva zavedený novelou zákona o bankách, ktorá bola uskutočnená na základe zákona č. 159/1994 Sb., a postupne bol rozširovaný, hlavne čo sa týka zvýšenia poskytnutej náhrady.

Novelou na základe zákona č. 319/2001 Sb. bol daný inštitút premenovaný na výstižnejšie vyjadrujúce **poistenie pohľadávok z vkladov**.

A dnes sú tam poistené všetky pohľadávky z vkladov fyzických a právnických osôb, rezidentov i nerezidentov, v českej i cudzej mene, tie ktoré splňujú podmienky identifikácie vkladateľa (u FO- meno, priezvisko, adresa, dátum narodenia, rodné číslo, u PO- obchodná firma alebo názov, sídlo, identifikačné číslo.), a bez ohľadu na to či sú evidované ako kreditné zostavy na účtoch či vkladných knižkách, alebo sú potvrdené certifikátom, vkladovým listom, či iným obdobným dokumentom. Zákon ďalej jasne ustanovuje na čo sa poistenie nevzťahuje napr. na pohľadávky z vkladov bánk.

Poistenie vkladov je v správe **Fondu poistenia vkladov**, ktorý poskytuje náhrady oprávneným osobám za ich poistené pohľadávky z vkladov a to za predpokladu, že obdrží *písomné oznámenie Českej národnej banky o neschopnosti banky* dostáť záväzkom voči oprávneným osobám za zákonných a zmluvných podmienok.

Poistenie však nie je nelimitované, náhrady z Fondu poistenia vkladov (ďalej len Fond) za poistené pohľadávky z vkladov sú limitované výškou 90% celkovej čiastky poistených pohľadávok z vkladov jednej oprávnenej osoby u jednej banky, a najviac sa nahradzuje čiastka zodpovedajúca 25 000 EUR, pričom výpočet náhrady aj jej výplata sa vždy uskutočňuje v českej mene.

Na poskytnutie náhrady za vklad, ktorá by mala byť poskytnutá z Fondu však nemajú nárok osoby ktoré majú k banke **zvláštny vzťah (S)**, a vlastníci vkladov, ktoré vznikli v súvislosti s legalizáciou výnosov z trestnej činnosti, za ktorú boli súdom v trestnom

konaní právoplatne odsúdení. Pritom platí, že až do doby skončenia trestného konania proti takýmto osobám je pozastavená výplata náhrady za pohľadávky z ich vkladov. Za zmienku stojí aj fakt, že právo oprávnenej osoby na plnenie z Fondu sa *premlčuje uplynutím 5 rokov* odo dňa, ktorý je ustanovený ako deň zahájenia platby.

Z toho vyplýva, že sa jedná o tzv. **prekluzívnu lehotu**, a to znamená, že konkrétne oprávnená osoba, ktorá by aj mala právny nárok na plnenie z fondu, ak svoj zákonný nárok neuplatní v priebehu vypršania 5 rokov odo dňa, ktorý je ustanovený ako deň zahájenia platby, tak jej právny nárok na výplatu zaniká, a nemôže ho právne vymáhať napr. *exekutívnou cestou*.

Náhrady škody by sa daná oprávnená osoba, čisto hypoteticky dočkala, ak by fond plnil dobrovoľne, vtedy by toto plnenie mohla prijať bez strachu, že by prijímala plnenie v rámci právneho inštitútu bezdôvodného obohatenia, vtedy by prijímala plnenie v súlade so zákonom. No v danom prípade som nastienil celkom vyhrotenú právnu situáciu, skôr by som poradil jednotlivým sporiteľom, aby v zmysle právnej zásady *vigilantibus iura* (rímska právna zásada, nech si každý stráži svoje práva) dodržali zákonom ustanovenú lehotu a **včas** uplatnili svoj právny nárok.

Čo sa týka *pobočky zahraničnej banky*, tak platí právo voľby za predpokladu splnenia zákonných podmienok, a to že pobočka sa nemusí zúčastniť českého systému poistenia pohľadávok z vkladov, ak svoj zámer oznámi Českej národnej banke, a zároveň *doloží*, že systém poistenia pohľadávok z vkladov, na ktorom sa zúčastňuje v zahraničí, zaručuje oprávneným osobám rovnaký stupeň ochrany ako systém poistenia pohľadávok z vkladov podľa českého zákona o bankách.

4.3. Rozsah a miera bankovej regulácie

Ako som už uviedol vyššie, nutnosť regulácie bankovej sústavy podlieha neustálej odbornej diskusii. Stále viac diskutovanou otázkou v danej problematike je **rozsah a miera bankovej regulácie**.

Rozsah bankovej regulácie sa v poslednom období rozširoval, a dnes prakticky zasahuje na všetky oblasti bankového podnikania. Problém spočíva v tom, že prebujnosťou právnych predpisov, či už zákonného, alebo podzákonného charakteru, môže byť bankovníctvo neprimerane zväzované vo svojom rozvoji, čo z hľadiska spoločnosti nie je žiaduce. Regulátor v našom prípade ČNB sa musí usilovať o to, aby

táto situácia nenastala, v prípade nejakého ohrozenia celej sústavy, musí včas a efektívne pomocou čo najvhodnejších nástrojov zasiahnuť.

Miera regulácie a jej stupeň môže byť rozdielny (12). V praxi existujú dva extrémny: v jednom prípade regulácia je bez výnimky úplne *striktná*, prísna, a v druhom prípade je *nedostatočne prísna*.

Aj laik sa dovtípi, že ani jedno z týchto riešení nemôže byť a priori správne.

Veľmi mnoho záleží a situácii, ktorú má v danom okamihu, za daných okolností centrálna banka riešiť. Jej postup musí zohľadňovať všetky možné činitele, ktoré ovplyvnia jej postup, ktorý po zvážení všetkých pre a proti *musí byť ten najvhodnejší*.

Je jasné, že najväčší vplyv na jej rozhodovanie bude mať aktuálna fáza konjunktúrneho cyklu ekonomiky štátu.

A vo všeobecnosti platí, že banková regulácia nemá za prvé brániť konkurencii, ktorá vlastne robí trhovou ekonomiku trhovou, nemá deformovať peňažný trh, a nemá brzdiť inovačný proces v bankovníctve, a ak splní všetky tieto požiadavky, tak iba vtedy podľa môjho názoru bude efektívna a bude plniť svoju nezastupiteľnú funkciu v ekonomike Českej republiky.

5. Menová politika Českej národnej banky

5.1. Úloha menovej politiky ČNB

5.2. Cieľovanie inflácie v ČR

5.3. Nástroje menovej politiky

5.3.1. Operácie na voľnom trhu

5.3.2. Automatické facility

5.3.3. Povinné minimálne rezervy

5.3.4. Rozhodovanie bankovej rady ČNB v oblasti menovej politiky

5.1. Úloha menovej politiky ČNB

Úloha menovej politiky Českej národnej banky je právne upravená hlavne v Ústave Českej republiky (zákon č. 1/1993 Sb. v platnom znení) v článku 98, a v § 2 zákona č. 6/1993 Sb. o českej národnej banke, kde sa jasne ustanovuje hlavná úloha

ČNB a to *starostlivosť o cenovú stabilitu*, a ak by tým nebol porušený tento hlavný cieľ ČNB, tak svojimi rozhodnutiami a pomocou zákonných nástrojov podporovať aj *všeobecnú hospodársku politiku vlády, ktorá vedie k udržateľnému hospodárskemu rastu*.

Podobnú úlohu majú aj centrálné banky vo väčšine rozvinutých demokraciách, pretože úloha zaistiť *stabilitu cien v danej konkrétnej ekonomike* je výrazom príspevku každej centrálnej banky k vytvoreniu stabilného podnikateľského prostredia.

K tomu aby, ČNB dostala svojej neľahkej úlohe musí jej byť zabezpečená aj dostatočná miera *nezávislosti*, pretože tá hrá v oblasti menovej politiky rozhodujúcu úlohu.

To, že je zákonom zabezpečená nezávislosť ČNB, to sa týka, **za prvé** spôsobu voľby a odvolávania jej vrcholných predstaviteľov, kedy sú menovaní a za veľmi striktných podmienok odvolávaní prezidentom republiky, to je jasné, avšak je nutné zabezpečiť aj nezávislosť ČNB inú, dôležitejšiu. Tým mám na mysli, nielen vysokú mieru nezávislosti na politických vplyvoch, ale predovšetkým, a to je **za druhé** nezávislosť pri rozhodovaní o konkrétnom nastavení menovo politického nástroja.

Pretože, v prípade závislosti ČNB na vláde si viem živo predstaviť možné podľahnutia politickému tlaku, napr. v období pred voľbami, kedy by sa prijali kroky na krátkodobé naštartovanie ekonomického rastu, ktoré by sa však v dlhšom časovom horizonte prejavili nežiaducim rastom inflácie, zatiaľ čo rast ekonomiky by sa vrátil na pôvodnú, ba dokonca aj na nižšiu úroveň.

*Vysoká miera nezávislosti ČNB je vyvážená jej informačnou otvorenosťou, kedy centrálna banka informuje verejnosť o podstatných krokoch v oblasti svojej menovej politiky, o výške inflačného cieľa, o prognózách, ich rizikách a opatreniach zo strany centrálnej banky. Význam tu má aj štvrťročne vydávaná **Správa o inflácii**, ktorá sa predkladá Poslaneckej snemovni Parlamentu Českej republiky, rôzne tlačové konferencie a prednášky, ktoré organizuje ČNB.*

ČNB sa usiluje o plnenie jej najdôležitejšej úlohy v oblasti menovej politiky v rámci menovo politického režimu, ktorý sa nazýva *cieľovanie inflácie*, a používa pri tom rôzne menovo politické nástroje, avšak o tom pojednám v rámci príslušnej kapitoly nižšie.

V rámci svojej činnosti sa centrálna banka usiluje hlavne o *stabilitu spotrebiteľských cien*, tým nemám na mysli nemennosť cien, avšak ich mierny rast.

Rast cien, ktorý zodpovedá cenovej stabilite, by mal zahrňovať štatistické vychýlenie smerom hore, ku ktorému dochádza pri meraní rastu týchto cien, a mal by dať dostatočný priestor pre drobné zmeny cenových relácií, ku ktorým v každej efektívne fungujúcej ekonomike neustále dochádza.

V marci 2004 vyhlásila ČNB tzv. *vodorovný inflačný cieľ*, platný od 1.1.2006 až do prístúpenia ČR k eurozóne, a je ustanovený ako medziročný prírastok spotrebiteľských cien vo výške 3%., a ČNB sa zaväzuje aby sa reálna hodnota inflácie nelíšila od tohto cieľa o viac ako jeden percentný bod na obidve strany.

Avšak už 8.3.2007 Banková rada ČNB na svojom zasadaní schválila nový inflačný cieľ, kedy s platnosťou od januára 2010 vyhlasuje nový inflačný cieľ ako medziročný prírastok indexu spotrebiteľských cien vo výške 2% (s toleračným pásmom 1%) (13)

O tom, že vysoká a nestabilná inflácia ma negatívny vplyv na dynamiku hospodárskeho rastu celého národného hospodárstva myslím, že nie je pochyb.

Vyššia inflácia znehodnocuje príjmy aj úspory, znamená aj vyššie nominálne úrokové sadzby a z pravidla aj vyššiu premenlivosť inflácie. V dôsledku vyššej premenlivosti inflácie sa investori orientujú na krátkodobé finančné investície, špekulatívne investovanie, a na zabezpečovanie sa proti inflácii, a nie na investičné zámery v reálnej ekonomike, ktoré majú dlhodobejší horizont návratnosti.

Nepredvídateľná inflácia spôsobuje aj ďalšie ekonomické problémy: redistribuje kapitál od veriteľov k dlžníkom, spôsobuje deformácie daňového systému, a predstavuje skryté zaťaženie všetkých, ktorí sporia a nie sú schopní zabezpečiť kúpnu silu pre svoje mzdy a úspory. Nevýhodou vysokej inflácie sú tiež vysoké úrokové sadzby, ktoré stimulujú príliv krátkodobého rizikového kapitálu, ktorý so sebou prináša množstvo nepriaznivých priamych aj nepriamych dopadov.

5.2. Cielenie inflácie v ČR (14)

K tomu, aby mohla ČNB plniť svoju základnú menovo politickú úlohu, t.j. zabezpečenie cenovej stability zvolila medzi štyrmi základnými typmi režimov tzv. **cielenie inflácie**.

Došlo k tomu z rozhodnutia Bankovej rady ČNB v decembri 1997, a na tento režim centrálna banka nastúpila od 1.1. nasledujúceho roku, daným rozhodnutím nedošlo

k zmene, či nebudaj k vytvoreniu novej funkcie pre centrálnu banku, len sa tým zmenil spôsob prevádzania tejto hlavnej funkcie.

Významným rysom cieľovania je strednodobosť tejto stratégie, využívanie prognóz inflácie, verejné explicitné vyhlásenie inflančného cieľa či postupnosti cieľov.

Banková rada ČNB pri svojom rozhodovaní posudzuje najnovšiu *prognózu Českej národnej banky*, a vyhodnocuje riziká, ktoré so sebou prináša nenaplnenie tejto prognózy s tým, že následne rozhoduje o tom aký menovo politický nástroj použije.

Domnievam, sa že táto metóda, je vhodná a účelná, len za predpokladu, že prognóza, ktorá vytvára vlastne základný kameň celého systému cielenia inflácie, by sa čo najviac mala blížiti k budúcej realite.

A ako je známe nikto nie je schopný určiť budúci vývoj na sto percent, a tým vznikajú nezrovnalosti, ktorým sa dá predísť len vhodnou, odbornou a všetko zahrňujúcou prípravou danej prognózy.

Inflačný vývoj, či očakávaný inflačný vývoj, tak ako som už hovoril vyššie, môže byť ovplyvnený rôznymi **mimoriadnymi šokovými udalosťami**, z pravidla na strane ponuky, ktorých však inflačný, či deflacioný účinok vo väčšine prípadov za krátky čas odoznie, a tak zásah ČNB vo forme nejakých menovo politických nástrojov by nebol na mieste, a len by zbytočne rozkolísal ekonomiku. Situácie, kedy sa prognóza inflačného vývoja po istú dobu pohybuje mimo dovolené a dopredu ustanovené inflačné pásmo, rieši centrálna banka tak, že pracuje s tzv. *výnimkami zo záväzku plniť inflačný cieľ*.

K potrebe uplatňovať výnimky z plnenia inflačného cieľa vedú v režime cielenia inflácie veľké nárazové zmeny exogénnych faktorov (jedná sa hlavne o šoky na strane ponuky), ktoré sú celkovo, alebo aspoň z väčšej miery mimo dosah opatrení menovej politiky centrálnej banky. Snaha udržať infláciu aspoň v cieľovom pásme by mohla vyústiť do nežiadúceho výkyvu na hrubom domácom produkte a zamestnanosti, preto, ak takýto šok odchýli infláciu od dopredu stanoveného cieľa, tak ČNB primárne nezasiahne. A využije výnimku zo záväzku plniť inflačný cieľ s tým, že akceptuje takto prechodné odchylenie prognózy, a následné i budúce odchylenie prognózy od cieľa. Výnimky sa uplatňujú u viacerých šokov, ktoré môžu prognózu ohroziť, či reálne vychýliť, jedným z nich sú aj úpravy nepriamych daní.

Aktuálne cielenie inflácie je obsahom **Prílohy č.1**.

5.3. Nástroje menovej politiky

Vo všeobecnosti centrálna banka môže pri svojej činnosti využívať množstvo nástrojov, medzi ktoré patrí napr. ustanovenie diskontnej sadzby, ako jednej z foriem úrokovej miery, ustanovovanie rôznych limitov v podobe predpísanej minimálnej alebo maximálnej hodnoty pre určité transakcie a pod.

Pomocou týchto nástrojov centrálna banka, samozrejme v rámci svojej právomoci, ktorá je pre ňu vymedzená príslušnými zákonmi, ovplyvňuje či už vývoj niektorých makroekonomických procesov, ale aj vývoj mikroekonomickej situácie subjektov spadajúcich pod jej reguláciu a dohľad, svoj vplyv tak prejavuje buď priamo, alebo nepriamo. Je jasné, že v jednotlivých oblastiach svojej činnosti centrálna banka uplatňuje rôzne nástroje, ktoré sa líšia svojou povahou. Uplatnenie niektorých nástrojov má iba okamžité účinky, to znamená, že sa prejavia bezprostredne a bez významnejšieho časového oneskorenia, iné nástroje pôsobia nepriamo (sprostredkované), a ich účinky sa môžu prejaviť v rôznych časových horizontoch, napr. v krátkodobom horizonte do 1 roku, v strednodobom horizonte 3-5 rokov, alebo aj v dlhodobom 5 a viac rokov. Inak sa jednotlivé nástroje môžu líšiť aj intenzitou svojho pôsobenia.

Centrálna banka môže uplatňovať jednotlivé nástroje izolovane, môže ich nasadiť aj niekoľko naraz, musí však dbať pritom, aby sa jednotlivé nástroje doplňovali a spolu súviseli, aby sa nestalo to, že by dané nástroje pôsobili kontraproduktívne. Aj laik si domyslí, že výber vhodných nástrojov je veľmi zložitá záležitosť, a to aj preto, lebo ešte pred voľbou ktoréhokoľvek nástroja je dobré vedieť už dopredu, a to zdôrazňujem už dopredu, aké bude mať ten, alebo iný nástroj účinky. Tým mám na mysli nielen pozitívne, ale aj tie negatívne, a je dôležité vedieť odhadnúť tieto dopady.

O tom či sa využije nejaký nástroj, ktorý má len mikroekonomické účinky v rámci bankovej sústavy rozhoduje zvyčajne Banková rada Českej národnej banky autonómne, ak však ide o opatrenie, ktorého dopad prekračuje rámec bankovej sústavy a má makroekonomický účinok, tak zvyčajne sa pripravované opatrenie prejedná i s inými ústrednými orgánmi štátnej správy, ako sú ministerstvá a pod.

Pri charakteristike jednotlivých nástrojov využívaných centrálnou bankou, je dobré ozrejmiť určité špecifické rysy ich pôsobenia, ktorými sa odlišujú jeden od druhého, *najvhodnejšie delenie podľa môjho názoru je podľa vlastností, ktoré dané nástroje majú:-* či je možné ho označiť za ekonomický, alebo mimoekonomický, ktorú sféru

ekonomiky, alebo, ktorú oblasť zasahuje, akým spôsobom účinkuje(či priamo, nepriamo, plošne, selektívne, okamžité, či s časovým posunom, trvalo, a či jednorázovo).

Nepriame ekonomické nástroje trhovej povahy, v menovej politike sú to napr. operácie na voľnom trhu, alebo diskontné nástroje sa vyznačujú tým, že pôsobia celoplošne na celú bankovú sústavu. Vytvárajú podmienky, ktoré regulujú správanie všetkých subjektov v bankovej sústave, čím mám na mysli, že nie sú selektívne. Zvyčajne pôsobia s určitým časovým oneskorením, táto skutočnosť však vonkoncom nenastáva ako *conditio sine qua non*. Ich pôsobenie býva menej intenzívne, toto ale neplatí pre operácie na voľnom trhu.

Priame nástroje, ku ktorým sa radia napr. pravidlá likvidity alebo povinné vklady bánk, majú netrznú povahu, a na rozdiel od tržných nástrojov sa vyznačujú tým, že môžu pôsobiť na subjekty bankovej sústavy selektívne, ako príklad môžem uviesť, že ak ide o úverové limity, môže výška týchto limitov zasiahnuť len niektoré banky, otázka výberu je v plnej miere na reulátorovi. On sám za ňu nesie v zodpovednosť, voči ktorému subjektu daný nástroj použije. Priame nástroje sa označujú ako nástroje s okamžitým, bezprostredným, účinkom a vo všeobecnosti sa jedná o nástroje s intenzívnejším pôsobením ako majú nástroje tržné.

Ako som už spomínal, nástrojov, ktoré by mohla centrálna banka pri naplňovaní jej hlavného cieľa v oblasti menovej politiky použiť je celý rad, ja sa však zameriam len na tie nástroje, ktoré Česká národná banka nielen de iure má, ale aj de facto reálne praktikuje a využíva.

V súčasnosti sú to hlavne operácie na voľnom trhu, automatické facility, povinné minimálne rezervy, a spôsobom rozhodovania bankovej rady v oblasti menovej politiky sa môj záujem bude uzavierať.

5.3.1. Operácie na voľnom trhu

Hlavným cieľom operácii na voľnom trhu je usmerňovať vývoj úrokových sadzieb v ekonomike, a vo väčšine prípadoch sú prevádzané vo forme repo operácií, to znamená, že sa uskutočňujú na základe dohôd o zaistení peňažitej pohľadávky prevodom dlhového cenného papiera.

Česká národní banka provádza viaceré operácie na voľnom trhu, ktoré vzhľadom k ich cieľu a pravidelnosti realizácie môžeme označiť ako :

Hlavný menový nástroj, ten má podobu **repo operácií**, ktoré sú prevádzané pomocou tendrov. Pri repo operáciách prijíma Česká národná banka od jednotlivých komerčných bánk nadbytočnú likviditu, a bankám predáva ako kolaterál dohodnuté cenné papiere. Táto operácia obsahuje aj vzájomný záväzok účastníkov daného právneho vzťahu, ktorý vlastne definuje tento synalagmatický vzťah, že po uplynutí doby splatnosti prebehne *reverzná transakcia*, pri ktorej ČNB ako dlžník vráti veriteľskej banke zapožičanú istinu, ktorá je zvýšená o dohodnutý úrok, a veriteľská banka vráti ČNB poskytnutý kolaterál.

Základná doba týchto operácií je stanovená na 14 dní, preto je aj z hľadiska menovej politiky chápaná ako kľúčová *dvojtýždňová repo sadzba*, čo však neznamená, že v závislosti na prognóze budúceho vývoja objemu likvidity v bankovom sektore nie sú z času na čas prevádzané repo operácie s dobou splatnosti, ktorá je kratšia ako 14 dní. V súčasnosti slúžia s ohľadom na systémový prebytok likvidity v bankovom sektore slúžia repo operácie len ako nástroj na odčerpávanie nadbytočnej likvidity z bankového systému.

ČNB prevádza repo tendre s tzv. *variabilnou sadzbou*, čo znamená, že vyhlásená dvojtýždňová repo sadzba slúži ako maximálna limitná sadzba, za ktorú môžu byť banky v repo tendre uspokojované. Ponuky bánk sú uspokojované podľa *americkej aukčnej procedúry*, tj. Česká národná banka prijíma prednostne ponuky od bánk, ktoré požadujú najnižšiu úrokovú sadzbu, a to až do výšky predpokladaného prebytku likvidity na daný deň, pričom ponuky na najvyššie úrokové sadzby centrálna banka buď celkom odmietne , alebo ich proporcionálne skráti. Potom samozrejme záleží na samostatnom uvážení príslušnej banky aké kroky ďalej bude podnikáť, buď potom v prípade odmietnutia ponuky, sama učiní nižšiu ponuku, alebo v prípade proporcionálneho skrátenia pristúpi na ponuku ČNB. Repo tender je zvyčajne vyhlasovaný každý pracovný deň okolo 9:30, a to je doba, dokedy jednotlivé banky musia zaslať svoju objednávku, ktorá musí obsahovať objem a požadovanú úrokovú sadzbu, kedy minimálne akceptovateľný objem je 300 miliónov Kč a ďalej celé násobky zaokrúhlené na 100.

Doplňkový menový nástroj má podobu trojmesačného repo tendru, v ktorom ČNB prijíma likviditu na obdobie troch mesiacov.

Aj tento repo tender prebieha podľa americkej aukčnej procedúry, tak ako som to vyššie uviedol pri základnom menovom nástroji, len s tým rozdielom, že pomocou tohto nástroja nechce ČNB na trh vysielat' žiadne signály. A tak trojmesačná repo sadzba, ktorá sa používa pre tento repo tender nie je sadzbou ČNB, ale ide o sadzbu peňažného trhu, ktorá je aktuálna v dobe vypísania daného tendru. Avšak samozrejme za zmienku stojí, že v súčasnosti sa tento nástroj vôbec nevyužíva, posledný trojmesačný tender bol vypísaný v januári 2001.

Nástroje jemného ladenia, ktorými sú hlavne devízové operácie, alebo operácie s cennými papiermi, používa centrálna banka *ad hoc*, a to hlavne v prípadoch nečakaných krátkodobých výkyvoch trhu, kedy je ohrozená stabilita vývoja úrokových sadzieb, aj keď použitie týchto nástrojov priamo v praxi je skôr výnimočné.

Aktuálne operácie ČNB na voľnom trhu sú obsahom **Prílohy č. 2**.

5.3.2. Automatické facility

Tento nástroj, ktorý má k dispozícii Česká národná banka slúži k uskutočňovaniu *krátkodobých operácií*, kedy sa využíva na *poskytovanie alebo ukladanie likvidity cez noc* (overnight, O/N).

Keďže sa z hľadiska komerčných bánk jedná o permanentnú možnosť uloženia, či zapožičania peňazí, vytvárajú úrokové sadzby určitý mantinel, v ktorom sa pohybujú krátkodobé sadzby na peňažnom trhu. Na základe toho či komerčná banka potrebuje uložiť a tak sa vlastne krátkodobo zbaviť, ale aj zhodnotiť svoju nadbytočnú likviditu, či naopak pokryť svoj krátkodobý nedostatok likvidity, rozlišujú sa dva základné nástroje a to *depozitné facility*, tu banka likviditu ukladá, a na druhej strane *marginálne výpožičné facility*, tu banka si likviditu vypožičiava.

Zákon ustanovuje skoro podobné podmienky, za ktorých sa tak má diať, je to žiadosť zaslaná Odboru korunových a devízových inervencií ČNB, s tým rozdielom, že pri devízových falitách je nutné ju zaslať 15 minút pred uzatvorením účtovného dňa systému CERTIS, a je to limitované minimálnym objemom 10 mil. Kč, a čiastka je úročená podľa diskontnej sadzby, na druhej strane čo sa týka marginálnych výpožičných facilit, tak opäť žiadosť, ale s tým rozdielom, že sa môže zaslať najneskôr 25 minút pred uzávierkou účtovného systému CERTIS, opäť je tu stanoveny minimálny objem transakcie na 10 mil. Kč, a čiastka sa úročí pomocou lombardnej sadzby.

Myslím si, že tento nástroj menovej politiky má svoje opodstatnenie v bankovom systéme, je vhodný na uskutočňovanie krátkodobých operácií, o čom svedčí aj objem uskutočňovaných každodenných operácií, aj keď je pravda, že vzhľadom k trvalému prebytku likvidity v bankovom sektore je nástroj marginálnych výpožičných facilit používateľ minimálne. Aj tak si myslím, že z dôvodu možnosti výskytu nepredvídaných udalostí, faktorov, alebo iných skutočností, ktoré by mali vplyv na objem likvidity na trhu je inštitút automatických facilit mimoriadne výhodný a vhodný, ako určitá poistka, či záchranný pás v danej oblasti.

5.3.3. Povinné minimálne rezervy

Každá banka, a to aj vrátane stavebných sporiteľní, a pobočka zahraničnej banky, ktorá má v Českej republike platnú bankovú licenciu, alebo sa rozhodne podnikat' v ČR na základe tzv. **jednotnej licencie**, je povinná držať na svojom účte u Českej národnej banky určitý dopredu pevne stanovený objem likvidných prostriedkov, čo teória označuje ako povinné minimálne rezervy (PMR). Banky v súčasnosti môžu mať potrebný objem likvidity uložený v ČNB de facto na dvoch účtoch, a to na svojom účte v Zúčtovacom centre ČNB, alebo na účte pre výbery a skladanie hotovosti, to však nie je podmienka, pretože v praxi nie všetky banky majú založený tento účet.

Predpísaný objem PMR je stanovený na **2% zo základne pre výpočet PMR**. Základňu tvorí, a to s platnosťou od 12.7.2001, objem primárnych záväzkov danej banky, kde sa jedná predovšetkým o vklady od nebankových subjektov, ktorých splatnosť neprevyšuje 2 roky. Daná konkrétna banka je povinná držať na svojich účtoch taký denný zostatok pre udržanie PMR, ktorý je v priemere za udržiavacie obdobie (približne 1 mesiac) *rovný* minimálne stanovenej PMR pre dané udržiavacie obdobie. Významná zmena, ktorá je v platnosti od 12.7.2001, je to že finančný objem, ktorý sa nachádza na daných príslušných účtoch je úročený podľa aktuálne platnej repo sadzby ČNB, predtým platná úprava nepoznala žiadne úročenie.

Funkcia, ktorú plní PMR, ako jeden z menovo polityckých nástrojov je v súčasnosti nízka, avšak ak sa pozrieme na vec troška z iného uhlu pohľadu, a to aký vplyv má PMR na efektívnosť platobného styku, zistíme, že jeho existencia **je veľmi vítaná**. Pretože, PMR slúžia ako efektne fungujúca podložka na uskutočňovanie bankového platobného styku. K tomu aby bola zachovaná funkčnosť bankového platobného styku, a to aj po konsolidácii, ktorú ČNB zaviesla v roku 1999, kedy znížila hodnotu PMR na

už spomínané 2%, ktoré boli požadované Európskou centrálnou bankou pre banky v Hospodárskej a menovej únii, bola zavedené *kolateralizované vnútrodné úverové facility*.

Kolateralizovaná preto, pretože bola bankám poskytovaná výmenou za cenné papiere, a v princípe sa jedná o transakcie, kedy ČNB poskytuje bankám krátkodobé úvery v priebehu dňa tak, aby boli schopné plynule prevádzať platby, a to aj v takom prípade, že v danom okamžiku nemajú na svojom účte platobného styku u ČNB dostatok prostriedkov. Pre banky je výhodné aj to, že vnútro denný úver je poskytovaný za sadzbu 0%, a v prípade nesplatenia automaticky prejde v marginálnu výpožičnú facilitu.

Prehľad aktuálne platných nástrojov menovej politiky, aj históriu nastavenia základných menovopolitických nástrojov ponúkam v **Prílohe č.3**.

5.3.4. Rozhodovanie bankovej rady ČNB v oblasti menovej politiky

Banková rada ČNB, ako hlavný orgán centrálnej banky, pojednáva o otázkach menovej politiky raz za mesiac.

Niektorým kritikom sa daný konkrétny interval zdá byť prídlhý, avšak tých by som umlčal dvomi základnými argumentmi, a to **za prvé** efekt, či účinnosť zmeny alebo zavedenie určitého menovopolitického nástroja je beh na dlhšiu trať, a jeho negatíva, či pozitíva sa prejaví až po určitom čase, pretože jeho funkčnosť je podmienená rôznymi faktormi, ale hlavne jeho akceptáciou na finančnom trhu. A **za druhé**, v prípade akýchkoľvek udalostí nič nebráni bankovej rade zaradiť pojednávanie o menovo politických nástrojov do programu jednania prakticky kedykoľvek, nehovoriac o tomže by sa mohlo iniciovať aj mimoriadne prejednanie. Hneď po skončení prejednávania, nasleduje tlačová konferencia, počas ktorej je zverejnený stručný výber informácií,

z ktorých banková rada pri pojednávaní vychádzala, zverejní sa aj súpis rizík, ktoré podmieňujú budúcu prognózu, nastavenie úrokových sadzieb ako aj pomer hlasovania bankovej rady. Prezentácia z tlačovej konferencie je zverejnená ihneď po jej skončení, zápis z jednani bankovej rady do ôsmich dní.

Pre ilustráciu ponúkam prognózu menovo politickej inflácie (**H**), ktorú ustanovila ČNB z októbra 2007. Vid' **Príloha č.4**.

6. Dohľad nad bankovým trhom- bankový dohľad

6.1 Právny a koncepčný základ na zjednotenie dohľadu nad finančným trhom

6.2. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na diaľku

6.3. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na mieste

6.3.1. Jednotlivé oblasti zamerania bankového dohľadu ČNB realizovanom na mieste

Po právnych zmenách, ktoré sa uskutočnili v oblasti bankového dohľadu, s platnosťou od 1.4.2006, ktorým sa budem venovať podrobnejšie nižšie, sa lídrom vo výkone funkcií a právomocí, ktoré sú obsahom právneho inštitútu bankového dohľadu stala Česká národná banka.

Úsek bankového dohľadu, ktorý sa vykreditoval v rámci jej pôsobnosti plní zásadne úlohy *povoľovacie*(ktoré som podrobnejšie vysvetlil už vyššie), a hlavne úlohy *dohliadacie*, čím mám na mysli to, že ako je splnená a plnená povinnosť pôsobiť ako banka, a ako sú dodržiavané pravidlá obozretného podnikania bánk.

Výkon bankového dozoru uskutočňuje ČNB buď ako **bankový dohľad na diaľku, alebo ako bankový dohľad na mieste**, a hlavne pri realizácii bankového dohľadu na mieste má ČNB nielen povinnosti, ktoré jej ustanovuje zákon, ale aj rozsiahle právomoci. Tak napr. ak sa pomocou bankového dohľadu zistia určité nedostatky v činnosti kontrolovaného subjektu, tak môže uložiť pokutu až do 50 mil. Kč, vyžiadať si opatrenia smerujúce k náprave zistených nedostatkov, výmenu osôb vo vedení, primerané zníženie základného imania, obmedziť niektoré povolené činnosti banky, zaviesť nútenú správu a mnohé iné. O samotnom výkone bankového dohľadu pomocou obidvoch prístupov pojednám podrobnejšie v nasledujúcich podkapitolách.

6.1. Právny a koncepčný základ na zjednotenie dohľadu nad finančným trhom

Vo februári 2006 schválil Parlament Českej republiky zákon o zjednotení dohľadu nad finančným trhom, bol to zákon č. 57/2006 Sb. *o zmene zákonov v súvislosti so zjednotením dohľadu nad finančným trhom.*

Na základe tohto zákona prevzala ČNB, a to ku dňu 1.4.2006, celú agendu Komisie pre cenné papiere (KCP), Úradu štátneho dozoru v poisťovníctve a penzijnom pripoistení Ministerstva financií ČR (ÚDPP), a Úradu pre dohľad nad družstevnými záložňami (ÚDDZ), s tým, že príslušné štátne orgány k tomuto dňu zanikli.

Pri integrácii dohľadových činností do ČNB bol kladený dôraz na zabezpečenie kontinuity všetkých funkcií výkonu dohľadu, či sa to jednalo o zabezpečenie plného fungovania informačných systémov, prevzatie majetku a zamestnancov, alebo aj o následné vytvorenie nových sekcií v rámci organizačnej štruktúry ČNB. Tu bola vytvorená nová *sekcia regulácie a dohľadu nad poisťovňami*, ktorá je zodpovedná za dohľad, ktorý vykonával ÚDPP, avšak s výnimkou penzijných fondov, ktorých agenda bola presunutá do *sekcie regulácie a dohľadu nad kapitálovým trhom*, ktorá prevzala agendu KCP. Dohľad nad družstevnými záložňami bol začlenený už do existujúcej sekcie bankovej regulácie a dohľadu. Ďalšie novum v tejto oblasti, ktoré priniesol už zmieňovaný zákon, bolo zriadenie **Výboru pre finančný trh**, ktorý sa stal poradným orgánom bankovej rady ČNB pre oblasť dohľadu na finančnom trhom. Zloženie výboru je rôznorodé, napr. jedného člena volí rozpočtový výbor Poslaneckej snemovne a to na návrh profesných a záujmových organizácií združujúcich účastníkov finančného trhu, ďalších členov tvorí finančný arbiter, jeden člen bankovej rady ČNB a dvaja vedúci zamestnanci Ministerstva financií, dohromady má výbor sedem členov. Výbor prejednáva a sleduje obecné koncepcie, stratégie a prístupy k dohľadu nad finančným trhom, nové významné trendy a či systémové otázky finančného trhu a dohľadu nad ním z pohľadu vnútroštátneho, ale aj medzinárodného.

Samotné zlúčenie všetkých odhľadových inštitúcií do ČNB vytvorilo, *a to nielen podľa môjho názoru*, predpoklady pre lepšie využitie synergií vo výkone dohľadu nad finančným trhom, väčšie zblíženie regulátornych pravidiel a postupov a v neposlednom rade aj zníženie nákladov na jeho výkon. Je jasné, že pre realizáciu ďalších synergií a úspor, bude nutné nastaviť aj vnútorné procesy, ktoré umožnia dobrú komunikáciu

medzi pracovníkmi dohľadu a zefektívnia ich činnosti. Myslím si však, že zákon o zjednotení dohľadu nad finančným trhom ukázal *správny smer*, akým by sme sa mali v danej oblasti uberať, a ak prax odhalila, alebo aj v budúcnosti odhalí nejaké nedostatky dohľadacieho režimu, vždy tu máme dosť nástrojov, hlavne legislatívneho

charakteru na to, aby sa nedostatky odstránili, prekážky prekonali a celkový systém zdokonalili na najvyššiu možnú úroveň v danom mieste a čase.

6.2. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na diaľku

Základným analytickým nástrojom, ktorý je v rámci bankového dohľadu využívaný je povinnosť jednotlivých bánk prevádzať **pravidelné štvrt'ročné analýzy finančnej situácie bánk** a nimi podstupovaných rizík.

V ešte častejšej frekvencii, každý mesiac je u všetkých bánk sledované dodržiavanie limitov obozretného podnikania, úverovej angažovanosti, alebo kapitálovej primeranosti, a aj ďalších obozretnostných pravidiel bánk. Každý mesiac sa taktiež vyhodnocuje výstup tzv. *signálnych informácií*, ktoré vytvárajú automatický systém, ktorý pomáha včas identifikovať prípadné negatívne tendencie vo vývoji jednotlivých bánk. Čo sa týka hodnotenia pobočiek zahraničných bánk, tak tu sa **uplatňuje mierne zjednodušený režim**, to súvisí s obmedzenou kompetenciou ČNB na dohľad nad týmito subjektmi. (O)

ČNB pri dohľade na diaľku využíva pri svojej činnosti automatizovaný systém „Informačné centrum bankového dohľadu“, jedná sa vlastne o vnútorne vytvorený nástroj, ktorý umožňuje zobrazovanie údajov zo všetkých výkazov a hlásení pre bankový dohľad a poskytuje jednotné štandardné výstupné zostavy.

Toto centrum umožňuje i možnosť pre vytváranie individuálnych špecifických zostáv pre analytické hodnotenie jednotlivých bánk i bankového sektoru ako celku, a tým sa vytvára základ pre rýchly prehľad o vývoji základných ukazovateľov, ktoré charakterizujú finančnú situáciu banky, bankového sektoru a dodržiavanie pravidiel obozretného podnikania.

Okrem pravidelného vyhodnocovania finančnej situácie bánk sa výkon dohľadu na diaľku sa zameriava aj na iné aspekty činnosti bánk. Napr. v roku 2006 bolo vydaných celkom 82 rozhodnutí, ktorých obsahom bolo **posúdiť odbornú spôsobilosť a dôveryhodnosť osôb**, ktoré boli navrhnuté na funkcie vedúcich zamestnancov bánk, či schválenie externých audítorov bánk, či zoznamov akcionárov pred valnou hromadou, či započítanie podriadeného dlhu do kapitálu banky a pod. (15)

Taktiež v návaznosti na výsledky zistenia v rámci dohľadu na diaľku bolo bankám uložených celkom 11 opatrení k náprave, ktoré spočívali v odstránení rôznych

nedostatkov, ktoré boli zistené v činnosti bánk a to vrátane aj stanovenia termínov k ich náprave.

Postup bánk pri odstraňovaní týchto nedostatkov je vždy následne monitorovaný. Zaujímavým zistením je fakt, že v roku 2006 sa nevedelo žiadne sankčné konanie, ktoré by smerovalo k odňatiu bankovej licencie, či k pokute za porušenie zákona o bankách, z čoho jasne vyplýva záver o určitej konsolidácii pomerov v bankovom systéme ČR, a tiež aj o dodržiavaní pravidiel bankového podnikania zo strany jednotlivých vrcholových predstaviteľov bankových domov.

Stále významnejším prvkom dohľadovej činnosti je čo najširšia spolupráca s regulačnými inštitúciami iných štátov, ktoré prevádzajú dohľad nad materskými bankami, ktoré majú svoje dcérske banky na území ČR.

ČNB má so zahraničnými regulačnými orgánmi uzatvorených celkom osem bilaterálnych zmlúv o spolupráci, tento počet sa ani v roku 2006 nezmenil, čo evokuje stabilnú akcionársku štruktúru tuzemských bánk z pohľadu krajiny pôvodu ich vlastníkov. Pre zaujímavosť ponúkam v **Prílohe č.5** počet bánk posudzovaných podľa vlastníctva pôsobiacich na území ČR. Okrem výmeny informácií o finančnej situácii bánk a iných subjektov z finančných skupín, ktoré pôsobia v oboch štátoch sa jednania so zahraničnými regulačnými orgánmi sústredili predovšetkým na praktické otázky spojené s implementáciou novej kapitálovej koncepcie BASEL II (P)

V súvislosti s integráciou dohľadových činností prevzala ČNB od 1.4.2006 aj dohľad nad **sektorom družstevných záložní**. V súčasnosti na trhu pôsobí 20 družstevných záložní s platným povolením, ktorých celková bilančná suma k 31.12.2006 činila cca 7 mld. Kč. Bankový dohľad ČNB sa v tomto sektore zameril na zmapovanie aktuálneho celkového stavu, a u vybraných družstevných záložní aj na riešenie jednotlivých problémov, ako aj na zblíženie postupov pri výkone dohľadu nad týmito subjektami. *Možno za zmienku stojí aj fakt, že v roku 2006 bolo zahájených desať kontrol na mieste u vybraných družstevných záložní, ako aj to, že ČNB vydala 22 predchádzajúcich súhlasov vo veci posúdenia splnenia podmienok pre výkon člena orgánu družstevnej záložne, alebo riadiacej osoby, v troch prípadoch schválila audítora pre overenie auditu účtovnej závierky a troch prípadoch vyžiadala príslušné opatrenie k náprave zistených nedostatkov v činnosti. V jednom prípade bola zamietnutá žiadosť o udelenie predchádzajúceho súhlasu k vloženiu ďalšieho členského vkladu do základného kapitálu družstevnej záložne.*

6.3. Bankový dohľad ČNB realizovaný ako dohľad na mieste

V rámci dohľadu na mieste prevádza Česká národná banka *komplexné a dielčie kontroly*.

Komplexné kontroly sú zamerané na celkovú aktivitu kontrolovaného subjektu, kedy sa kontroluje a preveruje plnenie pravidiel obozretného podnikania bánk a finančných inštitúcií, ich riadne hospodárenie a posudzuje sa aj spôsob identifikácie a merania podstupovaných rizík. Pričom sa pozornosť venuje v prvom rade metódam používaným pre meranie, hodnotenie a sledovanie rizík, v druhom rade úplnosti, spoľahlivosti a aktuálnosti informácií, ktoré sú potrebné pre riadne a celkové hodnotenie rizík, a v neposlednom rade sa pozornosť venuje jednoznačnému vymedzeniu a prideleniu právomocí príslušným útvarom a jednotlivým pracovníkom. V rámci dohľadu na mieste sú sledované špecifické pravidlá obozretného podnikania na jednotlivých trhoch, pričom sa overuje aj účinnosť vnútorného kontrolného mechanizmu každej banky osobitne.

Naopak **dielčie kontroly** sú zamerané iba na určitú konkrétnu oblasť činnosti subjektov, ktoré dohľadu podliehajú. Jednotlivé útvary dohľadu zostavujú pravidelné *ročné plány kontrolnej činnosti*, s tým, že sú koncipované v náväznosti na poznatky získané pomocou právneho inštitútu dohľadu na diaľku. Tak isto sa prihliada k dobe, ktorá uplynula od poslednej kontroly na mieste, či k ukazateľom systému hodnotenia rizík, ak daný sektor trhu nejaký používa, ale i k ďalším hľadiskám, ktoré odrážajú súčasný alebo predpokladaný stav dohliadaného subjektu.

Česká národná banka prevádza kontroly na mieste spôsobom, ktorý zohľadňuje smernice Európskeho parlamentu a rady, taktiež aj závery a doporučená pracovných orgánov Európskej únie a Bazilejského výboru pre bankový dohľad, a samozrejme ďalšie uznávané princípy a štandardy. Plánovanie jednotlivých kontrol sa prevádza s prihliadnutím na výsledky predchádzajúcich kontrol, pričom sa vždy reflektuje aj na aktuálny vývoj príslušnej časti finančného trhu. Podobne ako pri výkone dohľadu na diaľku, tak aj pri výkone dohľadu na mieste ČNB spolupracuje so zahraničnými bankovými dohľadmi, pričom sa táto spolupráca v minulosti prejavila hlavne pri príprave a samotnom schvaľovaní pokročilých metód pre výpočet kapitálových požiadaviek k **úverovému (IRB- Internal Ratings Based) a operačnému (AMA- Advanced Measurement Approaches) riziku, ktoré boli zavádzané niektorými bankami a finančnými skupinami.**

V rámci dohľadu nad bankami a družstevnými záložňami sa v roku 2006 uskutočnilo 17 kontrol na mieste, ktoré boli prevedené v dvoch bankách, štyroch stavebných sporiteľniach a desiatich družstevných záložniach. Kontroly boli zamerné na riadenie úverového rizika, trhových rizík a operačných rizík, a to vrátane rizík informačných systémov, a ďalej na oblasť *predchádzania legalizácie výnosov z trestnej činnosti* a na celkové zhodnotenie vnútorného riadiaceho a kontrolného systému bánk a družstevných záložní.

Úroveň podstupovaných rizík úzko súvisí s kvalitou postupov pre identifikáciu, meranie, hodnotenie a sledovanie rizík. Podstatnou súčasťou obozretného podnikania na finančnom trhu je aj úplnosť, spoľahlivosť a aktuálnosť príslušných informácií používaných pri riadení, a v neposlednom rade aj jednoznačné vymedzenie a pridelenie právomocí príslušným útvarom a pracovníkom banky alebo družstevnej záložne. Overenie uvedených hľadísk je vždy štandardnou súčasťou kontroly na mieste, ktorej ďalším dôležitým výstupom je aj zhodnotenie a overenie funkčnosti systému, ktorý používa regulovaný subjekt k príprave hlásenia a výkazov pre bankový dohľad ČNB. Tieto informácie slúžia ako dôležitý indikátor stavu jednotlivých inštitúcií a ako také sú následne kľúčovým predpokladom účinného a efektívneho výkonu dohľadu na diaľku. Účelom kontrol v tejto oblasti je poverenie postupov spojených s agregáciou primárnych dát zachovanie ich integrity a vecnej správnosti v procese zostavovania jednotlivých výkazov.

6.3.1. Jednotlivé oblasti zamerania bankového dohľadu ČNB realizovanom na mieste

Samotnú činnosť ČNB pri bankovom dohľade, ktorý je realizovaný na mieste môžeme rozdeliť podľa predmetu kontroly či dohľadu na jednotlivé oblasti.

Ako som už vyššie uviedol samotný dohľad, ktorý prevádza centrálna banka vystupuje navonok ako homogénny, jednoliaty celok, tieto oblasti, ktoré budem zmieňovať nižšie sa vykreovali len v rámci neho a to vzhľadom k predmetu kontroly. Už z logiky veci vyplýva, že každá táto oblasť kontroly sa skúma na základe jednotných princípov a pravidiel, avšak aj napriek tomu sa z určitého pohľadu jednotlivé oblasti medzi sebou líšia, rád by som poukázal na ich odlišnosti, ktoré si vyžadujú osobitný prístup pri kontrole, a to tak aby bol právny inštitút dohľadu na mieste riadne prevedený v zmysle príslušných ustanovení zákona.

1. Kontrola riadenia úverových rizík

- činnosť dohľadu na mieste sa v danej oblasti zameriava predovšetkým na preverovanie systémov riadenia úverových rizík v družstevných záložniach a preverovanie *IRB systémov* riadenia úverového rizika v bankách.

V danej oblasti v roku 2006 ČNB previedla desať kontrol na mieste, pri ktorých sa zamerala na preverenie adekvátnosti a spoľahlivosti systémov riadenia úverových rizík, ale pritom rešpektovala charakter, rozsah a zložitosť činnosti družstevných záložní a ich systémov. Poznatky, ktoré sa získajú sú využívané pri koncepcii novej metodiky na prevádzanie kontrol na mieste. Čo sa týka už zmieňovanej druhej oblasti, t.z. preverovanie *IRB systémov* riadenia úverového rizika v bankách, tak tu ČNB priebežne počas celého roka 2006 aktualizovala metodiku dohľadu na mieste v danej oblasti pre banky, ktoré už tieto systémy využívajú, ale za zmienku stojí aj fakt, že kontrola sa prevádza aj v bankách ktoré systémy preverovania úverových rizík nemajú.

2. Kontrola riadenia tržných rizík, rizika likvidity a rizík spojených s obchodovaním na finančných trhoch

- sa okrem kontrol jednotlivých rizík sa zameriavajú aj na kontrolu rizík súvisiacich s uzatváraním zmlúv, spracovaním a vysporiadaním obchodov na peňažných a kapitálových trhoch. *Cieľom kontroly* v tejto oblasti je posúdenie dostatočnosti organizačného a personálneho zabezpečenia a vlastných metód riadenia vzhľadom k regulárnym požiadavkám s ohľadom na mieru podstupovaných rizík a prijatú stratégiu banky či družstevnej záložne. Konkrétnym predmetom jednotlivých kontrol je okrem iného aj overenie a posúdenie úrovne metód merania rizík, korektnosti vstupných dát a parametrov, dostatočnosti systémov limitov, pripravenosti pre prípad významných zmien tržných parametrov, informovanosti vrcholového vedenia, dostatočnosti a nezávislosti kontrolných mechanizmov, oddelenia navzájom nezlučiteľných funkcií a overenie spoľahlivosti systémov tvorby výkazov pre ČNB.

3.Kontrola riadenia operačného rizika,a to vrátane rizík informačných systémov a technológii

- kontrola v danej oblasti sa prevádza iba od roku 2005, kedy ju ČNB zahájila v súvislosti s implementáciou Basel II a rastúcou úlohou operačného rizika v bankových činnostiach. Pri týchto kontrolách sa bankový dohľad zameriava na plnenie platných regulátorých požiadaviek, pričom sa dôraz kladie na spôsob, akým banky a družstevné záložne identifikujú riziká strát, ktoré sú spôsobené nedostatkami vnútorných procesov, ľudským faktorom, vonkajšími udalosťami a nedodržiavaním právnych noriem.

V tejto súvislosti sa posudzuje, či a ako dochádza k vyhodnocovaniu príčin rozpoznaných rizík, ku zváženiu alternatív použiteľných pri ich riadení a rozhodnutiam o konkrétnom spôsobe riešenia. Značná pozornosť sa venuje v danej oblasti aj kontrole zaistenia kontinuity prevádzky a problematiky *outsourcingu*.

Ako som už spomínal podstatnou súčasťou kontrol operačného rizika sú aj riziká spojené s informačnými systémami a technológiami, ono ich význam rastie priamoúmerne s rastúcim vplyvom tejto oblasti na celkový rizikový profil regulovaných subjektov. Dôraz sa tu kladie hlavne na posúdenie systému bezpečnosti informácií, kedy sa okrem nastavenia riadacích a kontrolných mechanizmov posudzuje aj skutočné premietnutie do konkrétnych postupov a opatrení v oblasti fyzickej, logickej a personálnej bezpečnosti. ČNB v roku 2006 zvýšila pozornosť venovanú kontrole elektronického bankovníctva, kedy upozornila *na riziká spojené s prevádzkovaním internetového bankovníctva* a tomto zmysle doplnila aj kontrolné postupy pre výkon dohľadu na mieste.

4.Overenie funkčnosti a účinnosti vnútorného riadiaceho a kontrolného systému (VRKS)

- to sa realizuje v rámci komplexnej kontroly systémov riadenia rizík, pričom sú vždy posudzované prvky VRKS vo vzťahu k riadeniu jednotlivých rizík a potom celá oblasť VRKS samostatne ako tzv. „*internal governance*“.

Pri posudzovaní VRKS ako samostatného celku sú v danom kontrolovanom subjekte kontrolované jednotlivé prvky tohto systému, princípy riadenia a správy spoločnosti,

zaistenie compliance (vysvetliť) a výkon vnútorného auditu. V oblasti riadenia a správy spoločnosti je kontrola zameraná na posúdenie organizačnej štruktúry banky ako celku, fungovanie orgánov banky a ich výborov, vzájomných vazieb a informačných tokov medzi nimi, vrátane preverenia kontrolného prostredia, a integrácie jednotlivých kontrolných mechanizmov do činnosti banky.

V oblasti compliance sa kontrola zameriava na overenia systemu pre zabezpečenie súladu, čo vlastne zahŕňa sledovanie zmien právnych predpisov, zaistenie informovania o týchto skutočnostiach vo vnútri banky a zapracovanie relevantných zmien do predpisovej základne banky, pričom sa aj sleduje dodržiavanie súladu s platnou legislatívou, úplnosť, zrozumiteľnosť, vzájomný súlad a dodržiavanie zo strany zamestnancov. V oblasti vnútorného auditu sa kontrola zameriava na organizačné a personálne zaistenie útvaru vnútorného auditu, kde sa hlavne hodnotia predpoklady pre zaistenie nezávislého postavenia vnútorného auditu v rámci banky, jeho väzby na jednotlivé orgány spoločnosti i v rámci finančnej skupiny. Predmetom kontroly je aj analýza rizík, ktoré súvisia s procesom plánovania činnosti vnútorného auditu, vlastnej auditnej činnosti, a to vrátane overenia kvality výstupov z jednotlivých auditových akcií a kvalita audítorského spisu. Kontrole podlieha i systém sledovania nápravných opatrení, a to hlavne s ohľadom na skutočnosť či vedenie banky venuje dostatočnú pozornosť náprave nedostatkov, ktoré boli identifikované vnútorným auditom či inými subjektami.

5. Kontrola v oblasti predchádzania legalizácie výnosov z trestnej činnosti (AML)

- tu sa hodnotí funkčnosť a účinnosť systému AML(**R**), hodnotí sa súlad systému banky s požiadavkami zákona č. 61/1996 Sb., o niektorých opatreniach proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti a o zmene a doplnení súvisiacich predpisov, a s opatreniami. ČNB, na uplatňovanie adekvátnej politiky,, poznaj svojho klienta“, a schopnosti banky identifikovať a analyzovať podozrivý obchod, a to vrátane jeho oznamovania Finančnému analytickému útvaru Ministerstva financií ČR v ustanovenej lehote.

Kontrola sa zameriava aj na stratégiu a vnútorný riadiaci a kontrolný systém, ktorý má banka vytvorený v tejto oblasti, a dôraz sa kladie aj na to ako príslušné vrcholové vedenie banky spolupracuje s Finančným analytickým útvarom MF.

Ako z tohto stručného výpočtu oblastí v rámci ktorých sa realizuje bankový dohľad na mieste vyplýva, je jasné že sféra pôsobenia pri kontrole regulovaných

subjektov zo strany Českej národnej banky je **dost' široká**, a čo sa týka obsahovej stránky veci aj **pomerne zložitá**.

Verím, že by som našiel odporcov, ktorí by vzniesli námietku zbytočnej košatosti právomocí ČNB pri prevádzaní dohľadu, či už sa to jedná širokého okruhu oblastí, do ktorých môže zasahovať, alebo širokého okruhu sankčných opatrení, ktorými disponuje. Avšak ja zastávam názor, že ešte naša právna kultúra a právne povedomie, možno ak to niekto chce, môže to nazvať právne morálna úroveň v našej spoločnosti nie je na takej úrovni aby bola táto regulácia zmenšená, či celkovo odstránená. Netvrdím, že vždy je kontrola prevádzaná účelne, za použitia vhodných prostriedkov, stretávame sa aj s názormi, že sa niektorí predstavitelia bánk sťažujú na postup ČNB voči nim, avšak vôbec *existencia právneho inštitútu bankového dohľadu*, už chtiac nechtiac ovplyvňuje konanie vedúcich predstaviteľov bánk a verím, že v pozitívnom zmysle, pretože hrozba určitou sankciou je jedným z najúčinnějších prostriedkov ako zabrániť protiprávnemu konaniu.

Preto som zástancam právomocí, ktorými Česká národná banka voči komerčným bankám disponuje, a ktoré zákonom ustanoveným spôsobom aj realizuje.

7. Centrálné bankovníctvo a globálna finančná kríza

7.1. Globálna finančná kríza a jej vplyv na ekonomiku Českej republiky

7.2. Opatrenia ČNB na zmiernenie dopadov finančnej krízy

7. Centrálné bankovníctvo a globálna finančná kríza

Svetovú ekonomiku zasiahol v roku 2007 mimoriadne silný finančný šok, ktorý prerástol na globálnu finančnú krízu a viedol k rýchlemu spomaľovaniu ekonomického rastu, pričom viaceré vyspelé ekonomiky sa dostali až na okraj recesie, alebo (ako napríklad Spojené štáty, Nemecko, Taliansko, Španielsko, Švédsko, Írsko, Japonsko a ďalšie) už do nej sklízli.

Niektorí vplyvní publicisti, komentátori a neoliberálne, resp. neokonzervatívne orientovaní ekonómovia a politici túto rozvíjajúcu sa „poruchu“ vidia iba ako **krízu likvidity**, o ktorej sa mylne domnievajú, že nebude mať dlhé trvanie. Čoskoro sa však

ukázalo, že jednoduché liberálne poučky o všemocnom, všetko spoľahlivo riešiacom trhu asi veľmi nepomôžu.

Hlbšie uvažujúci ekonómovia – napríklad **Richard Baldwin**, politický riaditeľ CEPR si kladli otázky o hlbších súvislostiach prehľbujúcej sa krízy a hľadali na ne odpoveď. Ved' predsa ako by mohlo niekoľko nezodpovedných vlastníkov domov v Spojených štátoch zruinovať Nemeckú zemskú banku, vyvolať reštrukturalizáciu veľkej francúzskej banky a prinútiť FED a Európsku centrálnu banku (ECB) uskutočniť záchranné injekcie v podobe mnoho miliardovej hotovosti?

Stotožňujem sa s názorom, že už ďaleko predtým boli určité prvé „lastovičky“ ohlasujúce blížiacu sa finančnú krízu. V chronológii varovných signálov (The First Global Financial Crisis of the 21st Century, 2008) sa ako prvý signál krízy javí ohlásenie bankrotu americkou spoločnosťou **Owinit Mortgage Solutions**, ku ktorému došlo už 28. decembra 2006. Po ňom nasleduje dlhý zoznam, ktorý vypočítava menšie i väčšie „pohromy“ pravidelne postihujúce rozličné úseky amerického bankového sektora (prípadne iných krajín) alebo tých štátov, ktoré robili už aj menovopolitické a iné opatrenia.

Dôležitým pojmom používaným pri charakteristike finančnej krízy je pojem *subprime*, ktorý sa charakterizuje takto: „vypožičiavajúce sú subjekty, ktorých slabé úverové schopnosti ich nekvalifikujú na výhodnejšie úrokové sadzby (prime interest rates).

V Spojených štátoch asi 20 % hypoték v celkovej sume prevyšujúcej bilión dolárov v rokoch 2005 a 2006 bolo **podradných (subprime)**, čo vysoko prevyšuje historické rekordy“.

Otázok pribúda a ukazuje sa, že tak ekonómovia ako aj politici a hospodárskopolitickí odborníci snažili sa nájsť východiská z krízy musia odmietnuť jednoduché názory, ktoré v tejto „poruche“ nevidia vážne zlyhanie existujúceho ekonomického systému, ale iba v podstate bežnú „normálnu“ poruchu trhu, že si trh aj napriek tomuto uchováva schopnosti samoregulácie, samokorektúry a je schopný zabezpečiť zdravý ekonomický vývoj.

Finančná kríza, ktorá naplno prepukla v auguste 2007 po kolapse trhu s podradnými hypotékami v USA (*subprime mortgage market*), vstúpila v septembri 2008 do novej o to dramatickejšej búrlivej fázy, ktorá □poriadne otriasla □všetky globálne finančné inštitúcie a trhy.

Veľmi dramaticky sa odhalili problémy s platobnou schopnosťou bankových, úverových a neskôr aj ďalších finančných inštitúcií, ktoré vyvolali sériu bankrotov a fúzií, ktoré následne vládne, resp. verejné intervencie do ekonomiky. Najskôr v USA a neskôr aj v západnej Európe a v ďalších štátoch svetového hospodárstva.

Možno povedať, že vlády, centrálné banky a ďalšie verejné orgány v USA a Európskej únii reagovali vcelku rýchlo. Oznamovali a začali uskutočňovať ďalekosiahle opatrenia zamerané na podporu kľúčových inštitúcií, stabilizáciu trhov a obnovenie dôvery.

Táto snaha však zatiaľ nebola veľmi úspešná. Napriek rýchlym zásahom a opatreniam **FRS, ECB, Anglickej banky, Švajčiarskej národnej banky a japonskej Nippon Ginko** zameraným na posilnenie likvidity, sa situácia veľmi nezlepšila, skôr naopak.

Finančné trhy zostali veľmi labilné a ich reakcie sú stále ťažko predpokladateľné. Čoraz viac je zrejmé, že už nejde iba o krízu na trhu s podradnými hypotékami (subprime crisis), ale o prvú skutočne **globálnu finančnú krízu** nevídaných rozmerov. Svedčia o tom napokon aj výroky rôznych významných ekonómov, bankárov a investorov.

Na prvom mieste je to niekdajšia legenda svetového úverového bankovníctva **Alan Greenspan**, ktorého mnohí kritici robia zodpovedným za katastrofický vývoj „udalostí“. (16) Greenspan, podobne ako Bushov minister financií Henry Paulsen okrem iného odmietal snahu o regulovanie bankového trhu preplneného, *dovolím si tvrdiť*, že toxickými cennými papiermi, napokon však vo svojom vystúpení v kongresovom výbore pripustil, že sa dopustil chýb. V apríli 2008 Greenspan vyhlásil: „*Súčasná finančná kríza v Spojených štátoch môže byť najničivejšia od konca druhej svetovej vojny*“ (Financial Times, 16. 4. 2008).

Na potrebu zmeny pre fungovanie finančných trhov veľmi jasne poukázal miliardár **George Soros**: „*Nachádzame sa všetci v najhoršej finančnej kríze od roku 1930. V niektorých smeroch táto kríza predčila iné krízy, ktoré vznikli v ostatných dvadsiatich piatich rokoch, je tu však jeden veľký rozdiel: súčasná kríza svedčí o konci úverovej expanzii založenej na dolári ako medzinárodnej rezervnej mene. Periodické krízy boli súčasťou procesu striedania prosperity a recesie, súčasná kríza je kulmináciou superboomu, ktorý trval skoro viac ako dvadsaťpäť rokov. Na pochopenie toho, čo sa odohráva, potrebujeme novú paradigma. Paradigma, ktorá prevláda v súčasnosti, totiž, že finančné trhy sa budú privádzať k rovnováhe, je falošná a zavádzajúca; naše súčasné ťažkosti možno do značnej miery pripísať tomu, že medzinárodný finančný systém sa rozvinul na základe tejto paradigmy*“ (Soros, 2008).

Stav americkej ekonomiky vykreslil v čiernych farbách aj Joseph Stiglitz: „*Súčasná finančná kríza je najhoršia akú svet zažil od Veľkej depresie v tridsiatych rokoch*“ (Joseph Stiglitz, nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu, The Economic Times, 19. 3. 2008).

Na problém riadenia rizík upozornil Horst Köhler: „*Kapitalizmus nie je len o tom ako vytvárať zisky. Je predovšetkým o riadení rizík*. Súčasná finančná kríza dokazuje, že veľa

hráčov na trhu si toto pravidlo nezosobnilo“, v tomto by som sa s ním v plnom rozsahu stotožnil.

Ostrú kritiku na adresu bánk vyslovil známy americký miliardár a investor Warren Buffet: „Banky sa samy blamovali, brali na seba priveľké riziká... Je to ich vina. Nemá cenu obviňovať kohokoľvek iného“ (**Warren Buffet**, miliardár a investor, El Pais, 25. 5. 2008).

Na vinu politikov pri vzniku súčasnej globálnej krízy poukázal zase bývalý generálny riaditeľ (1987 – 2000) Medzinárodného menového fondu **Michel Camdessus**. Súčasná kríza podobne ako mexická kríza (1994 – 1995) a árijská kríza v rokoch 1997 – 1999 má podľa neho svoje korene v neregulovanej časti finančného trhu. MMF už počas mexickej krízy požadoval dohľad nad kapitálovými trhmi a počas ázijskej krízy sa v MMF prijalo dokonca riadne rozhodnutie, ktoré umožňovalo tento dohľad v praxi aj zaviesť. Problém bol v tom, že vlády sa (tak ako aj inokedy) zdráhali uskutočniť dôležité závery a podporiť MMF v týchto krajinách. Keď však kríza pominula, vrátila sa eufória a na reformy sa zabudlo. Teraz však už podľa Camdessus každým vidí, že **trhom nemožno ponechať bezbrehú slobodu**. V rozhovore pre ekonomický denník Les Echos M. Camdessus povedal: „V ktorejkoľvek obci ak niet strážcu, tá sa rýchlo stane obcou banditov, v ktorej všetci podvodníci a ľudia bez zábran, ako to vidíme teraz na finančných trhoch, aké sa tam tvoria zákony“.

Čoraz viac je teda zrejme, že predstavy o krátkodobom charaktere finančnej krízy sa nepotvrdili. Profesor Harvardovej univerzity a bývalý hlavný ekonóm MMF Kenneth Rogoff poukazuje na to, že po období rastu ziskov a rastu potrebuje finančný sektor konsolidáciu, pri ktorej sa bude oddeľovať „zrno od pliev“. To znamená, že slabým bankám sa musí umožniť bankrot alebo fúzia (bežní vkladatelia sa budú vyplácať zo štátnych poisťovacích fondov), aby sa zdravé a solventné banky mohli konsolidovať a prispieť k postupnej stabilizácii celej ekonomiky.

Za týchto okolností by sa zrejme nemala brzdiť konsolidácia úverových trhov, ktorá je potrebná z rôznych dôvodov. Riešenie tejto úlohy bude veľmi obtiažne vzhľadom na krach významných úverových inštitúcií (**okrem Lehman Brothers napríklad aj Bear Stearns**), čo viedlo nielen k ďalšej strate majetku akcionárov a veriteľov, ale aj k ďalšiemu zmenšeniu úveru poskytovaného týmito bankami. O značnú časť svojho kapitálu prišli aj komerčné banky, čím sa zmenšila ich úverová kapacita.

Osobitne nepriaznivým faktorom sa stala finančná panika, ktorá nastala po páde Lehman Brothers a hrozbe krachu poisťovacieho gigantu AIG. Počas finančnej paniky

zamrzajú úverové linky a aj zdravé firmy ťažko získavajú krátkodobý úver a často nemôžu získať ani krátkodobé obligácie.

Viacerí ekonómovia a menoví odborníci pri analýze finančnej krízy upozorňujú na ultrašpekulatívny vplyv financovania nazývaný aj *Ponziho financovanie*, (17) ktoré sa zaslúžilo o vznik nevidanej „peňažno“ – úverovej bubliny. Tento typ financovania sa zakladá na nadmerne optimistických očakávaniach, že sa aktíva v budúcnosti zhodnotia, čo umožní plnenie záväzkov. Ak sa hodnota aktív nezmení alebo dokonca klesne, nie je „dlžník“ schopný svoje záväzky plniť. Tento typ financovania, ktorý môže mať rôzne podoby, sa vyskytuje **na rastúcich kapitálových trhoch**. Ak trh začne stagnovať alebo klesať, *a dovoľm si tvrdiť, že práve k tomu došlo pred vznikom súčasnej finančnej krízy*, a aktíva sa ešte nepodarilo výhodne predat' (a všetci špekulanti ich ani nemôžu výhodne predat'), vedú takéto ponuré aktivity k platobnej neschopnosti, k bankrotom samozrejme, že aj k finančnej kríze.

Na tieto riziká už dávnejšie upozorňoval Hyman P. Minsky (1986), podľa neho stabilita ekonomiky podstatne závisí od spôsobu financovania investícií, t. j. od podielu *špekulatívneho a ultrašpekulatívneho typu financovania*. Stabilita ekonomiky je tým väčšia, čím väčší je podiel obozretného spôsobu financovania. Príliš vysoký podiel ultrašpekulatívneho financovania narušuje stabilitu ekonomiky a robí ju krehkou a mimoriadne citlivou na rôzne ekonomické poruchy, ktoré môžu byť „rozbuškou“, signálom k rozsiahlej krízovej poruche.

V podobnom smere, resp. spolu s vysokým podielom *ultrašpekulatívneho financovania* môžu pôsobiť aj neregulované, resp. nedostatočne regulované prázne a úverové „inovácie“, ktoré sa nevidane rozšírili v ostatných desaťročiach. Zdá sa, že bankári a rozliční investiční špekulanti vymysleli také množstvo rôznych finančných derivátov, že napokon sami prestali chápať, ako vlastne celý systém funguje.

Napríklad H.Köhler, ktorý ako bývalý bankár a generálny riaditeľ MMF túto komplikovanú oblasť vynikajúco pozná, vyhlásil: „Obrovský komplex finančných produktov a možnosť uviesť do chodu obrovské obchody s minimálnym vlastným kapitálovým ručením, umožnili vznik monštra, ktoré nemá už nič spoločné s reálnou ekonomikou“.

Elementárne poznatky ekonomickej logiky poukazujú na veľmi úzky vzťah, nerozlučnú vzájomnú súvislosť medzi reálnou ekonomikou a peňažno-úverovou sústavou. Peňažný obeh (ale aj úverový systém) predstavuje, obrazne povedané, krvný obeh celého ekonomického systému. Peniaze, vrátane úverových, umožňujú a podstatne uľahčujú všetky ekonomické

transakcie, a preto sa niekedy označujú aj ako **mazadlo, pomocou ktorého sa uskutočňujú všetky toky nielen v národnej, ale aj vo svetovej ekonomike.**

Namiesto „klasických“ hotovostných a úverových peňazí (krátkodobé vklady v bankách a finančných inštitúciách) už dávnejšie fungujú aj rozličné kvázi (alebo) „takmer“ peniaze (not money), cenné papiere a (v ostatných desaťročiach) aj rozličné ďalšie inovácie – finančné, resp. peňažné deriváty.

Finančný trh sa na základe všetkých týchto „inovácií“, ktoré umožnili jeho dlhodobú expanziu, stal veľmi krehký.

Vzniklo obrovské □rotikri bohatstvo založené na dlhoch.

Nemalú zásluhu na týchto deformáciách amerického finančného sektora mali bankové zmeny v komerčnom bankovníctve, ktoré sa prejavili najmä v druhej polovici 90. rokov 20. □storočia.

Tieto javy sa prejavili najskôr na USA. Výsledkom bol dramatický vzostup finančných aktív a derivátov na celom svete. Na konci roku 2005 (IMF, 2007) celková suma takýchs aktív 3,7-krát prevyšovala svetový HDP. Imaginárna suma všetkých derivátov bola pritom dvojnásobkom objemu celkových □takýchs aktív.

M. Onado píše, že podstatu týchto procesov vystihol už Charles Dickens, ktorý definoval **úver ako systém**, „*pri ktorom osoba, ktorá nemôže platiť, poskytuje inej osobe, ktorá taktiež nemôže platiť, garanciu, že môže platiť*“. Neprekvapuje, že na centrálné banky po celom svete sa tak dostali pod tlak, aby na trhoch s cennými papiermi pôsobili ako „*tvorcovia trhu poslednej záchrany*“

Na jednej strane sa teda od centrálnych bánk veľa očakáva (fakticky regulácia finančných trhov), na druhej strane však čoraz viac ekonómov a menových expertov poukazuje na to, že aj centrálné banky sa samy dostávajú do ťažkostí a že neboli úspešné pri plnení svojej **dôležitej funkcie bankového dohľadu**.

K. Rogoff, profesor na Harvardovej univerzite sa pýta, či centrálni bankári majú v súčasnej situácii únikovú stratégiu. Za mimoriadne ohrozené pokladá práve centrálné banky, ktorých činnosť *som síce v tejto mojej rigorózne práci neskúmal*, t. j. **Federálny rezervný systém Spojených štátov, Európsku centrálnu banku a Anglickú banku**, ale ich význam z globálneho hradiska na bankový systém je nepopierateľný. Tieto giganty globálneho bankovníctva (osobitne táto charakteristika platí o FRS a ECB) spolu poskytli krátkodobé pôžičky v sume niekoľko **sto miliárd dolárov** tak tradičným komerčným bankám, ako aj málo priehľadným neregulovaným „investičným bankám“.

Iné centrálné banky tento vývoj sledujú s obavami, pretože miera neschopnosti splácať rozličné typy dlhov sa naďalej zvyšuje. Profesor K. Rogoff si napokon kladie zásadnú otázku: *Ako sa majú centrálné banky dostať z tejto hlbokoj krízi?* Kľúč vidí v dôslednejšom rozlišovaní **medzi finančnými spoločnosťami**, ktorých ťažkú situáciu (napriek ich solventnosti) skutočne vyvolala panika (a preto je dočasná), a **spoločnosťami**, ktoré majú zásadné ekonomické problémy. Centrálné banky (najmä Fed) by teda mali podporovať vhodnými ekonomickými nástrojmi stabilizáciu a konsolidáciu finančného sektora, namiesto bezhlavého poskytovania úverov, ktoré už v samom zárodku sú zárukou nedobytnosti.

Zaujímavý je aj záver Rogoffovej analýzy, s ktorým asi nebudú mnohí predstavitelia finančného sektora súhlasiť. „Už je načase rozobrať celú krízu a zobrať na vedomie, že finančný sektor prechádza premenou zmenami a že nie je iba obeťou špekulačnej paniky vyvolanej pôžičkami na bývanie. Lepšia regulácia nesporne ponúka v dlhodobejšom výhľade čiastočné riešenie, nie je to však **všeliak**. Hlavnú časť nákladov musia niesť súčasní majitelia akcií a dlhopisov, inak je len malá nádej, že sa v budúcnosti budú správať zodpovednejšie“.

Pokiaľ ide o samotné centrálné bankovníctvo a jeho úlohu v súčasnej globálnej finančnej kríze a v boji s ekonomickou recesiou si ekonómovia a menoví experti kladú a ešte dlho budú klásť rozličné otázky. Azda najviac otázok sa týka toho, prečo centrálné banky (prípadne iné authority zodpovedné za dohľad a reguláciu – napríklad v Austrálii, Spojenom kráľovstve a Japonsku) zlyhali vo svojej funkcii dohľadu a regulácie a ako by sa táto funkcia mala v budúcnosti transformovať. Ďalšie kľúčové otázky možno formulovať asi takto:

- Vystačia centrálné banky aj v budúcnosti s existujúcim (prevládajúcim) chápaním cieľov menovej politiky?
- Ako postupovať pri riešení bankovej krízy? Nemala by centrálna banka prejsť od funkcie veriteľa poslednej inštalácie k funkcii tvorcu trhu (**market – maker**) ?
- Akými kanálmi ovplyvňuje (resp. môže ovplyvňovať) globálna finančná kríza vývoj finančných trhov?

Na záver tejto kapitoly by som chcel podčiarknuť, že pri rôznych úvahách o dôsledkoch globálnej finančnej krízy a ekonomickej recesie a najmä pri porovnávaní perspektív súčasného vývoja svetovej, ale aj českej ekonomiky s **Veľkou hospodárskou krízou v 30. rokoch minulého storočia**, nesmieme, resp. nemali by sme zabúdať, že svetová ekonomika (a nielen ona) sa od 30. rokov minulého storočia podstatne zmenila.

Namiesto nevídaného protekcionizmu, ktorý chránil národné štáty, deformoval ich ekonomiky a brzdil ich rozvoj, existuje **Svetová obchodná organizácia** presadzujúca

postupnú liberalizáciu svetového obchodu, namiesto celkom deformovaných menových vzťahov (existencia menových blokov) existuje (iste nie dokonalý, ale predsa len nie celkom bezmocný) *medzinárodný menový systém*, ktorý sa iste bude usilovať o ďalšiu reformu finančných inštitúcií.

Existuje OSN so svojimi organizáciami a mnohé ďalšie medzinárodné ekonomické ,najmä bankové, inštitúcie, G7, medzinárodné integračné zoskupenia (najmä pre nás tak významná Európska únia zahŕňajúca Ekonomickú a menovú úniu) a napokon, čo je osobitne dôležité, existujú nesmierne bohaté spoločensko-politické skúsenosti s protikrízovou a stabilizačnou politikou vlád, ktoré sa v žiadnom prípade nebudú spoliehať na extrémny liberalizmus v podobe politiky „ničnerobenia“.

7.1. Globálna finančná kríza a jej vplyv na ekonomiku Českej republiky

Globálna finančná kríza ma zaručene vplyv na ekonomiku Českej republiky, o tom už v tejto fázi myslím nie je žiadnych pochyb. Odborníci z rôznych oblastí priemyslu a obchodu pociťujú jej dopady rôzne. *Ja sám sa vôbec necítim ako niekto*, kto by mohol nejako s vysokou výpovednou hodnotou hodnotiť dopady finančnej krízy na ekonomiku ČR, ale rád by som poukázal ako samotný dopad sa postupne rozvíjal. Rozsah finančnej krízy na ekonomiku sa dramaticky vyvíjal od minulého roka. Na začiatku ako som už uviedol vyššie sa hovorilo, že je to len americký problém. Na jar 2008, odborníci a politici začali predpovedajú mierne hospodárske spomalenie v Európe. V lete 2008, bolo zjavné, že kríza by zasiahnuť aj krajiny ako je Rusko a Čína. Dnes je jasné, že to, čo začalo na úrovni americkej úverovej krízy sa bude vyvíjať po celom svete, a jej dopad je tak široký, že recesie budú trvať aspoň jeden alebo dva roky. Hospodárska depresia bola odvrátená len vďaka relatívne rýchle a dobre-koordinovanej reakcie centrálnych bánk a vlád. Po dlhú dobu sa zdalo, ako by finančná kríza nemala čo do činenia s nami. Ekonomiku poháňal vývozný priemysel , ktorý udržiaval zdravé, rýchle tempo rastu. Ale Česká republika sa nemôže vyhnúť dopadu krízy. Miestni vývozcovia už pozorujú na výrazný pokles dopytu, najmä zo západnej Európy. Väčšina bánk a významných firiem v spracovateľskom priemysle, ktoré sú vlastnené zahraničnými vlastníkmi, majú pocit, že dopad finančnej krízy sa ich týka akosi osobnejšie a omnoho viac ako podnikov na miestnom trhu.

Našťastie ekonomika Českej republiky je postihnutá finančnou krízou v vzostupnom oblúku svojho hospodárskeho cyklu. Bolo by však chybou si myslieť, že dosah krízy bude

menej drastický jednoducho preto, že Česká republika zatiaľ nezaviedla euro. Existuje celý rad krajín, ktoré tiež majú svoje vlastné meny, a boli finančnou krízou postihnuté napríklad Maďarsko, Ukrajina a Island sú niektoré z príkladov. .

Podľa môjho názoru v Českej republike doteraz neprebehla reflexia dôsledkov finančnej krízy v takom rozsahu, ktorý pravdepodobne bude finančná kríza na ČR mať. Zatiaľ stále ešte celkom neutíchli hlasy hovoriace o bagatelizácii problému a tvrdenia, že „trh síce trochu zlyhal, potrebuje drobnú finančnú výpomoc (700 miliárd USD???) a potom to zase bude fungovať ako predtým“. Dúfam, že tieto názory a hlasy v čo najkratšom termíne utíchnu.

Dôvodom pre podobné prístupy sú podľa môjho názoru bláhovo sa spoliehajúci jedinci, ktorí ešte aj v tejto dobe veria, že finančná kríza sa českých finančných trhov nedotkne, keďže veria že sú zdravé. Svoje názory opierajú o tvrdenia:

1. Okolo roku 2000 bola prevedená privatizácia a sanácia českého bankového sektoru. Dlhy z období 90-tych rokov, období bankového socializmu, boli prevedené na štát. Bilancie bánk boli vyčistené a bankári doteraz nezabudli na lekcie z oné doby. Dlhy za bankový socializmus však dlhé roky zaťažovali české verejné financie.

2. Rozvoj poskytovania hypoték sa v Českej republike nedostal, problémovým skupinám s nízkymi príjmami.

Ja však zastávam názor, že bolo len otázkou času kedy by sa českí bankári k týmto nízko príjmovým skupinám obyvateľov pri poskytovaní úverov dopracovali. Teraz majú šancu, ak by sa z americkej krízy dostatočne poučili že sa k týmto polozamestnaným skupinám obyvateľstva nedostali vôbec.

3. Privatizácia bánk spôsobila, že väčšina českých bánk je vlastnená veľkými bankami zo Západnej Európy. Centrály týchto bank nepustili domácich bankárov k obchodovaniu s derivátmi. Tento „výnosný obchod“ si ponechali v centrálach a tam také realizovali straty z obchodovania s derivátmi.

To samozrejme neznamená, že americká finančná kríza nedorazila do Českej republiky inakšou cestou. Dorazila už zhruba pred rokom, kedy začala česká koruna dramaticky spevňovať voči doláru. Hlavnou príčinou tohto upevňovania bola snaha investorov, ktorí držali svoje aktíva v dolároch, s cieľom tzv. „uchovať hodnotu“. K tomu im, mimo iného, poslúžila česká koruna, ktorej hodnotu upevnili nad možnosť reálnej ekonomiky. Česká ekonomika po roku 2000 bola schopná vstrebávať posilňovanie koruny voči euru rádovo 3-5% ročne, avšak v žiadnom prípade toľko, skoro o 20%, ako sa to stalo medzi júlom 2007 a júlom 2008.

Likvidácia zvyškov *textilného priemyslu, obrovské problémy sklárskeho a porcelánového priemyslu, obmedzovanie výroby v automobilovom priemysle* to sú **priame a v poslední dobe už v celku tvrdé dopady americkej finančnej krízy na českú ekonomiku.**

Aby nedošlo k nedorozumeniu. Podľa môjho názoru by sa vyššie uvedené odvetvia dostali do podobných ťažkostí i za relatívne normálneho vývoja českej ekonomiky. Ibaže ak by nebolo americkej finančnej krízy pracujúci v sklárskom a porcelánovom priemysle mohli mať ešte 4-5 let práci a automobilový priemysel mohol obmedzovať výrobu v horizonte 8-10 let.

Inými slovami kríza je tu a bude ju nutné riešiť. Tým prvým okamžitým krátkodobým krokom by mohlo byť zásadné zvýšenie vládnej rozpočtovej rezervy na riešenie mimoriadnych situácií v reálnej ekonomike. Zčať je treba zastavením ďalšieho znižovania daní, prípadne platieb sociálneho a zdravotného poistenia. A samozrejme také okamžité zrušenie akýchkoľvek plánov na čiastočnú privatizáciu penzijného systému. Vývoj v USA, kde sa penzie amerických občanov doslova roztápajú pred ich očami je viac než varujúci a len hlupák opakuje chyby druhých... Druhým krokom je obmedzenie sporných projektov, ktoré stojí štátnu pokladňu len peniaze typu: výmena diaľničných známok za elektronické kupóny, urýchlené odstraňovanie starých ekologických škôd, projekt štátnej pokladne o ktorý súťaží len jeden záujemca...

Zaujímavou možnosťou je podľa môjho názoru získať peniaze privatizáciou niektorých štátnych aktív ako sú letiská, ČD Cargo, Budvar či pošta. Proti však stoja dve zásadné námietky:

I.

Doba finančnej krízy, kedy nie je dostatok hotovosti medzi potencionálnymi investormi, je tou najhoršou dobou pre privatizácie, lebo investori neponúknu zaujímavé sumy. Štát na privatizácii v tomto období len prerobí. Kupecké počty velia počkať.

II.

Ideológia neoliberalizmu, že najlepšie je všetko sprivatizovať pomaly končí. Hlavne ak dôsledky americkej krízy povedú nielen k poklesu rastu, ale dokonca k nulovému rastu a vysoké nezamestnanosti, môže sa ukázať, že štátne podniky hrajú významnou úlohu v stabilizácii ekonomického i politického systému a bude dopyt po ich dlhodobom fungovaní ako štátnych či štátom ovládaných akciových spoločností. V tejto variante si dokážem predstaviť tak predaj 33% akcií Českej pošty, ale ne za súčasnej ekonomickej situácie.

Z dlhodobšieho hľadiska potom bude nutné, rovnako ako vo vyspelom svete, urobiť všetko pre systémovú **stabilizáciu finančného sektora**, aby neohrozoval fungovanie reálnej

ekonomiky. Že to bude znamenať ďaleko väčšiu reguláciu je už dnes jasné. Dôjde taktiež podľa môjho názoru, pravdepodobne k istému návratu k menej sofistikovaným formám kapitalizmu, s väčším dôrazom na osobnú zodpovednosť, rodinné firmy, uzavreté akciové spoločnosti a v neposlednom rade tiež k priznaniu toho, že štát musí hrať významnú úlohu v moderných trhových ekonomikách ako regulátor finančných trhov, garant sociálneho zmiernu a taktiež vlastníkov podnikov predovšetkým infraštruktúrnych a energetických, ktoré môžu pomôcť stabilizovať ekonomiku v dobách kríz..

7.2. Opatrenia ČNB na zmiernenie dopadov finančnej krízy

ČNB už viac krát prostredníctvom jej predstaviteľom varovala pred možnosťou vzniku finančnej krízy, snažila sa vždy postupovať tak aby k žiadnej finančnej kríze nedošlo a tak aj teraz k už žijeme v dobe finančnej krízy, zodpovedne pristúpila k zmiernovaniu jej následkov, ktoré by mali aj podľa názoru jej predstaviteľov, s ktorým sa ja stotožňujem, viesť aj k jej konečnému odstráneniu.

ČNB zaviedla v tejto súvislosti **dodávacie facility**, banky tak majú možnosť čerpať od ČNB krátkodobú likviditu na 2 týždne alebo tri mesiace, s cieľom oživiť peňažný trh, ako sme už aj sami svedkami došlo tu k určitému zlepšeniu.

Centrálne banka sa snaží presadiť používanie *vládných dlhopisov* ako kolaterálu pri týchto operáciách, čo by malo viesť k zvýšeniu likvidity.

V rámci opatrení ČNB v oblasti menovej politiky došlo k zníženiu úrokových sadzieb a to 0,75 p.b k 7.11.2008 a 0,50 p.b. k 18.12.2008 a 0,50 p.b. k 6.2.2009, pričom ČNB v novembri 2008 jednoznačne vyhodnotila prevahu rizík inflácie na dolnej hranici, a prišlo k nevídanému zníženiu sadzieb aj napriek reálnej hrozby prekvapenia trhu. Pričom oslabenie kurzu koruny v mesiaci január a február 2009 už uzaviera priestor pre ďalšie zníženie úrokových sadzieb.

*Pričom si myslím, že neustále bude nutné plniť aj určité **stále povinnosti**, ktoré ČNB ako centrálna banka českej republiky má. Snažil som sa ich zhrnúť do niektorých bodov, pričom by som tu chcel uviesť len tie, ktoré sú podľa môjho názoru najdôležitejšie, a ktoré by bolo vhodné podľa mňa previesť.*

Treba **venovať stálu pozornosť medzibankovému trhu, keďže je to základný prvok fungovania finančného systému, v spolupráci s ČNB nutno rozptýliť citové riziká**

a prípadne i doplniť zdroje emisnou bankou a urobiť tak prípadne ďalšie potrebné opatrenia.

Ďalej v súčinnosti s monetárnou a regulačnou autoritou ČNB zmierniť napätie na dlhopisových trhoch: Tento trh je kľúčový pre financovanie verejného dlhu a jeho funkčnosť je kľúčová pre udržanie reálnej ekonomickej suverenity. Zvážením záložní pozície ČNB v polohe „market maker.“

Ponúknuť i nižšie nominály štátnych dlhopisov: Urobiť ponuku štátnych cenných papierov ako alternatívnu investičnú možnosť pre bežné obyvateľstvo, prostredníctvom siete pôšt, bánk a inštitúcií kapitálového trhu..

Prijat' opatrenia umožňujúce urýchlené navýšenie kapitálu: Subjektom vo vážnej hospodárskej situácii hrozí bez navýšenia kapitálu regulačné opatrenia či panická reakcia klientov. Štandardný proces navyšovania je zdĺhavý. Opatrenie by malo najst' rýchlejšiu cestu vrátane nájdenia možnosti, že by v prípadoch zvláštneho zreteľa mohol akcionárov v navyšovaní zastúpiť dočasne štát.

Je nutné **vzpružiť možnosti regulátora pri reštrukturalizácii problémovej finančnej inštitúcie:** Rýchlosť reštrukturalizácie môže byť základným prostriedkom pre obmedzenie strát a strát dôvery klientov. Súčasná úprava je podľa môjho názoru v tejto oblasti príliš komplikovaná.

Umožniť prijatie ad hoc garancie za vybrané záväzky subjektu na návrh regulátora: aj keď osobne by som nedoporučoval prijatie plošných garancií. Na druhej strane by malo byť umožnené garantovať určité záväzky subjektu, ktoré činia nejaké problémy Môže to ušetriť nákladný pád subjektu a usporiť peniaze bankových klientov či daňových poplatníkov.

Umožniť prípadné prijatie štátnej garancie za záväzky Fondu poistenia vkladov: Fond poistenia vkladov v súčasnej dobe nemá zrejmu štátnu garanciu, čo by sa v prípade potreby doplnenia úverovými zdrojmi prejavilo vyššími úrokovými nákladmi. Nedá mi v tejto súvislosti poukázať na psychologický efekt tejto garancie.

Konzultovať možnosť zriadenia verejnej inštitúcie, ktorá by mohla čiastočne preberať úverové riziko: Bolo by možno aj na mieste konzultovať technickú a právnu možnosť zriadenia verejnej inštitúcie, ktorá by mohla za úplatu preberať časť úverového rizika klienta. Inštitúcia podobného typu by mohla napomôcť pri riešení hlbšej úverovej krízy.

Otvoriť viac možností pre úverovanie z EIB: táto inštitúcia navyšuje prostriedky práve pre proti krízové programy. Je nutné v spolupráci s regiónmi tieto prostriedky efektívne užiť.

Prevádzať pravidelný a dôkladný **monitoring finančných inštitúcií a ad hoc zásahy v spolupráci s ČNB.**

Zvyšovať kvalitu regulácie: Kvalita regulácie nie je v priamom vzťahu s jej rozsahom, administratívna záťaž nikoho nikdy neochránila. Regulácia musí byť efektívna a ľudia, ktorí ju prevádzajú, musia mať vôľu pracovať v prospech občana a kvalitného trhu.

Prehĺbiť regulácie na medzinárodne úrovni: Existujúca spolupráca by mala získať vyššiu kvalitu, zjednotiť štandardy a požadovať integráciu dozoru a prípadne úzku spoluprácu s monetárnou autoritou v členských krajinách Európskej únie.

Uvidíme, počkáme si, a necháme sa prekvapiť, ktoré z týchto mojich návrhov právnych úprav v zmysle **de lege ferenda** aj uzrú svetlo sveta, lebo to čo sa zdá byť optimálne dnes, zajtra už nemusí. A je na rozhodnutí predstaviteľov Českej národnej banky, ktorý návrh, pomocou akého nástroja, v akom rozsahu a či vôbec zrealizujú.

Záver

Téma mojej rigorózneho práce, čiže Právna problematika vzťahu Českej národnej banky k bankám obchodným, je v istom slova zmysle témou nevyčerpatel'nou, keďže sa tento vzťah neustále mení.

Ved' to, ako by sme sa mohli na daný právny vzťah pozrieť, z ktorého uhlu pohľadu, na ktoré špecifiká sa zamerať, čo vyzdvihnúť a naopak čo aj opomenúť, nám poskytuje toľko rôznych variácií, že nie je to možné vtesnať do monografie typu rigorózneho práce. Tento objem by úplne ľahko postačil k celoživotnému štúdiu, a aj tak by sme v tejto oblasti, ak by som použil rétoriku indických mníchov, nedosiahli stav „ všeobecného poznania.

V mojej rigorózneho práci som sa snažil poukázat' na tie oblasti, ktoré vytvárajú právny základ vzťahu ČNB ku komerčným bankám. Súčasná právna úprava, ktorá sa kreovala v priebehu času, a ktorá sa vždy pri tom snažila prispôbiť zmeneným spoločenským podmienkam, je z hľadiska dnešných požiadaviek, a dnešných okolností *de lege lata* dostačujúca, avšak v súlade s tým, čo som podotkol aj v rámci príslušných kapitol, vedel by som si *de lege ferenda* predstaviť v príslušných oblastiach zmeny, a naopak v niektorých oblastiach len posilnenie súčasného právneho stavu.

Tak napríklad to, že Česká republika je predstaviteľkou **univerzálneho typu bankovníctva**, tak verím, že to má historické, geografické, ekonomické opodstatnenie, ale mne príde efektívnejší systém oddeleného bankovníctva. Viem, že môj názor môže byť menšinový, ale myslím si, že je efektívnejšie, ak sa celková agenda banky rozdelí na *dve, alebo aj na viaceré časti*, pretože pri dnešnom stave, kedy sa na jednotlivých pracovníkov, ale aj na celkový aparát komerčnej banky kladú vyššie a vyššie nároky po právnej, ekonomickej, rizikovej stránke, tak dané rozdelenie by prinieslo sprehľadnenie a zjednodušenie bankovníctva. A v neposlednom rade užšia špecializácia bankovních domov, ktorej sme už aj v tejto dome svedkami, či už na univerzálne alebo investičné bankovníctvo umožní pre jednotlivé banky hlbšiu analýzu daných oblastí, čo povedie k väčšej efektivite pri poskytovaní služieb, predchádzaní a odstraňovaní z nich vyplývajúcich rizík a celkovej stabilite systému.

No k tomu, aby k takému oddeleniu došlo, je nutná patričná dávka politického konsenzu, a aj konsenzu v odborných kruhoch, takže v blízkej budúcnosti sa takéhoto kroku s veľkou pravdepodobnosťou nedočkáme. Týmto samozrejme nechcem, tvrdiť,

že už v dnešnej dobe k nejakému oddeleniu nedochádza, avšak nie je to oddelenie rigidne stanovené a nie vždy je prevádzané koncepčne.

Domnievam sa, že by aj v oblasti bankovej regulácie, a to nielen s ohľadom na dnešnú globálnu finančnú krízu, malo de lege ferenda dôjsť k určitým zásadným zmenám.

Ako som už spomínal, v zmysle ustanovenia § 4 odst.1 zákona č.21/1992 Sb. o bankách, v platnom znení, minimálna výška základného kapitálu činí 500 000 000 Kč, ktorú ja vzhľadom k vývoju celého národného hospodárstva, či celej ekonomiky ČR **považujem za nedostatočnú**. Pretože, ak pominiem nutnosť zabezpečiť ostatné zákonné podmienky na to, aby žiadateľ získal bankovú licenciu a zameriam sa iba **na kapitálovú otázku danej veci**, tak s kapitálom v hodnote 500 mil Kč dnes už nedisponujú len niektoré vybrané právnické osoby, to je jedno v akej oblasti hospodárstva pôsobiace, ale aj mnohé fyzické osoby.

Sami sme boli svedkami nie tak dávnej minulosti, keď pár jedincov, v úmysle sa protiprávne, nelegálne obohatiť na úkor iných, neváhalo vytvoriť zdanlivo lákajúce produkty v bankovej oblasti, a pod rúškom serióznosti, ktorú dodnes široká verejnosť *venuje pojmu banka*, sľubujúc vysoké úročenie vkladov, sa aj reálne obohatili.

Na mnohých z nich boli krátke aj orgány činné v trestnom konaní, a zodpovednosť za ich *pseudopodnikanie* musel prevziať štát, a tak obeť týchto bankových podvodov nevídaných rozsahov sme museli odškodniť my všetci, v pozícii daňových poplatníkov. Práve tento fakt, ktorý svedčí o „**ľahkej**“ kapitálovej dostupnosti na to, aby žiadateľ získal bankovú licenciu, ma vedie k názoru o potrebnosti navýšenia minimálnej výšky základného kapitálu banky.

Určite by som našiel mnoho odporcov môjho názoru, hlavne z radov zástancov voľného trhu, ktorí by naopak argumentovali, že by sa jednalo o ďalšie „**hádzanie brvien**“ pod nohy rozvoju bankovníctva, avšak myslím si, že vzhľadom na dnešnú situáciu, kedy dochádza na bankovom trhu k významným nadnárodným akvizíciám, a na trh vstupujú veľmi silní hráči, by hranica minimálnej výšky základného kapitálu banky sa mohla pohybovať **až na hranici 1 mld. Kč**. Určite by sa tým viac znemožnil prístup do bankovníctva rôznym špekulantským jedincom, či skupinám a viedlo by to nielen k zvýšeniu právnej istoty v celom systéme, ale hlavne u jednotlivých sporiteľov, ktorí sú jeho *základným kameňom*.

K tomu aby, ČNB dostala svojej neľahkej úlohe musí jej byť zabezpečená aj dostatočná miera *nezávislosti*, pretože tá hrá v oblasti menovej politiky rozhodujúcu úlohu.

To, že je zákonom zabezpečená nezávislosť ČNB čo sa týka, **za prvé** spôsobu voľby a odvolávania jej vrcholných predstaviteľov, kedy sú menovaní a za veľmi striktných podmienok odvolávaní prezidentom republiky, to je jasné, avšak je nutné zabezpečiť aj nezávislosť ČNB inú, dôležitejšiu.

Tým mám na mysli, nielen vysokú mieru nezávislosti na politických vplyvoch, ale predovšetkým, a to je **za druhé** nezávislosť pri rozhodovaní o konkrétnom nastavení menovopolitického nástroja.

Pretože, v prípade závislosti ČNB na vláde si viem živo predstaviť možné podľahnutia politickému tlaku, napr. v období pred voľbami, kedy by sa prijali kroky na krátkodobé naštartovanie ekonomického rastu, ktoré by sa však v dlhšom časovom horizonte prejavili nežiadúcim rastom inflácie, zatiaľ čo rast ekonomiky by sa vrátil na pôvodnú, ba dokonca aj na nižšiu úroveň.

Ako zo stručného výpočtu oblastí, ktoré som ponúkol v príslušnej kapitole, v rámci ktorých sa realizuje **bankový dohľad či už na mieste, alebo na diaľku vyplýva**, že sféra pôsobenia pri kontrole regulovaných subjektov zo strany Českej národnej banky je **dost' široká**, a čo sa týka obsahovej stránky veci aj **pomerne zložitá**. Verím, že by som našiel odporcov, ktorí by vzniesli námietku zbytočnej košatosti právomocí ČNB pri prevádzaní dohľadu, či už sa to jedná širokého okruhu oblastí, do ktorých môže zasahovať, alebo širokého okruhu sankčných opatrení, ktorými disponuje.

Avšak ja zastávam názor, že ešte naša právna kultúra a právne povedomie, možno ak to niekto chce, môže to nazvať právne morálna úroveň v našej spoločnosti nie je na takej úrovni aby bola táto regulácia zmenšená, či celkovo odstránená. Netvrdím, že vždy je kontrola prevádzaná účelne, či prevádzaná za použitia vhodných prostriedkov, stretávame sa aj s názormi, že sa niektorí predstavitelia bánk sťažujú na postup ČNB voči nim, avšak vôbec *existencia právneho inštitútu bankového dohľadu, a tu musím zdôrazniť slovíčko „primeraného bankového dohľadu“* už chtiac nechtiac ovplyvňuje konanie vedúcich predstaviteľov bánk a verím, že v pozitívnom zmysle, pretože hrozba určitou sankciou je jedným z najúčinnějších prostriedkov ako zabrániť protiprávnemu konaniu. *Preto som zástancom pravomocí, ktoré ČNB má voči komerčným bankám.*

Hneď v úvode mojej rigorózneho práce som si stanovil čo bude jej cieľom, v práci som sa snažil cieľ dodržať, a mám pocit, že som ho aj naplnil, avšak do akej miery a nakoľko je to pravda, tak to nechám na láskavom posúdení vás všetkých, ktorý ju budete čítať.

V tejto súvislosti musím však znova podotknúť, že s ohľadom na hĺbku a rozmanitosť právnej problematiky vzťahu Českej národnej banky k bankám komerčným, ktorá sa mi z mojej úrovne poznania javí ako takmer ako nevyčerpatel'ná, je nutné mnou ponúkaný pohľad na túto problematiku aj vnímať.

RESUMÉ or SUMMARY

Keywords: Czech National Bank, relationship, commercial banks, banking sector, financial market, structure of the banking sector, financial market supervision, licensing approval and authorisation activities, new approaches to the enhancement of financial market stability, legislative changes in the financial market supervision area, financial crisis

My rigorous thesis starts from the analysis of czech central banking, its history and role in modern economy. It refers to old famous, „historiae magistra vitae“, because only problems, which had central banking in history, created central banking today.

Special chapter is devoted to the Czech National Bank. The Czech National Bank is the central bank of the Czech Republic and the supervisor of the Czech financial market. It is established under the Constitution of the Czech Republic and carries out its activities in compliance with *Act No. 6/1993 Coll., on the Czech National Bank* and other regulations. It manages the assets entrusted to it by the state independently and with due diligence. Interventions in its activities are only permissible on the basis of a law. The supreme governing body of the CNB is the **Bank Board**, consisting of the CNB Governor, two Vice-Governors and four Chief Executive Directors.

All Bank Board members are appointed by the President of the Czech Republic for a term of sixth years. Under Article 98 of the Constitution of the Czech Republic and Act No. 6/1993 Coll., on the Czech National Bank, as amended, the primary objective of the CNB is to maintain **price stability**. Achieving and maintaining price stability, i.e. creating a low-inflation environment in the economy, is the central bank's ongoing contribution to the creation of conditions for sustainable economic growth. Central bank independence is a prerequisite for effective monetary instruments conducive to price stability. Without prejudice to its primary objective, the CNB also supports the general economic policies of the Government.

Special chapters of my rigorous thesis, in accordance with its primary objective, the CNB sets monetary policy, issues banknotes and coins and manages the circulation of currency, the payment system and settlement between banks. It also performs supervision of the banking sector, the capital market, the insurance industry, pension funds, credit unions and electronic money institutions, as well as foreign exchange supervision. As a central bank the CNB provides banking services to the state and the public sector. It maintains the accounts of organisations connected to the state budget, including revenue and customs authorities, the Czech Social Security Administration, labour offices, subsidised organisations, state funds and accounts connected to the budget of the European Communities. Under authorisation

from the Ministry of Finance, the CNB conducts transactions relating to government securities.

Then in other chapters, I dealt with commercial banks, single concept of banking systém, the concept of two bank systém, the concept of commercial bank, its activities, its roles, its types.

Then I dealt with main activities of Czech national bank, and that means monetary policy and financial market supervision.

Last chapter analyses the impact of contemporary global financial crisis on the central banking, namely on the Czech central banking, and gives a brief outline of the need to enlarge the functions of central banking, which should perform also the function of financial supervision.

Vysvetlivky a odkazy

A)

obsluha bankovej sústavy, kedy centrálna banka pôsobí ako banka bánk spočíva hlavne v prijímaní vkladov od komerčných bánk, v poskytovaní úverov pre komerčné banky, vo vedení účtov komerčných bánk, a v prevádzaní medzibankového zúčtovania

1)

Porovnaj (ďalej ako Por.) V.Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s.7

B)

Fiat peniaze – z latinčiny *fiat* – nechaj to tak, sú to neplnohodnotné peniaze s núteným obehom, národné symbolické peniaze, emitované centrálnym nariadením, ktoré nie sú kryté zlatými rezervami, a nemôžu byť zameniteľné za zlato, resp. za iný menový kov.

2)

Por. Doc. JUDr. Ladislav Balko, Phd, In: Cyklus prednášok z odboru finančného práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského, 2007

3)

Por. Jílek, J. Peníze a měnová politika, Praha, GRADA Publishing a.s., 2004, s. 214

3A)

Por. V.Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s. 42

4)

Por. V. Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s. 23

C)

Mnichovský diktát – 29. september 1938, za všetko výstižné „ O nás , bez nás a proti nám“, kedy iniciáciu nacistického Nemecka o osude Československa odobrili Francúzsko a Anglicko.

D)

v zmysle ustanovenia článku 112 odst.1 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava Českej republiky, je vlastne ústavný zákon č. 542/1992 Sb. integrálnou súčasťou ústavného poriadku Českej republiky, a v tom zmysle požíva aj právnu záväznosť zodpovedajúcu ústavným zákonom

5)

Por. In Česká národní banka 1993-2003, Praha 2003, s. 7

6)

Por. V. Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s. 12

E)

bankový systém, alebo ak chceme banková sústava býva definovaná rôznym spôsobom. Obyčajne sa môžeme stretnúť s užšou definíciou, kedy do bankovej sústavy bývajú zahrňované výhradne inštitúcie, ktoré sú v zmysle zákona platného v danej zemi bankami, alebo so širšou definíciou, kedy sú do bankovej sústavy zahrňované aj niektoré ďalšie finančné inštitúcie. Por. P. Dvořák, Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty, Praha 1999, s. 75

F) v zmysle ustanovenia § 2 ods.1 zákona č. 513/1991 Zb. sa podnikaním rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť **za účelom dosiahnutia zisku.**

7)

Por. J.Velek, In Základní informace o českém bankovníctví, Praha 2000, s. 20

8)

Por. J.Velek, In Základní informace o českém bankovníctví, Praha 2000, s.23

G) Adam Smith- predstaviteľ a zástanca princípu voľnej ruky trhu, kedy by boli obmedzené akékoľvek štátne zásahy do trhu a trh by všetko vyriešil

9)

Por. V.Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s. 36

H)

ak by som použil právnu terminológiu zákona platného do roku 2002, tak pod legálnym pojmom banková licencia, by som mal na mysli určité *povolenie pôsobiť ako banka*

10)

Por. M. Bakeš, a kolektiv, In Finanční právo, Praha máj 2006, s.614

I)

právna definícia pojmu štatutárny orgán v zmysle, štatutárny orgán je..., nie je obsahom právneho poriadku ČR, avšak ako určité vodítko môže slúžiť ustanovenie §13 odst.1,2 zákona č. 513/1993 Sb. obchodný zákoník, kde sa hovorí, že citujem:,, Právnická osoba jedná štatutárnym orgánom alebo za ni jedná zástupce. Ustanovení tohoto zákona o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu určují štatutární orgán, jehož jednání je jednáním podnikatele.“

J)

podnikateľom v zmysle §2 ods.2 obchodného zákoníka je:

a) osoba zapísaná v obchodnom registri

b) osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia

c) osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia

d) fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.

K)

vo všeobecnosti kapitál banky členíme na TIER 1 - čo je vlastný kapitál, TIER 2 - čo je dodatkový kapitál, TIER 3 - čo je krátkodobý podriadený dlh

11)

Por. B.Šturc, In Regulace bank v ČR, 2. část, február 2006, Brno

L)

run na banku, sa v bankovom svete označuje situácia, kedy veľké množstvo vkladateľov jednej konkrétnej banky sa pokúsi v jednom okamžiku vybrať svoje vklady vo forme hotovosti, častokrát k tomuto javu dochádza pod vplyvom masovo rozšírenej správy o finančnej neschopnosti danej banky

M)

vo všeobecnosti sa limity pre menové pozície ustanovujú na základe vyhlášky č.123/2007 Sb. o pravidlách obozretného podnikania bánk, sporiteľných a úverových družstiev a obchodníkov s cennými papierami, avšak určité ozrejmienie môže ČNB prevádzať pomocou právneho inštitútu úradného zdelenia ČNB, ako bolo napr. Úradné zdelenie ČNB zo dňa 18.7.2007

12)

Por. V.Pavlát, In Centrální bankovníctví, Praha 2004, s. 42

13)

k danej téme- Miroslav Singer, Vladimír Tomšík, In Inflační cíl- svěrací kazajka pro ekonomiku, 21.3.2007, Hospodářské noviny, s.11

14)

Por. In Informace a fakta, Měnová politika České národní banky, Praha 2003

N)

menovopolitická inflácia je inflácia, na ktorú reaguje menová politika. Je definovaná ako celková inflácia očistená o primárne dopady zmien nepriamých daní.

O)

za dohľad nad pobočkami zahraničných bánk je primárne zodpovedný orgán dohľadu zo zeme pôvodu banky. Dohľad ČNB sa u pobočiek zahraničných bánk, ktoré pochádzajú zo štátov EÚ obmedzuje na ich likviditu a sledovanie dodržiavania povinností vyplývajúcich zo zákona o bankách.

15)

Por. In Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2006, ČNB, Praha 2007

P)

prvý návrh koncepcie vypracoval roku 1999 Bazilejský výbor pre bankový dohľad posledná správa bola zverejnená v novembri 2005 a to pod názvom Medzinárodná

konvergencia merania kapitálu a kapitálových štandardov. Ak by som mal stručne vystihnúť podstatu systému Basel II, tak jeho cieľom je podporovať stabilitu finančného systému a konkurenčného prostredia na trhu finančných služieb a snaha o posilnenie zodpovednosti manažmentu banky.

R)

AML- Anti- Money Laundering, vo voľnom preklade sa daný právny inštitút označuje ako predchádzanie legalizácii výnosov z trestnej činnosti, má sa tým na mysli súbor právnych predpisov, ktoré sú medzi sebou navzájom obsahovo vnútorne prepojené a upravujú danú oblasť

16)

T. Boeri a L. Guiso dokonca označujú americkú krízu na trhu podradných hypoték za Greenspanovo dedičstvo.

Vychádzajú z toho, že súčasná kríza sa málo ponáša na Veľkú depresiu z roku 1929, ktorú vyvolal kolaps výroby a spotreby umocnený drastickým obmedzením ponuky bankového úveru, čo zasa spájajú s tým, že Fed prestal fungovať ako veriteľ poslednej inštancie. V súčasnej kríze sa však Fed správa celkom inak a podobne jako iné centrálné banky poskytuje trhu potrebnú likviditu. Príčiny terajšej krízy v USA spájajú títo spolupracovníci Centra pre výskum hospodárskej politiky (CEPR) s pôsobením troch faktorov pôsobiacich v oblasti financií

a peňažného obehu:

1. Nízka finančná gramotnosť amerických domácností.
2. Finančné inovácie, ktoré viedli k masívnej sekuritizácii nelikvidných aktív.
3. Politika nízkych úrokových sadzieb, ktorú presadzoval Greenspanov Fed v rokoch 2001 až 2004.

17)

Označenie tohto typu financovania sa spája s menom podvodníka Charlesa Ponziho, ktorý na základe sľubu zdvojnásobiť vložené finančné prostriedky nákupom medzinárodných poštových kupónov vylákal od 40 000 amerických investorov takmer 15 miliónov dolárov. Išlo teda o „pyramídovú stratégiu“, pri ktorej sa vyplácajú predchádzajúci investori pomocou príspevkov získaných od nových investorov bez toho, že by Ponzi v nikom podnikal, alebo investoval do cenných papierov. Táto „hra“ fungovala dobre, pokiaľ bola každá nová „generácia“ investorov početnejšia a prinášala viac peňazí ako predchádzajúca. Keď sa rast zastavil (a k tomu napokon musí dôjsť vždy), „hra“ skončila krachom. V auguste 1920 Ponziho za tento podvod odsúdili na tri a pol roka väzenia.

S)

zvláštny alebo osobitný vzťah k banke majú napríklad jej akcionári, alebo spoločnosti ňou kontrolované, členovia štatutárneho orgánu a dozornej rady, vedúci zamestnanci banky, spoločnosti pod kontrolou banky, a tak isto aj osoby, ktoré boli odsúdené v trestnom konaní v súvislosti s praním špinavých peňazí

Zoznam použitej literatúry a právnych predpisov

Bakeš M., a kolektív: Finanční právo 4.vydanie, C.H.Beck Praha 2006

Němeček E: Úvod do studia finanční politiky, Všehrd Praha 2001

ČNB: Česká národní banka 1993-2003, Odborná knihovna ČNB Praha 2003

Velek J.: Základní informace o českém bankovníctví, Bankovní institut-vysoká škola, Praha 2000

Pavlát V.: Centrální bankovníctví, Eupress Praha 2004

Doc. JUDr. Ladislav Balko, Phd. : Cyklus prednášok z odboru finančného práva na právnickej fakulte Univerzity Komenského, Bratislava 2007

J. Jílek, Peníze a měnová politika, Praha GRADA Publishing, a.s., 2004

Racocha P., Janáček K., Revenda Z., Dvacátý seminář České společnosti ekonomické: Bankovní dohled v České republice, Praha december 1999

ČNB: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2006, ČNB Praha 2007

ČNB: Měnová politika České národní banky, Odborná knihovna ČNB, Praha jún 2003

- vybrané části Ústavy ČR a Listiny základných práv a slobôd

- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v znení neskorších predpisov

- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v znení neskorších predpisov

- zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a i změne některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví) v znení neskorších predpisov

- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, v znění neskorších předpisov

- zákon č.124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku), v znění neskorších předpisov

- zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, v znění neskorších předpisov

- zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a změně a doplnění souvisejících zákonů, v znění neskorších předpisov

- zákon č. 254/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v znění neskorších předpisov

- zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, v znění neskorších předpisov

- zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů, v znění neskorších předpisov

- zákon č. 448/2001 Sb., ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR a to ve znění příslušných ústavních zákonů

PRÍLOHY

Príloha č.1

Inflačné ciele

a) Inflačné ciele ČNB stanovené v čistej inflácii

pre rok	Vo výške	plnenie v mesiaci	ustanovený
1998	5,5 - 6,5 %	december 1998	december 1997
1999	4 - 5 %	december 1999	november 1998
2000	3,5 - 5,5 %	december 2000	december 1997
2001	2 - 4 %	december 2001	apríl 2000
2005	1 - 3 %	december 2005	apríl 1999

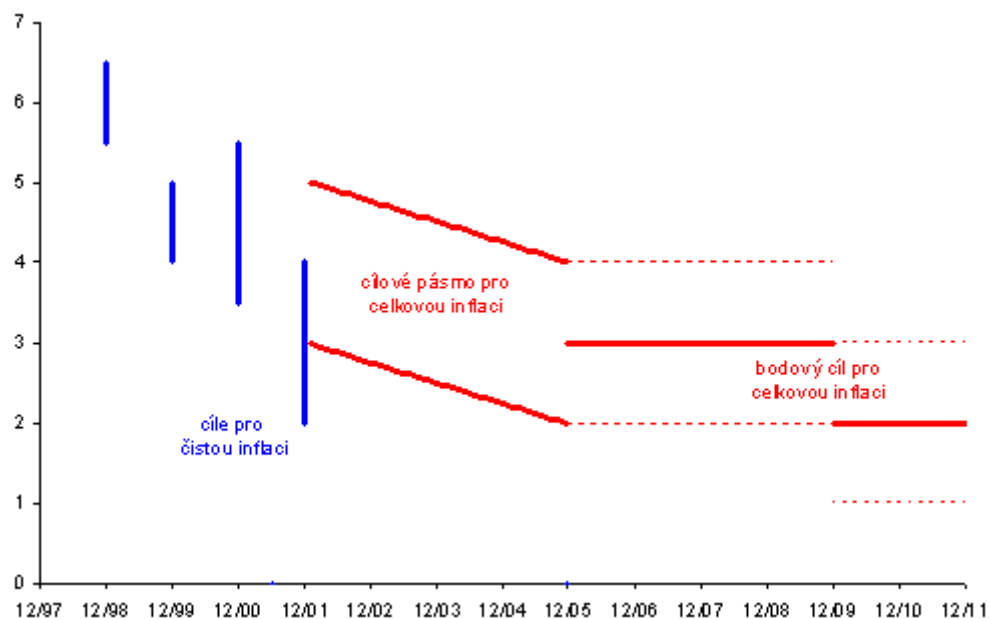
b) Cieľové pásmo ustanovené v celkovej inflácii v období január 2002 - december 2005

	Za mesiac	Vo výške	Plnenie v mesiaci	ustanovené
začiatok pásma	Január 2002	3 - 5 %	január 2002	Apríl 2001
koniec pásma	december 2005	2 - 4 %	December 2005	

c) Inflačný cieľ v celkovej inflácii vo výške 3 % platný od januára 2006 do decembra 2009. ČNB zároveň usiluje o to, aby se skutočná hodnota inflácie nelíšila od cieľa o viac ako jeden percentý bod na obidve strany.

d) Inflačný cieľ v celkovej inflácii vo výške 2 % platný od januára 2010 do pristúpenia ČR k eurozóne. ČNB bude rovnako ako doteraz usilovať o to, aby se skutočná hodnota inflácie nelíšila od cieľa o viac ako jeden percentný bod na obidve strany.

Obrázok č. 1: Inflačné ciele ČNB

Príloha č.2.

Repo tendre

Repo tendre

****Oznámenie****

Deň obchodu	28.01.08	25.01.08	23.01.08	21.01.08
Smer repo operácie	sťahovací	sťahovací	sťahovací	sťahovací
Počiatkový deň	28.01.08	25.01.08	23.01.08	21.01.08
Konečný deň	11.02.08	08.02.08	06.02.08	04.02.08
Minimálny objem objednávky (mil. Kč)	300	300	300	300
Maximálny počet objednávok	2	2	2	2
Limitná repo sadzba (% p.a.)	3.50	3.50	3.50	3.50
Uzávierka pre príjem objednávok	10:00	10:00	10:00	10:00

****Výsledky****

Minimálna repo sadzba (% p.a.)	3.38	3.44	3.48	3.49
Priemerná repo sadzba (% p.a.)	3.43	3.45	3.49	3.50
Maximálna repo sazba (% p.a.)	3.44	3.46	3.50	3.50
Koeficient uspokojenia (%)	21	45	81	100
Výsledný objem (mld Kč)	55.595	63.650	63.545	57.700

Príloha č.3

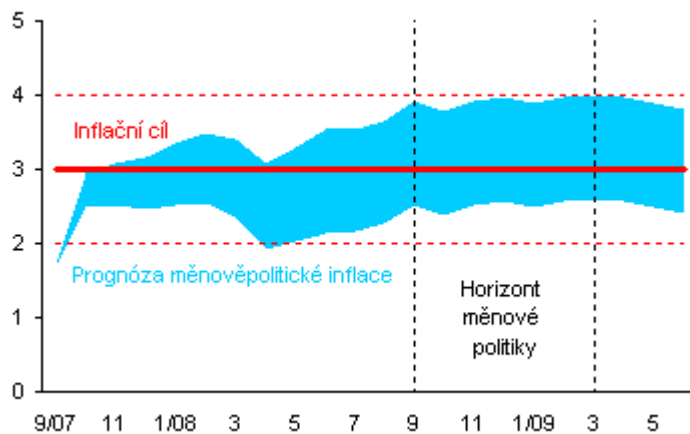
Menovopolitické nástroje

nástroj	sadzba	sadzba platí od
Dvojtýždňová repo operácia - 2T repo sazba	3,50 %	november 2007
Depozitné facility - diskontná sazba	2,50 %	november 2007
Marginálne zapožičacie facility- lombardná sazba	4,50 %	november 2007
povinné min. rezervy - banky	2,00 %	október 1999
povinné min. rezervy - stav. Sporiťne	2,00 %	október 1999

Príloha č.4

Prognóza menovopolitickej inflácie

ukazovateľ	horizont	vo výške
menovopolitická inflácia	september 2008	2,5 - 3,9 %
	marec 2009	2,6 - 4,0 %

Počet bánk podľa vlastníctva

(banky, ktoré zahájily činnosť pre klientelu)

Banky s prevažne (viac ako 50 %) českou účasťou na základnom kapitále

1. Česká exportní banka, a.s
2. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
3. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
4. HYPO stavební spořitelna a.s.
5. Hypoteční banka, a.s.
6. J&T BANKA, a.s.
7. Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
8. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.

Banky s prevažne (viac ako 50 %) zahraničnou účasťou na základnom kapitále

1. Banco Popolare Česká republika, a.s.
2. BAWAG Bank CZ a.s.
3. Česká spořitelna, a.s.
4. Československá obchodní banka, a.s
5. eBanka, a.s.
6. GE Money Bank, a.s.
7. Komerční banka, a.s.
8. PPF banka a.s.
9. Raiffeisenbank a. s.
10. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
11. UniCredit Bank Czech Republic, a.s.
12. Volksbank CZ, a.s.
13. Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.
14. Wüstenrot hypoteční banka a.s.

Pobočky zahraničných bánk (v režime jednotnej licencie)

1. ABN AMRO Bank N.V.
2. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka
3. BRE Bank S.A., organizační složka podniku
4. CALYON S.A., organizační složka
5. Citibank Europe plc, organizační složka
6. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
7. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
8. Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
9. ING Bank N. V.
10. HSBC Bank plc - pobočka Praha
11. Oberbank AG pobočka Česká republika
12. PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika
13. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
14. Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
15. Waldviertler Sparkasse von 1842 AG

Banky so sídlom v ČR poskytujúce služby v zahraničí

a) Banky so sídlom v ČR poskytujúce služby na území iného členského štátu EU bez založenie pobočky (v rámci voľného pohybu služieb)

1. Komerční banka, a.s. - štát: Slovenská republika
2. GE Money Bank, a.s. - štát: Slovenská republika

b) Banky so sídlom v ČR poskytujúce služby prostredníctvom pobočky v zahraničí

J&T BANKA, a.s. - štát: Slovenská republika

Banky bez licencie:

- **Banky v likvidácii alebo konkurze:** Kreditní a průmyslová banka, AB banka, Česká banka, První slezská banka, Kreditní banka, Realitbanka, COOP banka, Velkomoravská banka, Agrobanka, Ekoagrobanka, Pragobanka, Universal Banka, Moravia Banka, Union banka, Plzeňská banka
- **Banky, ktoré zanikli s likvidáciou (výmaz z OR):** Evrobanka, Banka Bohemia, Baska

- **Banky bez licencie z dôvodu nezačatia činnosti:** Westdeutsche Landesbank
- **Banky bez licencie z dôvodu fúzie s inou bankou:** Poštovní banka, Bank Austria, HYPO Bank, Foresbank, Erste Bank Sparkassen, Banka Haná, Bank Austria Creditanstalt, Société Générale (pobočka), Société Générale Banka (a.s.), BAWAG International Bank CZ
- **Banky bez licencie z dôvodu transformácie na nebankový subjekt:** Konsolidační banka
- **Banky bez licencie z dôvodu ukončenia činnosti:** IP banka

Príloha č.6

Abecedný zoznam bánk pôsobiacich v ČR

1. ABN AMRO Bank N.V
2. Banco Popolare Česká republika, a.s.
3. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka
4. BRE Bank S.A., organizační složka podniku
5. BAWAG Bank CZ a.s.
6. CALYON S.A., organizační složka
7. Citibank a.s.
8. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
9. Česká exportní banka, a.s.
10. Česká spořitelna, a.s.
11. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
12. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
13. Československá obchodní banka, a.s.
14. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
15. eBanka, a.s.
16. Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
17. GE Money Bank, a.s.
18. HSBC Bank plc - pobočka Praha
19. HYPO stavební spořitelna a.s.
20. Hypoteční banka, a.s.
21. ING Bank N.V.
22. J&T BANKA, a.s.
23. Komerční banka, a.s.
24. Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
25. Oberbank AG pobočka Česká republika
26. PPF banka a.s.
27. PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika

28. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
29. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
30. UniCredit Bank Czech Republic, a.s.
31. Volksbank CZ, a.s.
32. Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
33. Waldviertler Sparkasse von 1842 AG
34. Wüstenrot hypoteční banka a.s.
35. Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.